

Katekismusse

Õppetusse Selletus.

Illes andud

Küsimiste a Kostmiste

sann, dega

Summala Luuks

ning nende heaks,

kes

omma hinge

õppetuseks ja parrandamiseks

heal meel püüdwad laiemalt moista, ja omma

mele tuletada, mis meie Katekismusse

õppetusse sees lühhidelt õpetakse.

Tallinnas,

trükkitud

1820

Maenitus.

Armas. Sõbber.

Armolinne Jummal on maailma algmisest
omma targema nõu pärast omma taht-
mist inimestele teada annud, et waene pattu-
ne inimenne omma põhjatuma hinge hädda
pidi õppima süddamest tundma, ja se järrele
noudma, et temma neist armo andist, mis meie
Jesand Jesus Kristus omma kannatamisest ning
surma läbbi on saatnud, piddi ossa sama. Et nüüd
keikile ei anta aega ja keik ei sa keik pühha kirja
läbbikatsuda, ja nenda õppida, mis nende hinge
õnnistusseks tarwis lähhäb; siis on taewane
Jessa ka murretsenud, et se, mis laiemalt pühhas
kirjas õppetakse, woiks lühhidelt neile teada sada,
kes rummalad on. Sedda õppetakse meie Katekis-
musse ramato sees, kuidas inimenne omma patto
hädda peab õppima süddamest tundma ja õige us-
so läbbi ommast patto häddast ärrapeasma. Et
nüüd wägga tarwis on, et inimenne omma patto
hädda õppib süddamest tundma, sest et sel ep olle õi-
get usko, kes ommas süddames hirmo ja kartust
õnna patto pärast ei olle tunnud, sepärast õppime
meie I. essimesse peatükki sees omma patto hädda
diele tundma, sest et kasso läbbi tulleb patto tund-
minne. Rom. 3, 20. Wägga sest ei sa käl kui kegi need
sanad peast õppib, waid senna juure lähhäb tarwis,
et meie omma süddam: korwaste läbbikatsume,
õmmala kääst pühha Waimo kartust süddamest
pallu.

pallume ja nenda õppime moistma, et innimenne
 läbbi ja läbbi patta läbbi on rikkutud, et pattud
 ja pattused himmud hirmsad on Jummalamelest,
 ja et meie isse ennast ei woi aidata ommast wäest,
 melest ja tarkusfest. Kes sedda diete esimesest peas
 tükki õppib moistma, se tunneb warsti, et ep olle
 teisi nou, kuid et temma ennast kui üks waene hai-
 ge Jeesusse omma hinge arsti holeks annab, sest
 Kristus on kässo ots, õigusseks iggaühhele, kes
 tõeste ussub. Rom. 10.4. Kui kässt meid saab diete
 hirmutanud, siis hakkab Jeesus nisuggused, kes
 koorma al ja waewatud on, rõmustama ja aita-
 ma. Agga meie rummal meel ja moistus ei moista
 sedda mitte, sepärrast on õiget usko tarwis, ja
 õige usk on Jummalatõ. Ewes. 2, 8. Kol. 2, 12.
 Agga usk ep olle mitte se tühhine ja paljas mõtte,
 kui kegi ütleb: minna ussun, waid õige usk mu-
 dab meid, ja sünnitab meid ueste Jummalast, sur-
 retab wanna Aidama, teeb meid koggone teiseks in-
 nimesseks süddame, mele, ja keige mõttede polest,
 ja toob pühha Waimo ennesega. Gesinnatse
 õige usso jure peab meid juhhatama.

II. Teine peatük usso õppetusest; seal sees
 õppetakse, meid, mis Jummal meile on head teinud
 ja ikka weel ennam teeb, ja mis meie kohhus on
 tähhele panna ja tehha, kui meie tõeste sure Jum-
 mala siise ussume. Agga sest, et õige usk on Jum-
 mala tõ, et meie ei woi ommast wäest omma pata-
 to hädda, kurjust ja nuhtlust mitte diete tunda,
 egga Jummalat siise uskuda, sepärrast õppetakse

III. Kolmandama peatükki sees, et meie koh-
 hus on Jummalat palluda süddamest, ei mitte üks
 päinis kelega egga aia witeks. Agga siis wast on
 palwe Jummalat mele pärrast, kui innimenne omma

Handwritten signature or mark, possibly "P. R. H. A."

patto hädda tunneb, ja weel ennä pään päwält püab tunda, kui ta hakkab moista kui palju head Jummal temmale Jeesusse Kristusse läbbi on teinud, ja wottab sepärrast kaddurwad asjad alwas, ja kaddumatta taewalikud annid sureks panna. Nenda pallub sähhärdune õige risti inimesenne suust ja süddamest, et Jummal temmale tahhaks armo anda, Jummal sanna ja tahtmist pään päwält selgeste ja puhtaste õppida ja ka puhhaste sedda möda ellada kui Jummal laste kohhus on, et temma woiks Jummal tahtmist armastada, ja se läbbi kurrati, ma ilma, ja õmma lihha tahtmisse peäle woimust sada. Se wasto, kui sinna kelega õmmad palwed lobbised, ja se jures patto sisse jääd, sedda ei arwa Jummal mitte palweks, sest nenda prugid sinna Jummal nimme kurjaste, mis Jummal kelab teise kässo sees, ja ähwardab, et temma ei tahha nuhtlematta jätta neid, kes temma nimme kurjaste suhho wotwad. Et nüüd meie palwe nenda Jummal meele pärrast woiks olla, siis õppetakse meid.

IV. Nelsandama peatükki sees, kuida Jummal jubba ristmisse läbbi meiega ühhe seädusse teinud, et temma tahhaks meie armas Jummal ja õnnisteggia olla, ja meie piddime sesamma seädusse pärrast kui waggad lapsed tedda süddamest kartma, armastama, temma peäle lootma ja temma sanna kuulma. Et nüüd pärrispat ka waggad arwatelleb, ja kurrat se läbbi neid, kes pattust põõrnud, ueste kiusab patto wõrgoga kinniweddada, sepärrast õppetakse selgeste, mis ristminne tähhendab, moista sedda, et se warra Adam, meie kurri südda ehk pärrispat peab iggapäwase kahetssemisse ning pattustpõõrmisse läbbi sama ärra-

ärtaupputad ja Jesusse wäe läbbi ärrasurrema feige patto ja kurja himmudega, et se uus innimenne, ehk uus meel ja südda, mis Jummal loob, woiks ettetulla, ja ikka Jesusse abbi läbbi patto peäle woimust sada.

Kes nenda omma ristmisse seädusse järrele püab ellada, se wottab ka ilma kawwalusseta Jummal kääst abbi patto wasto palluda, sest taewane Issa annab heal meel pühha Waimoneile, kes tedda pall wad. Luk. 11, 13.

Kes nüüd ussin tahhab olla se järrele noudma, mis nende nelja peatükki sees õppetakse, se tunneb käl warsti, kuida kurrat, ma-ilm ja temma kurri südda tedda saggedaste hirmutawad, ja püüdwad tedda arraks tehha ja ärrawäsitada patto wasto woitlemast, et temma ei peaks otsani kurja wasto panna, egga woimust sama. Agga sepärrast ei pea üks waimolih söddamees mitte kartma egga tagganema, waid temma kohhus on Jummal ja meie Issanda Jesusse Kristusse ilmaotsata armo läbbi ennast kinnitada, julge olla, ja tähhele panna, mis sured heateggemissed Jummal meile on teinud meie Issanda Jesusse Kristusse kannatamis, surma ja üllestoussmisse läbbi ja kui suur murret meie armas Onnisteggia meie eest on pidanud, et temma ühhe armo söma aia on seädnud omma waggadele, kes tõeste uskwad ning temma sanna kuulwad, et nemmad se jures omma Jesusse suur waewa, surma, ja immelikko rohked armo omma mele piddid tulletama, ja se läbbi julgust wõtma kurrati, patto ja kurjade innimeste awwattellemisse wasto panna, ja kannatlikud olla feige ihho ja hinge willetsusse sees. Rom. 8, 18. Ja sedda peab meid õppetama.

V. Wies peatuf pühhaft õhtu sõma aiast. Kui sa sedda, mis lühhidelt on õöldud, õiete tahhele panned, siis nõad sa warsi, et sest ei sa kül, ja et se ei kolba warsi Jესusse lauale, kes ükspäinis katelismusse sannad peast õppib, ja ei moista, egga kiusa omma ello aiada sedda mõda, mis temma on õppitud: waid et senna jure wägga tarwis lähháb, et sinna Jummalala tahmist õiete moistad, ussüd, ja süddamest murretsed omma ello aiada seddamõda, kui essimesed nelli peatikkid sind õppetawad, ja siis woid sinna kui üks õige woõras sinna Jēsanda Jესusse laua jure tulla.

Need sinnatsed katelismusse õppetusse selletusjed ei te sind ka mitte kolbawaks kui sinna need sannad ükspäinis peast õppid, sest se ep olle ühtegi, waid need selletusjed on nende himmo ja palwe párrast üllespandud, kes heal melel se lábbi püüdwad meles piddada, mis nemmad Jummalala sannast laiemalt on kuulnud ja õppinud. Kui nisuggused innimesed õiget kasso neist selletussist tahtwad sada, siis peawad nemmad keigeennamiste Jummalala káest armo ja tarkust palluma, et Jummal omma sure armo párrast neid wõttaks tõe tele juhhatada. Ürra mõtle et se on uus õppetus, sest kes nenda mõtleb, se tunnistab sega ülles omma suurtt rummalust ehk tiggedust. Sest et meie waene tallopoia suggu ei tahha heal melel Jummalala sanna selgeste õppida ja moista, sepárrast ellab temma keigeennamiste ni-sure hirmsa sõggedusse sees. Kui üks perremees himmustab head wilja, siis on kül temma kohhus Jummalala káest siggidust palluda ja odata, agga se jures peab temma omma põldo hásti harrima ja head semet peáie külwama; nenda on ka se luggu innimesse süddame põlloga, sedda pead sinna hásti

Jummalal kannaga harrima ja Jummalal kannast
 õppima, mis hea ehk mis kurri on, kurja pead sinna
 mahhajatma, ja se järrele noudma, mis hea ning
 Jummalal tahtmisel järrel on, siis annab Jum-
 malal sinnule tõeste omma siggidust, et sinna õiete
 targaks ja wimalaks õnsaks woid sada. Agga kuis
 woib inimenne Jummalal tarkust ennesele sada,
 kelle südda on ja jääb rummalus seläbbi ühhe sõta-
 ma sarnatseks, kes laisk ja holetu on, kes kardab
 Jummalal sanna õiete õppides; ja arwab sedda
 koormaks, kui tedda õige tele juhhatakse? Meist
 ütleb Jeesus: Matt. 13, 12. Agga kennel ep olle,
 selle kääst peab ka ärrawõetama, mis temmal on.
 Sepärrast ärka ülles omnast rummalussest, kes
 sa maggad patto unne sees, ja touse ülles sur-
 nust ehk pattusest ellust, siis wõttab Kristus
 sind walgustada, se on, temma teeb sind targaks.
 Ewes. 5, 14. Olle tru ja ussin esmalt wähhema õp-
 petusse sees, siis annab Jummalal sulle ikka sures-
 mat armo ja tarkust. Matt. 13, 12. Gest kennel
 ial on, sellele peab antama, ja temmal peab kül-
 ollema. Meie Jeesanda Jeesuse Kristusse Jum-
 malal, se au Jeesa wõtko teile anda iggaühhele, kes
 süddamest omma hinge eest murret kannab, tar-
 kusse ja ilmutamisse Waimo, temma tundmis-
 ses; ja teie mõistusse walgustud filmad, et
 temma woiks teada, mis temma kutsimisse
 lotus, ja mis temma au pärrandusse rikkus
 on pühha inimeste sees; ja mis temma üpris
 wägga suur wäggi on meie sees, kes meie us-
 sume temma suurt wäggewat teggemist mõda
 meie sees. Ewes. 1, 17. 18. 19.

Se tõe Waim juhhatago meid teige tõe sisse.

A M E N.

A 4

Wal

Amen Amen

P a l w e,

Kui sinna hakkad Jummalala sanna
õppima.

Sh! armas taewane Jēsa, anna mihi-
nule onnima pühha Waimo, ja wal-
gusta mind, et minna sinno sanna nen-
da woiksin tähhele panna, et minno süd-
da se läbbi woiks parrandatud ja ueste
lodud sada, peästa mind sinno kalli san-
na läbbi keigest rummalussest, ja anna
mulle illewelt sedda taewalikko tarkust,
sinno Poega Jesust diete tunda ja tem-
ma läbbi patto, kurrati ja keikide kurja
inimeste nou peäle woimust sada. On-
nista nenda sinno pühha sanna minno
waese hinge õnnistusseks, sesamnta
sinno armsa Poia Jesusse Kristusse,
minno kalli õnnisteggia pärrast.

A m e n!

*Son Niwe Jallak
Paimat*

Meie

Meie riisti = usso = õppetusse
wiis Peatuikki.

Es sinenne Peatük.

Jummala kumnest Käsfust.

Es sinenne Käsk.

Sul ei pea mitte teist Jummalaid olle-
ma minno kõrwas.

Mis se on?

Meie peame Jummalat ille keige asjade kart-
ma, armastama ja temma peäle lootma.

Teine Käsk.

Sinna ei pea mitte Jummalat omma
Jesanda nimme ilma asjata subho wõt-
ma; sest Jesand ei jätta tedda nuhtlemat-
ta, kes temma nimme kurbaste prugib.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armasta-
ma, et meie temma nimme juures mitte ei nea, ei

toammu, ei lausu, ei walleta egga petta; waid et meie sedda keige hädda sees appi hüame, palluine, fidame ja tänname.

Kolmas Käsk.

Sinna pead pühhapäwa pühhitsema.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja Jummalata sanna ei põlga; waid et meie sedda pühhaks peame, heal meel kuleme ja õppime.

Neljäs Käsk.

Sinna pead omnia isä ja omnia emma auustama, et sunno kässi hästi käib, ja sinna kaua ellad Ma peäl.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omnad wannemid ja isfandid ei põlga egga wiyhasta, waid et meie neid auustame, tenime, nende sanna kuleme, ja neid armfaste ja kalliste peame.

Wies Käsk.

Sinna ei pea mitte tapma.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omnia liggimesse ihhule ühtegi kahjo ehk kurja ei te; waid et meie tedda aitame, ja temmale head teme keige ihho hädda sees.

Kues Käsk.

Sinna ei pea mitte abbiello ärrarikfuma.

Mis

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie kassinaste ja puhtaste ellame kõnnette ja teggude sees, ja et iggalüks peab omma abbitasa armastama ja auustama.

Seitsmes Käsk.

Sinna ei pea mitte warrastama.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse rahha ehk warra ei wõtta, egga karwala kauba, egga pettise tõga enneste pole ei kisu; waid et meie temma warra ja peatoidust aitame kaswatada ja hoida.

Kahheksas Käsk.

Sinna ei pea mitte üllekohhto tunnistama omma liggimesse wasto.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse peäle mitte karwalaste ei walleta, tedda mitte ei petta, keelt ei pekka, egga kurje kõnnesid temma peäle ei tõsta; waid et meie temma eest kostame, keik head temmast kõnneleme, ja keik asjad heaks kåname.

Ühheksas Käsk.

Sinna ei pea mitte hinnumustama omma liggimesse kodda.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse pärrandust ehk kodda karwalussega ei püa, egga õigusse nimmele enneste pole ei kisu; waid et meie tedda aitame, et temma sedda enneseie woiks piddada.

Küm-

Kümmes Käst.

Sinna ei pea mitte hümmustama omma liggimesse naest, sullast, ümmardajat, weiksid, egga muud, mis temma parrast on.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse naest, perret ehk weiksid ärra ei arwatelle, egga wäggise ei wotta; waid et meie neid maenitseme, et nemmad pagale jäwad, ja tewad, mis nende kohhus on.

Mis ütleb nüüd Jummal keikist neistsinatist käskudest?

Temma ütleb nenda: Minna se Isand, sinno Jummal, ollen üks wägga wihhane Jummal, kes wannematte pattud nuhtleb laste kätte, kolmandamast ja neljandamast põhwest sadik, kes mind wihkawad. Agga neile, kes mind armastawad, ja minno käskud peawad, teen minna head tuhhandest põhwest sadik.

Mis se on?

Jummal ahwardab nuhhelda keik, kes need-sinnatsed käskud ülleastwad; sepärrast peame meie temma wihha kartma, ja mitte nendesinaste käskude wasto teggema; agga temma tootab arms ja keik head keikile, kes need käskud peawad, sepärrast peame meie tedda ka armastama, temma peäle lootma, ja hea melega temma käsko möda teggema.

Teine Peatük.

Pühast Risti = Usust.

Esimenne Öppetus:

Lomiseft.

Minna ussun Jummal se Jesa, kei-
gewäggewana taewa ning Ma
Loja sisse.

Mis se on?

Minna ussun, et Jummal mind ja keik lomad
on lomud, mulle ihho ja hinge, silmad, sõrwad,
ja keik liikmed, moistust ja keik meled on annud,
ja weel hoiab; ja peälegi rided, kingad, sõmisse
ja jomisse, kodda ja maia, naese ja lapse, põllo,
weiksid, ja keik wilja, keik ihho ja ello torwis-
dust ja toidust rohkeste ja iggapaaw ka annab,
ja keige hädda ja kurja eest hoiab ja kaitseb; ja
se keik teeb temma issalikust jummalikust ar-
must ja heldusseft, ja ei mitte sepärrast, et
minna sedda wäärt eh^t teninud ollen; se eest
on minno kohhus tedda kitta, tännada, tenida,
ja temma sanna kuulda; se on tõeste tõssi.

Teine Öppetus:

Ar'alunnastamisest.

Minna ussun Jesusse Kristusse Jum-
mala aino Poia meie Jesanda sisse, kes
on sadud pühast Waimust, ilmae todud
neitsist Mariast, kannatanud Pontius-
se Pilatusse al, risti lodud, surmud ja
mahhamaetud, alla läinud porgohau-
da,

da, kolmandamal päwal jälle ülestou-
 nud surnust, üleslainud taewa, istub
 Jummal omma keigewägewama Issa
 parremal kael, seält temma tulleb koh-
 hut moistma ellawatte ja surnutte peale.

Mis se on?

Minna ussun, et Jesus Kristus õsine Jum-
 mal, kes ommast Issast iggawest sündinud, ning
 ka tõsine inn:menne, kes neitsist Mariast ilmale
 todud, minno Issand on, kes mind ärrakaddu-
 nud ja hukkamoiistetud inimest on päästnud ja
 lunnastanud keikist pattust, surmast, ja kurrati
 wäest, ei mitte kulla ehk hõbbedaga, waid omma
 pühha kalli werreaa, ning omma ilmasüta kan-
 natamisse ja surmaga, sepärrast et minna temma
 omma pidin ollema, ja temma rikis temma al-
 ellama, ning tedda tenima iggawesse õiausse,
 waggadusse ja õnnistusse sees, nenda kui tem-
 ma on ülestougnud surnust, ellab ning wallit-
 seb iggaweste, se on tõeste tõsi.

Kolmas Öppetus:

Pühhitsemissest.

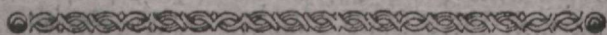
Minna ussun pühha Waimo sisse, üht
 pühha risti-kogodust, pühhade õsfasa-
 mist, pattude andeks andmist, lihha üles-
 tousmist ning iggawest ello, Amen.

Mis se on?

Minna ussun, et minna ommast melest ja
 wäest mitte ei woi Jesusse Kristusse omma Iss-
 sanda

sanda sisse uskuda, egga temma jure sada; waid pühha Waim on mind Ewangeliummi läbbi kutsnud, omma annettega walgustanud, ja õige usso sees pühhitsetud ja hoidnud, nenda kui temma keige pühha risti-kogodusse Ma peäl kutsud, koggub, walgustab, pühhitseb, ning Jeesusse Kristusse jures õige ja aino usso sees hoiab, sesamma risti-kogodusse sees temma minnule ja keifile usklikkudele iggawäädaw keif patitud rohkestes andeks annab, ja wiimisel pärawal mind ja keif surnud üllesärratab, ja minnule keige usklikkudega Kristusse sees iggawest ello annab, se on tõeste tõssi.

Kolmas Peatük.

Pühhasst Jēsa meie Palwest.

Jēsa meie, kes sa olled taewas, pühhitsetud sago sinno nimmi, tulgo meile sinno riik, sinno tahtminne sündko kui taewas, nenda ka Ma peäl, meie iggawäest leiba anna meile tännapäädaw, ja anna meile andeks meie wõllad, kui meie andeks anname omma wõlglastele, ning ärra sata meid mitte kiusatusse sisse, waid peästa meid ärra sest kurjast; sest sinno pärralt on se riik, ning se wäggi, ning se au iggawest, Amen.

Jēsa

Issa meie, kes sa olled taewas.

Mis se on?

Jummal tahhab meid se läbbi armolikkust kutsuda, et meie peame uskma, tedda meie õige Issa ja meid temma õiged lapsed ollewad, et meie julgeste ja kindla lotussega tedda peame palluma, nenda kui armad lapsed omma armsa issa palluwad.

Esimesne Palwe.

Pühhitsetud sago sinno nimmi.

Mis se on?

Jummala nimmi on kül isse-enneses pühha; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se ka meie jures saaks pühhitsetud.

Kuida sünnib se?

Kui Jummal sanna selgeste ning puhtaste õppetakse, ja meie ka pühhaste kui Jummal lapsed sedda mõda ellame, sedda aita meid, armas taewane Issa! Agga kes teist wiisi õppetab, ja ellab, kui Jummal sanna õppetab, se ei pühhitse mitte meie seas Jummal nimine; se eest hoia meid, armas taewane Issa!

Teine Palwe.

Tulgo meile sinno riik.

Mis se on?

Jummal riik tulleb kül ilma meie palweta isse-ennesest; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se ka meie jure tulleks.

Kuida sünnib se?

Kui se taewane Issa omma pühha Waimo meile annab, et meie temma sanna temma pühha ar-

mo läbbi ussume, ja Jummal meele pärrast
ellame siin aialikkult ja seäl iggawest.

Kolmas Palwe.

Sinno tahtminne sündko kui taewas,
nenda ka Mia peäl.

Mis se on?

Jummal hea armolinne tahtminne sünnib
kül ilma meie palweta; agga meie pallume ses
sinnatse palwe sees, et se ka meie jures sünniks.

Kuida sünnib se?

Kui Jummal keige kurja nou ja tahtmisse
rikkub, ja kelab neid, kes meid ei tahha lasta
Jummal nimme pühhitseda, egga temma riki
meie jure tulla, kui on kurrati, ma-il-na ja meie
lihha tahtminne; waid kinnitab ja hoiab meid
kindlaste omma sanna ja usso sees meie otsani,
se on temma armolinne ja hea tahtminne.

Neljas Palwe.

Meie iggapawast leiba anna meile
tännapääw.

Mis se on?

Jummal annab iggapawase leiba kül ilma
meie palweta keikile kurja innimestele; agga
meie pallume sesinnatse palwe sees, et temma
meie annaks sedda moista, ja tännoga wasto-
wötta meie iggapawase leiba.

Mis on iggapawane leib?

Keik, mis meie ihho toidusseks ja üllespidamis-
seks tarwis lähhab: söminne, jominne, rided, kin-
gad, kooda, maia, põld, weiksed, rahha, warra,
wagga abbikasa, waaqad lapsed, waaaa perre,
waggad ja tru-id üllemad, hea wallitsus, hea

ilm, rahho, terwis, aus ello, head söbrad, tru-id nabred, ja muud nisuggused asjad.

Wies Palwe.

Ja anna meile andeks meie wöllad, kui meie andeks anname omma wölglastele.

Mis se on?

Meie pallume sesinnatse palwe sees, et se tae wane Issa mitte ei tahhaks wadata meie pattude peäle, eggä nende pärrast meie sedda feelda, mis meie pallume; sest meie ey olle sedda mitte wäart, mis meie pallume, ja ey olle sedda ka mitte teninud; waid temma tahhaks meile sedda keik armust anda, sest et meie iggapääw paljo patto teme, ja seläet nuhtlust tenime. Siis tahhame meie ka süddamest andeks anda, ja heal meel head tehha neile, kes meie wasto et siwad.

Kues Palwe.

Ming ärra sada meid mitte kiusatusse sisse.

Mis se on?

Jummal ei kiusa kül keddagi, agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et Jummal meid tahhaks hoida ja üllespidada, et kurrat, ma-ilm ja meie lihha meid ei petta, eggä sada ebba-usso, kassididimõlemisse, ja monne mu sure patto ja häbbi sisse, ja kui meid sega peaks kiusatama, et meie kummatagi wiimselt ärrawoidame, ja woimust same.

Seitsmes Palwe.

Waid peästa meid ärra sest kurjast.

Mis se on?

Meie pallume sesinnatse palwe sees kui übbel hobil, et se taewane Issa meid tahhaks peästa keis
gesug-

gesuggusest ihho = ja hinge = warrandusse = ja au = kahjust, ja wimaks, kui meie surma tunnike tulleb, õnna otsa meie anda, ja armoga sestsinatsest hädada orrust ennese. jure taewa-wõtta.

Wiimsed palwe sannad:

Sest sinno parralt on se riik, ning se wäggi, ning se au iggawest, Amen.

Wis on. Amen?

Se on, et minna pean kindlaste uskma, et se taewane Issa meie palwed heldeste on wasto-
wotnud ja kuulnud; sest et temma isse on meid kaskaud nenda palluda, ja tootanud, et temma meid tahhab kuulda. Amen, Amen, se on: jah, jah, se peab tõeste nenda sündima.

Neljas Peatük.

Pühha Ristmissest.

Wis on Ristminne?

Ristminne ep olle mitte paljas wessi, waid üks nisuggune wessi, mis Jummalala kaskus on seatud, ja Jummalala sannaga ühtepandud.

Wis Jummalala fanna se on?

Kui meie Issand Jesus Kristus ütleb Mat-
teusse ramato wiimses peatükkis: (28, 19.)
Minge ja õppetage keik rahwast, ja ristige
neid Jummalala se Issa, ja se Poia, ja se
pühha Waimo nimmel.

Wis annab ehk sadab ristminne?

Temma sadab pattude andeks, andmist, peäs-
tab ärra surmast ja kurratist, ja annab igga-
wesse õnnistusse keikile, kes sedda ussumad,
mis Jummalala fanna ja tootused kolutawad.

Missuggused on need Jummalala sannad ja tootused?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütleb Mar-
kuse ramato wirtses peatükis: (16, 16.)
Kes ussub, ja kedda ristitakse, se peab õn-
saks sama, agga kes ei usju, tedda peab huk-
ka mõistetama.

Kuida woib wessi ni sured asjad tehha?

Wessi ei te kedda tõeste mitte, waid Jumma-
lala sanna, mis weega ja wee jures on, ja usk, mis
keddasamma Jummalala sanna wee sees ussub;
sest ilma Jummalala sannata on wessi paljas
wessi ja ei mitte ristminne; agga Jummalala san-
naga on ta üks ristminne, se on üks ello wessi
täis armo, ja uestundimisse pesseminne pühha
Waimo läbbi, kui pühha Paulus ütleb Titus-
se ramato kolmandamas peatükis: Jummal
on meid õnsaks teinud uestundimisse pessemisse,
ja pühha Waimo uendamisse läbbi, kedda
temma on wäljawallanud meie peale rohkest
Jeesuse Kristusse meie Onnisteggia läbbi,
et meie temma armo läbbi õigeks tehtud, ig-
gawe se ello päriaks piddime sama lotusse
järele; se on üks tõssine sanna.

Mis tähendab niisugune toce ristminne?

Se tähendab, et wanna Adam (se on meie
pattune südda) peab igapäwase kahhetsemisse
ja pattustpõõr nisse läbbi meie sees ärra-
uppu-
tud sama, ja surema keige patta ja kurja him-
mudega, ja igapäw jälle ettetullema ja ülles-
tõusma se uus inintenne, kes õiausse ja puh-
hastusse sees Jummalala ees peab iggaweste
ellama.

Kus se on kirjotud?

Pühha Paulus ütleb ommas ramatus Roma rahwale kirjotud, kuendamas peatükis: Meie olleme Kristussega mahhamaetud ristmissse läbbi surma jisse, et otsego Kristus on ülles ärratud surnust Issa au läbbi, meie ka nenda peame udes ellus kaima.

Wies Peatük.

Pühhasi Altari Saakramentiist.

Mis on Altari Saakrament?

Se on meie Issanda Jesusse Kristusse tössine ihho ja werri, leiwa ja wina al meile ristrahwale süa ja jua, Kristussest ennesest seatud.

Kus se on kirjotud?

Nenda kirjotawad need pühhad Ewangelistid: Matteus, Markus, Lukas ja pühha Paulus:

Meie Issand Jesus Kristus sel ösel, mil tedda ärra-anti, wottis leiba, tännas, murdis ja andis omma Jüngrittele ja ütles: wotke, söge, se on minno ihho, mis teie eest antakse, sedda tehke minno mällestusseks.

Selsammal kombel wottis temma ka karrika pärrast öhto söma-aega, tännas ja andis omma Jüngrittele ja ütles: wotke, joge keik seält seest, sesinnane karrikas on se uus seadus minno werre sees, mis teie

ja mitme eest ärrawallatakse pattude andeks-andmisseks, sedda tehke, ni mittoford, kui teie sest jote, minno mällestusseks.

Mis kasso on meil sestisuggusest sõmissest ja jomissest?

Sedda näitwad meile needsinna sed Kristusse sannad: mis teie eest ärraantakse ja ärrawallatakse pattude andeks-andmisseks; se on, et meile saakramenti sees pattude andeks-andmist, ello ja õnnistust nende sannade läbbi antakse; sest kus pattude andeks-andminne on, seal on ka ello ja õnnistus.

Kuida woib ihholik sõminne ja jominne nisuggused sured asjad tehha?

Sõminne ja jominne ei te sedda tõeste mitte, waid need Kristusse sannad: mis teie eest ärraantakse ja ärrawallatakse pattude andeks-andmisseks; need sannad on ihholikkõ sõmisses ja jomisse jures kui üllem assi saakramenti sees, ja kes needsammad sannad ussub, sel on, mis nemmad tunnistawad, pattude andeks-andminne.

Kes wottab ausaste sefinnatse saakramenti wasto?

Vaastma ja ihho polest ennast walmistama, on üks kaunis wäljaspidine tõmbe; agga se on õiete ja hästi walmistud, kellel usk on needsinna ste Kristusse sannade peäle: mis teie eest ärraantakse ja ärrawallatakse pattude andeks-andmisseks; agga kes neidsinna sid sanno ei ussu, ehk kaksipiddi mõtleb, se ep olle mitte wäart, egga hästi walmistud, sest se sanna: teie eest, tahhab selged usklikud süddamed.

Honi

Hommiko: Palwe.

Ornistaگو mind Jummal Issa, Poeg, ning
pühha Waim, Amen.

Minna tännan sind, minno armas
taewane Issa, Jeesuse Kristusse
sinno armsa Poia meie Issanda läbbi, et
sinna mind minnewal õsel elled armolik-
kult hoidnud ja kaitenud keige ihho ning
hingae kahio eest. Minna pallun sind, an-
na mulle armo, et minna woi sin ommad
pattud süddamest tunda, kahheteda ning
mahhajatta, ja anna mulle andeks keik
minno pattud ning eksitused, misaa min-
na sind ollen wihhastanud; kaitse ning
hoia mind selsinnatsel päwal armolikkult
keige watto, kurja ning kahio eest, et keik
minno mõtte, sanna, teggo ning ello
woiks sinno mele pärrast olla. Eest min-
na annan omma ihho ning hingae, meie
üllema wallitseja ja keik muud üllemad,
meie wannemad, suggulased, waenla-
sed, keik risti-rahwast, ja keik, mis mul
on, sinno holeks; sinno pühha Waim
wallitsego mind, sinno pühha Ingel
olgo minno jures, et se kurri waenlane
ihtegei melewalda minno peale ei sa,
Amen.

Palwed enne Söma-aega.

Reifide silmad lootwad, Jssand, sinno
peäle, ja sinna annad neile nende
roga ommal aial. Sinna teed lahti om-
mad helded ning rohked käed, ja täidad
keif, mis ellab, hea melega.

Au olgo Jummalale Jssale, Poiale,
ja pühha Waimule, Amen.

Jssa meie, kes sa olled taewas, n. t. s.

Jssand Jummal, taewane Jssa, õn-
nista meid ja needsinna sed sinno an-
nid, mis meie sinno rohkest armust wasto-
wottame Jesusse Kristusse meie Jssan-
da läbbi, Amen.

Kristus ütleb: Innimenne ei ella mitte
ükspäinis leiwast, waid iggauhhest san-
nast, mis Jummalala suust läbbi käib, Amen.

Palwed pärrast Söma-aega.

Zännage Jssandat, sest temma on hel-
de, ning temma heldus kestab igga-
west, kes keige lih hale roga annab, neile
weistele nende sömist annab, neile nore
kaarnaile, kes tedda appi hüüdwad. Tem-
ma ei ep olle rõmo hobbose wäest, egga me-
lehead ühhegi luist; Jssandal on meles
hea

hea neist, kes teddo kartwad ning temma armo peäle lootwad.

Au' olgo Jummalale Issale, Poiale, ja pühha Waimule, Amen.

Issa meie, kes sa olled taewas, n. t. s.

Mieie tänname sind, Issand Jummal taewane Issa, Jesusse Kristusse meie Issanda läbbi, keige sinno ande ning heateggemisse eest, kes sinna ellad ning wallitsed iggaweste, Amen.

Jummal olgo kidetud ja tännatud sömisse ja jomisse ja temma kalli sanna eest, temma andko meile eddespiddi meie iggawawast leiba, ja õnnistago meid ka hinge polest Jesusse Kristusse meie Issanda läbbi, Amen.

Issand, sinno suur nimmi olgo kidetud nüüd ja iggaweste, Amen.

Shto = Palwe.

Õnnistago mind Jummal Issa, Poeg, ja pühha Waim, Amen.

Minna tännan sind, minno armas taewane Issa, Jesusse Kristusse sinno armsa Poia meie Issanda läbbi, et sinna mind minnewal wawal olled armolikult hoidnud ja kaitstud keige ihho ning

ning hinge kahjo eest. Minna vallun sind, anna mulle armo, et minna woiksin ommad pattud sinu damest tunda, kahhetseda ning m. hhaiatta ja anna mulle andeks keik minno pattud ning eksitused, misga minna sind ollea wihhastanud; kaitse ning hoia mind selfinnatsel õsel armolikfult keiaqe patto, kurja ning kahjo eest, et keik minno mõtte, sanna, teggo ning ello woiks sinno mele pärrast olla. Sest minna annan omma ihho ning hinge, meie üllema wallitieja ja keik muud ullemad, meie wannemad, sugulased, waenlased, keik risti-rahwast, ja keik, mis mul on, sinno hoteks; sinno pühha Waim wallitsego mind, sinno pühha Ingel olgo minno jures, et se kurri waenlane ühtegi meie waida minno peäle ei sa, Amen.

Õppetus

Melewallast pattud andeks anda ja kinnitada.

Mis on pattude andeks andmissse ja kinnitamisse Melewald?

Pattude andeks andmissse ja kinnitamisse melewald on se woimus, mis meie Issand Jesus Kristus Ma peäl armo õppetuse kulumis, se sees on seadnud, neile pattustele, kes pattust pöörwad, pattud andeks anda; agga neile, kes pattust

pattust ei pöra, pattud kinnitada, nenda kui Kristusse sannad tunnistawad.

Kuida siis Issand Kristus ütleb?

Temma ütleb nenda Joannesse ramotus: 20, 21; 23. Nenda kui Issa mind on läkkitanud, nenda läkkitan minna teid ka. Wötke pühha Waimo: kellele teie ial pattud andeks annate, neile on need andeks antud, kellele teie ial pattud kinnitate, neile on need kinnitud.

Mis kasso sadab se Melewald?

Sedda tunnistawad meile need sannad: Kellele teie ial pattud andeks annate, neile on need andeks antud; se on, et pattud andeks antakse uskukudede Jesusse Kristusse nimmel, kes sedda omma surma ja werre läbbi on ia tuud, et usk kinnitakse ja südda julgust ja rahho tunneb. Sest kui pattud on andeks antud, siis südda usso läbbi rahho tunneb.

Kuida woib Innimenne pattud andeks anda?

Innimenne ei woi pattud andeks anda isstien neseft ehk ommast wäest, wo id ammeti poleft ja Issanda Jesusse Kristusse kassmisse peäl, nenda kui need sannad tunnistawad: Wötke pühha Waimo: kellele teie ial pattud andeks annate, neile on need andeks antud. Sest otsego Innimesse Poi. I Ma peäl melewalda on, pattud andeks anda, nenda on temma sedda melewalda Ewangeliummi ehk armo, öppetusse kulumisse ammetile annud, kui temma ütleb: Nenda kui Issa mind on läkkitanud, nenda läkkitan minna teid ka. Joan. 20, 21. ja Luk. 10, 16. Kes teid kuleb, se kuleb mind.

Kellele peab pattud ande's antama?

Meile, kes omma patto hädda tõeste tundwad, kahhesewad, allandikto ja usklikto sūdames ga ülestunnistawad, ja Jhesuse Kristusse pärast armo ja rõmustamist ihhaldawad: sest nenda ütleb Issand Jhesus selle alwatud wasto: Olle rahhul, minno poeg, sinno pattud on sulle ande's antud; (Matt. 9, 2.) ja patto kahhetsewa naese wasto: Sinno pattud on sulle ande's antud, sinno usk on sind aitnud, minne rahhoga. Luf. 7, 48. ja 8. p. 48. s.

Kellele peab pattud kiinitama?

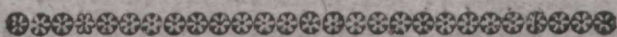
Keifile innimesele, kes patrust ei pōra, ja ei ussu mitte, kes melega patto sees jāwad ellama ja keif head maenitsust pōlawad, nenda kui meie Issand Jhesus Kristus õppetab Matt. 18, 15: Kui sinno wend sinno wasto eksib, siis minne, ja nomi tedda sinno ja temma keskes ükspäinis; kui temma sind kuleb, siis olled sinna omma wenna kasuks sanud. Agga kui temma sind ei kule, siis wotta weel üks ehk kaks ennesega, et keif assi kahhe ellik kolme tunnistaja suus seisaks; agga kui temma neid ei kule, siis anna koggodussele teada; agga kui temma koggodusstki ei kule, siis olgo ta sinno melest kui üks paggan ja tõlner.

Misjugaused pattud peab ülestunnistama?

Jummala ees eab innimenne ennast keifioiddi pattuseks tunnistama, ka nende pattude polest, mis temma ei tea egga tunne, nenda kui meie Issa meie palwes teme; agga õpetaja ees tullewad need pattud ülestunnistada, mis meie teame ja ommas süddames tunneme.

Misjuggused pattud need on?

Siin pead sinna omma ello läbbi katsuma Jummalä künne kässo järrele, olgo sa isä emma, poeg tüttar, isäand emmand, perremees perrenaene, sullane, tüdruf; kas sa olled olnuud isäna-kuulmatta, kas sa kellegile olled kurja teinud fanna ehk töga, kas sa olled warrastanud, holetö ja wihhane olnuud, ebba-usko piddanud, roppus ellus ellanud ja waltetanud, ja kahjo teinud.

Patto Tunnistusse Saunad.

Armas õppetaja! minna pallun sind et sa minno patto tunnistust kuled, ja Jummalä polest pattude andeks-andmist kulutad:

Minna waene pattune innimenne tunnistan Jummalä ja sinno ees, et ma ei olle üks päis nis patto sees sündinud ja ilmale tulnud waid et ma ka Jummalä künne kässo wasto taageda te ollen efsinud, Jummalat ja omma liggimest wihhastanud, ja ollen seä Jummalä wihha ja taaga west nuhtlust ennese peäle saatnud. Agga minna kahhetjen ommad pattud keieest süddamest, ja ussun Zeiusse Kristusse läbbi õnsaks sada. Sepärast tullen minna armo aial, a pallun sind Isfanda Zeiusse sullast, et sa mulle pattude andeks andmist kulutad, ja minno nõdra usso linnitusselks mind Isfanda Zeiusse Kristusse ihho ja werrea söäd ja iodad. Minna tahhan Jummalä armo ja pühha Waimo abbi läbbi

omma

omma pattust ello parrandada, pattude eest en-
nast hoida, ning nenda ellada, kui wagga ristis
innimesse kohhus on.

Koddo : Öppetüs,

Ehk monningad pühha kirja tunnistusjed keiges
sugguse innimeste maenitusseks üllespandud,
kuida nemmad peawad omma ammeti ülles-
piddama, ja mis nende kohhus on tehha.

Piiskopide ehk üllewaatjatte ja Öppetaja- jatte kohhus.

Soggodusse üllewaatja peab ollema lait-
matta, ühhe naese mees, kassin, moistlik,
puhtaste ehhitud, woõraste wastowõtja, kes
kõlbab öppetama, ei mitte jodik, ei mitte raplik,
ei mitte roppo kasso püüdia, waid kes järrele
annab, ei mitte riakas, ei mitte rahha peäle ah-
ne, kes omma maia-rahwa ülle hästi watab, kes
onimad lapsed peab sannakuulmiseses keige rõõlise
wisiga: (sest kui kegi onima ennese maia-rahwa
ülle ei märka üllewaatja olla, kuida woib temma
Zummala koggodusse eest hoolt kanda?) ei mitte
sefuggune, kes usko hilja wastowõtnud. 1 Tim.
3, 2-6.

Kes kinnipeab sest ustawast sannast minno öp-
petusse järrele, et ta woiks wäggen olla ni hästi
maenitsema terwe öppetusse läbbi, kui ka neid, kes
wastoräkiad on, nomima. Tit. 1, 7-9.

Kuuljatte kohhus omma Öppetajatte wasto.

Nenda on ka Isand seädnud neile, kes armo-
öppe-

öppetust fulutawad, et nemmad armo-öppetus-
sest peawad ellama. 1 Korint. 9, 14.

Kedda öppetakse sannaga, se jaggago keif head
sellele, kes tedda öppetab. Urge eksige mitte, Jum-
mal ei anna ennast mit e piitada. Kalat. 6, 6. 7.

Neid wannemid, kes omma ammeti hästi
üllespiddawad, peab kahhemõrra auustusse
wäärt petama, keieennomistie neid, kes tööd
tewad sannas ja öppetusses. Sest kirri litleb:
Sinna ei pea mitte härja suud kinnisidduma, kes
pahmast tallab ja: üks tõteggia on omma palga
wäärt. 1 Tim. 5, 17. 8. Luk. 10, 7.

Meie vallume teid, et teie wöttate nisugausiks,
kui nemmad on, neid piddada, kes teie seas tööd
teggewad, ja teie üllematajad on Jesanda sees,
ja teid maenitsewad; ja et teie wöttate neid
üpris wägga armsa te piddada nende tö parrast.
Pi dage rahho issees is. 1 Tesal. 5, 12 13.

Kuulge ommid juhatajad ja wõtke nende san-
na, sest nemmad walwawad teie hinaede sest, nen-
da kui need, kes wastust peawad andma, et nem-
mad sedda rõmoga tewad, ja ei mitte õhka es:
sest teil polle sest mitte kasso. Ebr 13, 17.

Jmalikko üllematte kohhus.

Jgaa hing hei ko ennast üllematte alla, kellel
keigeüllem m lewaid on; sest üllemad ew olle mu-
do kui Jummalast; agaa kes üllemad on, need on
Jummalast seätud. Kes nüüd üllematte wasto
panneb, se panneb Jummalala seadmisse wasto:
agaa kes wastopannewad, need saawad isse en-
neste peäle nublust. Sest ta ei kannu mõõka
mitte ilma-asjata; sest temma on Jummalala tener,
kat.

Lättemaksja, nuhhelda sedda, kes kurja teeb.
Rom. 13, 1. 2. 4.

Üllamatte kohhus üllematte wasto.

Ündke Keisrile, mis Keisri kohhus, ja Zummala, mis Zummala kohhus on. Matt. 22, 21.

Sepärrast on tarwis, et teie ennast allabeisdate, ei mitte ükspäinis nuhtlusse, waid ka südame tunnistusiepärrast. Sest sepärrast makske ka maksso, sest nemmad on Zummala sullasid, kes otse se eest murret kandwad. Siis tassuge nüüd keikile mis teie kohhus on maksso, kellele maksso, tolli = rahha, kellele tolli = rahha, kartust, kellele kartust, ou, kellele au tulleb anda. Rom. 13, 5. 6. 7.

Sepärrast maenitsen minna keige-essite, et peab tehtama pallumisit, palwesid, pallumisit teiste eest, ja tännamissi keikide innimeste eest, kunningatte ja keikide eest, kellel keigeüllem melewad on, et meie rahholist ja tassast ello woifime ellada keige Zummalakartusse ja ausa ello sees; sest se on hea ja armas Zummala meie õnisteggia melest. 1 Tim. 2, 1. 2. 3.

Zulleta nende mele, et nemmad würstide, ja üllematte wasto allandikkud on, nende sanna wõtwad kuulda, ja keige hea teule walmis on. Ekt. 3, 1.

Heitke ennast keige innimeste seadmisse alla, Zsanda pärrast, olgo kunninga kui üllema alla, ellit pealikutte, kui nende alla, kes temmast on läkkitud, kurjateggiatele kül nuhtlusseks, agga beateggiatele litusseks. 1 Peetr. 2, 13. 14.

Abbiello = rahwa kohhus.

Teie mehhed, ellage omma naestega targaste, ja tehke naeste = rahwale kui nödrama astjale au, nenda kui neile, kes ka armo ello päriad on, et teie palwesiid ärra ei keelta. 1 Peetr. 3, 7.

Mehhed, armastage ommad naesed, ja ärge sage wihhaseks nende wasto. Koloss. 3, 19.

Naesed, kuulge omma meeste sanna kui Issanda sanna, nenda kui Sara Abraami sanna wöttis kuulda, ja hüdis tedda issandaks, kelle lapsiks teie ollete sanud, kui teie head tete ja ühtegi hirmo ei karda. Ewef. 5, 22. 1 Petr. 3, 1. 6.

Laste = wannematte kohhus.

Issad, ärge ärritage mitte omma lapsi wihhale, et nemmad meest ärra ei heida, waid kaswatage neid farristamisjes ja Issanda maenitsemisjes. Koloss. 3, 21. Ewef. 6, 4.

Laste kohhus.

Lapsed, kuulge omma wannematte sanna Issanda sees, sest se on õige. Nuusta omma issa ja emma: (se on esimesenne kasso = sanna tootussega:) et sinno kassi woiks hästi kãia, ja sinna woiksid kãua ellada Ma peal. Ewef. 6, 1. 2. 3.

Perre = wannematte kohhus.

Issandad, tehke sedda sullastele, mis õige ja kohhus on, ja jätke ahwardamist mahha,

ja teädke, et ka teil ennestel Jssand taewas on,
ja temma ei pea ennam luggu ühhest kui teisest.
Ewef. 6, 9. Koloss. 4, 1.

Sullaste, ümmardajatte, päiliste ja teoliste kohhus.

Teie sullased, kuulge nende sanna, kes teie Jssandad on lihha polest, kartusse ja wärristusfega omma süddame waggadusses, nenda kui Kristusse sanna; ei mitte silmakirjaks tenides, kui need, kes innimeste mele pärrast püüdwad olla, waid kui Kristusse sullased, kes Jummalata tahtmist süddamest tewad, kes hea meel Jssandat teniwad, ja mitte innimesi, ja teädke, mis head tegi ial saab teinud, et temma sedda saab Jssanda käest, olgo sullane ehk wabbat innimeune.
Ewef. 6, 5-8. Koloss. 3, 22.

More rahwa kohhus.

Teie nored, olge wannematte wasto allandikkud, agga keik olge teine teise wasto allandikkud, ja ehhitage ennast seestpidi allandikko melega; sest Jummal panneb sureliste, wasto, agga allandikkuike annab temma omma armo. Eüis allandage ennast nüüd Jummalata wäggewa käe alla, et temma teid woiks üllendada õigel aial.
1. Peetr. 5, 5. 6.

Leskede-naeste kohhus.

Kes tõeste lesknaene on, ja üksi järrele jänud, se lodab Jummalata peäle, ja jääb kindlaste palumiste ja palwette sisse õdd ja päwad: agga kes lihha himmus ellab, se on ellawalt surnud.
1 Tim. 5, 5. 6.

Jgga

Marte Gallak

Iggaiuhe risti-innimesse kohhus.

Sinna pead omma liggimest armastama kui
tsse-ennast. Sellesinnatse sanna jisse on keik
kassud uhtepandud. Rom. 13, 9.

Tehke pallumissi keikide innimeste cest.
1 Tim. 2, 1.

Kui iggaiuks teeb omma tööd,

Suus on keik asjad maias haad.

*****

Onsa Lutterusse Kiusimiste ja Kostmiste Sannad.

1. Kas sa ussud, et sa pattune olled?

Jah minua ussun, et ma pattune ollen.

2. Kust sa sedda tead?

Jummala kunnest kassust, neid ei olle minna
mitte piddanud.

3. Kas sinna kahhetsed ommad pattud?

Jah minna kahhetsen, ja se teeb mulle wägga
haiget, et minna Jummala wasto ollen eksinud.

4. Mis olled sinna omma pattudega teninud?

Jummala wihha, aialikke surma, ja igga-
west hukkatust.

5. Kas sa ussud õnsaks sada?

Jah minna ussun sedda kindlaste.

6. Kelle peäle pead sinna lootma?

Õmma armsa Issanda Jeesusse Kristusse peäle.

7. Kes on Kristus?

Jummala Poeg, tõsine Jummal ja tõsine inimenne.

8. Õns ennam kui üks Jummal?

Üks ainus Jummal on, agga kolm temma aino ollemisse sees, Issa, Poeg, ja pühha Waim, ja need kolm on üks. 1 Joan. 5, 7.

9. Mis on Kristus sinno eest teinud, et sa temma peäle lodad?

Temma on minno eest surnud, ja on omma werre risti sambas minno eest ärra wallanud patude andeks-andmisseks.

10. Õns Issa ka sinno eest surnud?

Ei olle mitte, sest Issa on Jummal ja pühha Waim ka; agga Poeg on tõsine Jummal ja tõsine inimenne, kes minno eest on surnud, ja omma werre minno eest ärrawallanud.

11. Kust sa sedda tead?

Pühha armo-õppetusses ja neist sakramentl sannadest, ja temma ihust ja werrest, mis mulle sakramentis on pandiks antud.

12. Ütle mulle need sannad.

Meie Issar^s Jeesus Kristus sel õsel ja need teised sannad.

13. Kas

13. Kas sinna siis ussud, et sakramentis Kristusse tössine ihho ja werri on?

Ja minna ussun sedda.

14. Mikspärrast ussud sa sedda?

Kristusse sannade pärrast: Wõtke, söge, se on minno ihho; jöge keik seält seest, se on minno werri.

15. Mis peame meie teggema, kui temma ihho söme, ja temma werd jome, ja nenda sedda panti wottame?

Meie peame temma surma ja werre=ärre=wallamist fulutama ja se peäle mõtlemä, kuidä temma neid on õppetanud: Sedda tehke, ni mittokord, kui teie sedda tete, minno mälestusfeks.

16. Mikspärrast peame meie temma surma mäletama ja sedda fulutama?

Et meie õppime uskma, et ükski loom ei olle woinud meie pattud leppitada, kuid ükspäinis Jeesus Kristus tössine Jummal ja innimenne, ja et meie õiget hirmsõ tunneme omma pattude pärrast, ja neid rasfeks arwame, ja ükspäinis Kristusfest ennast rõmustame, ja nenda sesamma usso läbbi õnsaks same.

17. Mis fundis Kristusst sinno pattude eest surrema ja neid leppitama?

Temma suur armastus omma Jõssa, minno, ja keikide pattuste wastõ, nenda kui kirjotud on, Joan. 14, 31. Rom: 5, 6=8. Kalat. 2, 20. Ewef. 5, 25.

18. Mikspõrrast tahhad sinna Jummalala laue
jure miõina?

Et minna õppin usõina, et Kristus surest ar-
must minna pattude põrrast on surnud, kui õõl-
dud on, ja et minna temmast ka õppin Jumma-
lat ja omma liggimest armastama.

19. Mis peab risti: innimest sundima saggedaste
altari sakramenti wõtma?

Jummalala polest peab tedda sundima Kristusõ
kõõst ja tootus, põrrast ka temma omma hõdda,
mis tedda waewab, mis põrrast nisuggune kõõst-
minne, kutsminne ja tootaminne sõnnib.

20. Mis peab innimenne teggema, kui temma
ni:uggust hõdda ei tunne, egga iggatse se
sakramenti jõrrel?

Sel ei olle parremat nou, kui et temma 1)
õmma sõddant lõõbbikatsõb, welaks temmal pat-
tust lihha ja werd on, ja usõb, mis põõhha kirri
kõõlutab. Kalat. 5, 16. 17. Rom. 7, 18.

2) Et temma tõõhele panneb, welaks temma
õin ilma sees on, ja mõtleb, et temmal patto
ja hõdda ei pudu, nenda kui kirri õõtleb. Joan.
15, 18=20. 16, 8=20. 1 Joan. 2, 15. 16.
5, 4. 5.

3) Eõis leiab temma ka kurratit ennese õm-
bert, kes walle- ja tapmissega õõd ja põwad seest-
ja wõljaspõddi tedda rahhõle ei jõtta, nenda kui
kirri tunnistab. Joan. 8, 44. 4 Peetr. 5, 8.

Jesus

Jesuse Rimmel ning auuks.

I. Kas siminne.

Mis peab meie keigesurem nuurre ollema mi kava kui meie ellame?

Ko siminne.

Et meie woiksimine Jummalat diete tunda ja tenida. Luf. 1, 74. 75.

II. Kuida woime meie Jummalat diete tunda ja tenida?

Dige usso lãbbi, pũhha ja jummalakartlikko ello sees.

III. Kas neil, kes Jummalat tahtwad tunda ja tenida, lubba on nenda ellada, kui nende kurri lihha ja werri tahhab?

Ei olle mitte waid nemmad peawad ellama nenda kui Jummal tahhab. 1 Peetr. 4, 1. 2.

IV. Kust õppime meie Jummalat ja tema pũhha tahtmist tundma?

Jummala sannast ehk pũhhasi kirjast.

V. Kenne lãbbi on Jummal omma fanna annud?

Pũhha Prohwetide ja Apostolide lãbbi, sest

needfinnatsed pühha Jummala mehed on rõõmud, aetud pühhas Waimust. 2 Peetr. 1, 21.

VI. Kes peab Jummala sanna kuulma ja õppima?

Keik innimesed, kes püüdwad õnsaks sada.

VII. Kas meie woime Jummala sannast keik õppida, mis meie õnnistusseks tarwis lähhab?

Ja woime; sest kirri ütleb: Et sinna lapsesad sadi pühhad kirjad tunned; need woivad sind targaks teha õnnistusseks usso läbbi, mis Kristusse Jesusse sees on. 2. Tim. 3, 15. 17. Joan. 5, 39.

VIII. Kuidas peame meie Jummala sanna kuulma ja õppima, et meie sest woiksime kasso sada?

1) Peame meie Jummala kääst pühha Waimo abbi palluma, sest et meie ilma temmata ühtegi viete ei moista. Luk. 11. 13. 2 Kor. 1, 22. Ewes. 17, 18.

2) Peame meie Jummala sanna hästi tähhele pannema ja meles piddama. Apost. tegg. 16, 13. Luk. 8, 15

3) Peab meil se kindel nou ollema, et meie teigest wäest tahhame Jummala tahtmist õppida, ja selle järrele ellada. Joan. 7, 17. 14, p. 21. s. Jak. 1, 22.

4) Peame meie Jummala sanna nenda kuulma ja luggema, kui olleks se ükspäinis meie aetud ja kätud. Rom. 15, 4. 1 Kor. 10, 6-11.

IX. Kuida hütakse pühha kirri ehk Zummala sanna ühhe sannaga?

Piibli-ramatuks.

X. Mitto tükki on Piibli-ramato sees?

Kaks tükki, teine on wanna Testament ehk wanna seädusse sanna; teine on uus Testament ehk ue seädusse sanna.

XI. Mis õppetab pühha wanna seädusse sanna?

Se õppetab need käsud, mis Zummal Israeli rahwale on annud, ja kuulutab enne, et Kristus piddi tulles, ja mis õnnistust ja head usklikud siis piddid sama.

XII. Mis õppetab pühha ue seädusse sanna?

Se õppetab, et Kristus Zummala Poeg meie õnnisteggia jo on tulnud seie ilma sisse, ja et meie temma sisse peame uskma ja ello sama temma nimme sees. Joan. 20, 31.

XIII. Kust leiame sedda lühhidelt, mis pühha kirja sees laiemalt õppetakse?

Katekismusse õppetusse peatükide seest.

XIV. Mis on üks peatük?

Se on üks pea-õppetus, mis meie meie hinge õnnistusseks wägga tarwis lähhab moista ja uskuda.

XV. Mitto peatükki on meie Katekismusse ramato sees?

Wiis: 1) Zummala kümme käsko, 2) Pühha ussu õppetus, 3) Issa meie palwed, 4) Pühha ristminne, 5) Pühha altari sakrament.

Essimenne Peatük,

ehk

Sppetus Jummala künneft Käsust.

I Kus siminne.

Kes on need künne kasko annud?

Kostminne.

Solm-ainus Jummal, kes keik asjad on lonud, kes keikide Isand on, kellel ka dige melewad ja digus on käsud anda.

II. Kelle läbbi on temma neid annud?

Mosesse läbbi. Joan. 1, 17.

III. Kes olli Moses?

Se olli üks wagga Prohwet ja Israeli rahwa üllem pealik.

IV. Mil aial andis Jummal need käsud?

Sel aial, kui Jummal Israeli rahwast sai wäggerwal kombel Egiptusse maalt peästnud ja ärrawinud, ja se olli Mellipühhi essimesset päwal.

V. Kus paikus andis Jummal neid?

Körbes Sinai mäe peäl. Wata 2 Mos. 19.

VI. Mil wiisil andis Jummal neid?

Kouemürr-stamisse walgõdmisse, ja tullele-gega: pak's suits touisis Sinai mäe peält otsego abjust, ja keik se mäggi wärrises.

VII. Mikspärrast andis Jummal need künne kasko ni hirmfaste?

Sepärrast, et innimesed Jummala sure au pidd-d tundma, ja temma kange wiuha patto peäle; seft et pat iggawesse tulle wäärt on.

VIII

Mari

VIII. Mis peäle kirjotas Jummäl
need künne käske?

Kahhe kiwvi-laua peäle; ja sega tähhendas
Jummäl, et meie südda ni korwa on kui kiwvi.

Sepärrast ei woi ükski Jummala käsud om-
mast wäest piddada ja armastada; agga Jum-
mal tahhab ja woib sedda korwa kiwwi süddant
meie seest ärrawötta, wagga süddant meile järe
anda, ja ommad käsud senna sisse kirjotada.
Esef. 11, 19. 20. 36, p. 26 27. s. Jer. 31. 33.

IX. Kellele on Jummäl need künne
käske annud?

Keikile innimestele.

X. Mikspärrast on Jummäl need
künne käske annud?

Sepärrast, et innimesed neist piddid öppima
omma patto hädda ja kirjust öiete moista, ja
omma hinge arsti Jესusse jures abbi otsima
patto wasto.

XI. Kui niüd innimenne saab Jummala
pole pöörnud, kas temmale siis weel need
künne käske tarwis lähhawad!

Jah lähhawad tarwis, sest Jummala käsud
on waggadele kaunis öppetus, et nemmad woi-
wad neist moista, mis hea ja mis kurri on, ja
nenda omma ello se järrele aiada. Rom. 6, 11-13.

XII. Mis öppetawad Jummala
künne käske?

Nemmad öppetawad, et se ei olle ükspäinis
hea ehk kurri mis innimesed arwawad hea ehk
kurja ollwad, waid nemmad katswad süddame
peäle,

Mare Järlak

peäle, ja õppetawad, et ka kurjad sallaja him-
mud ja mõtted pattud on, ja et waggad ka nen-
de wasto peawad pannema, Rom. 7, 7.

XIII. Mis peame meie iggahhe kässo ju-
res tähhele pannema?

Kui Jummal ühhe kässo sees kurja kelab, siis
käsib temma se jures head, ja kui temma head
käsib, siis kelab temma se jures kurja. Nenda,
kui Jummal neljandamas käsus käsib wanne-
mad auustada, siis kelab temma, et meie neid
ei pea põlgma egga wihhastama.

XIV. Mitme laua peäle kirjotas Jum-
mal need kümme kässo?

Kahhe kiwwi laua peäle. 2 Mos. 31, 18.

XV. Mitto kässo on esimese laua peäl?
Kolm esimest.

XVI. Mitto kässo on teise laua peäl?
Seitse wimist.

XVII. Mis õppetawad need kolm es-
mest kässo?

Et meie peame Jummalat armastama.

XVIII. Mis õppetawad need seitse wi-
mist kässo?

Et meie peame omma liggimest armastama.

XIX. Miks warrast on Jummal ommad
käsud kahhe laua peäle kirjotanud?

Se warrast, et meil kahhega on teggemist; es-
site: Jummalaga, teiseks: liggimessega.

XX. Mis on meil Jummalaga teggemist?

Temma on meie õige Isand, kedda meie pea-
me ülle teige asjade kartma ja armastama

XXI.

XXI. Kuida peame meie Jummalat
armastama?

Keigest süddamest, keigest hingest, keigest me-
lest ja keigest wäest. Mark. 12, 30.

XXII. Kuida peame meie omma liggimest
armastama?

Kui isse=ennast. Matt. 22, 39. 40.

XXIII. Kes on meie liggimenne?

Keik innimesed, olgo tutwad ehk woõrad,
olgo sõbrad ehk waenlased. Luk. 10, 29-37.

XXIV. Kas innimenne woib Jummalat
armastada ja omma liggimest
wihkada?

Ei woi mitte, sest kes Jummalat süddamest
armastab, se peab ka omma liggimest süddamest
armastama, ja kes omma liggimest wihkab, se
wihkab ka Jummalat, kelle käsud nisuggune
põlgab. 1 Joan. 4, 7. 8. 20.

Esimenne Käst.

Sul ei pea mitte teisi jummalaid
ollema minno kõrwas.

I. Küsf. Mis kelab suur Jummal
esimesse kässo sees?

Et meil ei pea mitte teisi woõraid jumma-
laid ollema temma kõrwas. 2 Mos. 20, 3-6.

II. Mis on woõras Jummal?

Keik se on woõras jummal, mis innimenne
ennam kardab ja armastab, kui suurt Jumma-
lat, ja mis peäle ta enam lodab, kui es-
lawa

lawa Jummalala peäle; nenda, kui tegi innimeste nähhes ennast hoiab kurja teggemast, agga kui temina on ütspäinis, ehk omma kurja seltsiga kous, siis temina ei karda polegi kurja tööde tehhes, et kül teigewäggeram Jummaltemina jures on, kes teikis paikus on, keik asjad teab ja naab.

III. Mitmesuggune on woõra jummalatenistus?

Kahhesuggune, teine on arowalik, teine sallaja woõra Jummalatenistus.

IV. Mis on arowalik woõra Jummalatenistus?

Kui meie sedda, mis ei olle Jummal, kui Jummalat kummadame. Kal. 4, 8.

Nenda kui tegi 1) päilikko ette, ku, taewa tähse, metsade ja muu paiga ette kummardab, neile ohwirib ja neist abbi otab.

2) Kui temina kuiud, mis on puust ehk kiro wast tehtud ehk malitud, pallub kui Jummalat. Rom. 1, 23. 1 Kor. 12, 2.

3) Kui ta täht-päwad peab, nelja päwa, Karuse-Tuleristi-Jürri- ja muud päwad, mis ei sunni piddada, kui ka teikisuggused ebba-ussu wisid ja kumbed, mis Jummal ei olle käsknud.

4) Kui inimenne isse on noid, ehk noidade, kausujatte, ja soia puhhujatte jurest abbi otsib.

5) Kui tegi arowalikko pattude sees kurratit tenib, ja lodab süiski õnsaks sada. Rom 6, 16.

V. Mis on sallaja woõra jummalatenistus?

Kui meie isse-ennast ja muud lodud asjad annam kardame, ja armastame kui Jummalat

Lajad ja Issandat. Nenda kui kegi 1) innimeste meele heaks kurja teeb Jummalale kasso wasto.

2) Kui temma puab omr i ennese auuks ja kassuks keik tehha, ja mitte ukspainis Jummalale auuks hea melega ellada Kol. 3, 5. Wil. 3, 19.

3) Kui temma omma rikkusse, au, hea polwe, tarkusse ja suure issandatte peale ennam lodab, kui ellawa Jummalale peale. Jer. 9, 22. 23.

VI. Kui innimenne heal meel omma rummalusse ja pattude sisse jaab, kes on siis temma wodras jummal?

Kurrat, kedda puhhas kirjas hatakse Ma-ilmal jummalaks, kes nende uskmatra rahwa meled soggedaks teeb, et nemmad Jummalat ei pea oppime diete tundma. 2 Kor. 4, 4.

VII. Mis kassib Jummal esfimesse kasso sees?

Et meie tedda ukspainis ille keige asjade peame kartma, armastama, ja temma peale lootma.

VIII. Kuida peame meie Jummalat kartma?

Ei mitte nenda kui kurjad lapsed, waid nenda kui waggad lapsed ommad wannemad kartwad.

IX. Kuida siis kurjad lapsed kartwad?

Need kartwad ukspainis wannematte hirno ja witsa; ni pea, kui nemmad ei na hirno, lahs hawad nemmad wallatumaks,

X Mis suggused innimesed kartwad Jummalat nenda, kui kurjad lapsed ommad wannemad kartwad?

Keik need, kes siis puawad waggad olla, kui Jummal omma witsa ehk suurt hadda ja willete

sust nende peäle läkkitab; agga kui Jummal omma witsa- nattoke kõrwale panneb, lähawad nemmad kurjemaks.

XI. Kuida kartwad waggad lapsed ommad wannemad?

Need ei jätta wallatust mahha witsa egga hirmo pärrast, waid waggast süddamest ja selgest armust omma wannematte wasto, kedda nemmad heal meel ei tahha wallatussega wihhastada.

XII. Mis sugused innimesed kartwad Jummalat waggade laste wisi järrele?

Keif need, kes pattust pöörwad, ja pannenad feige kurja tö wasto ei mitte Jummalat raske nuhtlusse ja hirmo pärrast, waid sepärrast, et nemmad omma armolist taewast Issa ei tahha wihhastada, sest et temma ni wägga helde ja armolinne on.

XIII. Kuida peame meie Jummalat weel kartma?

Ülle feige asjade, keif ülle innimeste ja kurratide. Luf. 12, 4. 5.

XIV. Mis se on: Jummalat armastama?

Se on heal meel temma peäle mõtlema, ja feigest süddamest temma järrele iggatsema,

XV. Kuida peame meie Jummalat armastama?

Ülle feige asjade, ülle feigekallima ja armsama asjade Ma peäl ja taewas. Luf. 14, 26. 27.

XVI. Mis pärrast peame meie Jummalat kartma?

Sepärrast, et temma on õige ja pühha, ja

ja feigewäggeram, kes patto ei jätta nuhtlematta.

XVII. Mikspärrast peame meie Jummalat armastama?

Sepärrast, et temma on üpris wägga helde ja armolinne, kes meile ihho ja hinge polest wägga paljo head on teinud, ja weel teeb.

XVIII. Kui tunnukse, et kegi Jummalat süddamest kardab ja armastab?

Kui inimenne süddamest küsib, keik kurja tööd mahhajätta, ja head tehha ja tännab Jummalat ka süs, kui Jummal hädda ja willetsust temma peäle läkkitab. 1 Joan 2, 3-6.

XIX. Kelle peäle peame meie lootma? Sure Jummal peäle. 1 Peetr. 1, 13-21.

XX. Kuida peame meie Jummal peäle lootma?

Ülle feige asjade, ennam kui ühhegi inimesses ehk warrandusse peäle. Luk. 12, 15-21.

XXI. Mis se on: Jummal peäle lootma?

Se on, süddamest Jummal jurest abbi otsima, ja kindlaste uskma, et Jummal tahhab ja woib aidata. Ebr. 11, 1-6. Rõm. 4, 20. 21.

XXII. Kas inimenne woib ennese wäest Jummalat ülle feige asjade karta, armastada, ja temma peäle lota?

Ei woi mitte, sepärrast peame meie Jummalalt allati pühha Waimo abbi palluma.

XXIII. Mis sellele lähhääb, tarwis, kes Jummalat püab karta, armastada ja temma peäle lota?

Se peab õppima Jummalat ja temma pühha tahtmist õiete tundma Kol 1, 9-12

XXIV. Kust oppime meie Jummalat tundma?

mmala pühhast sannast. 2 Peetr. 1, 19.

XXV. Kuida oppime meie Jummalat õiete tundma?

Kui meie Jummalala sanna heäl meel kuseme, ja kuseme keigest wäest se järrele ellada. Joan 7, 17 Luf. 11, 18. Ap. T. 16, 14 Matt. 11, 27.

XXVI. Kas süis se, kes rummalusse ja patto süisse jääb, ei woi Jummalat õiete tunda?

Ei woi mitte. 1 Joan. 2, 4. Joan. 3, 20.

*****

Teine Käst.

Sinna ei pea mitte Jummalala omma Issanda nimme ilma-asjata sühho wõtma; sest Issand ei jätta tedda nuhtlematta, kes temma nimme kurjaste prugib.

I. Küss. Mis kelab Jummal teise Kästo sees?

Et meie ei pea mitte Jummalala nimme asjata sühho wõtma ehk kurjaste prukima.

II.

II. Mis on Jummal nimmi?

Jummal isse, temma pühha sanna, pühhad sakramentid, ja keik, kust tedda tunnukse, otsego innimenne ommast nimmest tunnukse..

III. Kuida wõttab innimenne Jummal nimme ilma: asjata suhho?

Kui innime Jummal nimme jures neaõ, wannub, lausub, waltetab ja pettab.

IV. Kuida wõttab innimenne weel Jummal nimme asjata suhho?

Kui innimenne keige tühja asja jures õppib Jummal nimme kurja wiisi parrast nimmutama, ja ütleb: Issa! Poioke! pühha ristike! Jeesus Kristus hoidko ja keelgo! Jummal sedda teab! minne Jummal kätte: n. t. s.

V. Mis se on: Jummal nimme jures needma?

Se on, kui innimesed isse einaste ehk teiste peäle kurja palluwad, üteldes: nuhhelgo mind Jummal; Jummal nähko ja maksko temma kätte. Jak 3, 9 10 5p. 9. s. 1 Peetr. 3, 10.

VI. Miksparrast on needminne kurri?

Separrast, et Jummal ei tahha meie egga ligigimesse nuhtlust; waid et meie isse: ennese, keikide innimeste, ja ka omma waenlaste eest peame palluma. Matt. 5, 44. 45. 1 Peetr. 3, 8. 9.

VII. Kelle sarnane on se innimenne, kes omma ligigimesse peäle kurja wassub?

Temma on selle sarnane, kes teistele auko kaewab, ja isse süsse langeb. Estr. 7, 10.

VIII. Mis se on, Jummalala nimme jures wandma?

Se on, kui inimenne Jummalat kutsub tunnistajaks keige tühja asja jures, ja ütleb: se on Jummal eest ehk Jummal aita, tõssi. Jak 5. 12.

IX. Mis meie Jõsand Kristus sest õppetab?

Mat. 5, 37. Teie kõnne olgo jah, jah; ei mitte, ei mitte, agga mis ülle sedda on, se on sest tiggedast

X. Kas süis ial ei s'nni wanduda?

Jah sünnib, kui inimenne wannub Jummalala anuks ja liggimesse heaks, ja kohtowannemad temma peäle pannewad, et ta peab wanduma.

XI. Mis se on: Jummalala nimme jures lausuma?

Kui inimenne Jummalala sanna, Jõsa meie ehk mu palwe läbbi tahhab hawo ehk haigust parandada, ja ärrakaddunud asjad jälle leida.

XII. Mikspärrast nimmetakse sedda lausumiseks?

Eepärrast, et Jummal sedda omma sanna sees ep olle käsknud, egga tootanud sel wiisil aidata.

XIII. Mis se on: Jummalala nimme jures walletama ja petma?

1) Kui inimenne Jummalala sanna kurjaste ja teist wiisi ärrasell tab, kui kobbhus on, ja sedda ussub ja õppetab, mis Jummalala sanna ei õppeta. 2 Kor. 2, 17. 1 Tim. 6, 35.

2) Kui inimenne kuleb Jummalala sanna, ja ei te se järrele. Jak 1, 22. 26. Luk. 8, 14.

3) Kui temma ka läid Jummalala sannale ja wallub Jummalalat, agga jääb ommeti omma patuse

tuse ja rummala ello sisse, tootab ikka omma ello parrandada, ja ei kuisa ommeti se järrele mitte tehha. Matt. 7, 21. 22 23

XIV. Keddä pettab sähhärdune innimenne?

Temma pettab isse ennast ja keik, kes temma fanna wotwad kuulda. Jak. 1, 22-25.

XV. On se siis wagga räske wat: Jummal la nimme ilma asjata sühho wotma?

Jah on, sest Jummal ähwardab teddamitte nuhtlematta jätta, kes temma nimme kujukoste prugib. 2 Mos 20, 7. Matt. 12, 36 37.

XVI. Mis käsitub Jummal sin teise käsio sees?

Et meie tedda keige hädda sees peame appi hüüdma, palluma, kiitma ja tännama.

XVII. Mis on ühhe wagga innimesse keigesurem hädda?

Patto hädda; sepärrast pakub temma Jummalat allati, et Jummal tahhaks tedda pattust peästa. Jes. 59, 2. Rom 7, 23 24. Ebr. 12, 1.

XVIII. Kas Jummal tahhab meid pattust peästa?

Ja temma tahhab ja wotab meid pattust peästa. 1 Joan. 3, 8. Seks on Jummalaga woeg ilmunud, et temma kurrati tööd piddi ärrarikkuma.

XIX. Kuida peästab Jummal neid watust kes tedda süddamest palluwad?

Temma annab neile woimust patto peäle, et nemmad ikka patto wasto pannerwad. Joan 5, 4.

XX. Kas siis keikide innimeste palwed, kitus ja tänno on Jummalale mele pärrast?

Ei olle mitte, waid ükspäinis nende palwed on Jummalale mele pärrast, kes pattust pöörwad ja Jummalale sanna kuulwad. Jes. 1, 15.

XXI. Kelle palwed ei olle mitte Jummalale mele pärrast?

Nende palwed ei olle Jummalale mele pärrast, kes omma patto ja rummalusse sisse jäwad. Joan. 9, 31. Meie teame, et Jummalale pattusid ei kule, waid kui kegi Jummalale karttit on, ja teeb temma tahtmist, sedda kuleb temma Jak. 4, 3. Matt. 6, 7.

Kolmas Käst.

Sinna pead pühapäwa pühitsema.

I. Küsf. Mis käsib Jummal kolmandama kässo sees?

Et meie peame pühapäwa pühitsema.

II. Mis suguse päwa on Jummal pühapäwaks seadnud?

Kui Jummal kuu päwaga keik asjad sai lonud, hingas temma seitsmel päwal, ja käs kis seitsme päwa pühitseda lomisse töö mälletusseks. 2 Mos. 20, 8-11 Ebr. 4, 1-11.

III. Kas siis meie pühapäwa weel on se seitsmes päaw?

Ei olle mitte. Sest kui meie Issand Jeesus Kris

Kristus omma kalli sirmaga meid sai lunnastanud, ja kolmandamal päeval ülestõusnud, seadis pühha risti-kogodus nädalala esimesele päeval pühhapäwaks, meie Issanda Jeesuse Kristusse kalli lunnastamisje ja ülestõusimise mäuetuseks; ja se on nüüd nädalala esimesenne päew, mis meie pühhapäwaks hüame. Mark. 16, 2.

IV. On siis weel teisi pühhapäivi?

Jah on, Mellipühhi = Joulo = Ülestõusmisje ja muud teisi pühhasid. 2. p. 2, 1 Luk. 2, 10. 11. 1 Tim. 2, 8.

V. Mikspärrast on need teised pühhad seatud?

Espärrast, et meie neil päivil kogodusse sees teine teisega peame ennaste meie tuletama sedda, mis Jummal meile, ja teistele on head teinud.

VI. Mis se on: pühhapäwa pühhitsema?

Se on, keif muud argipäwa tööd mahajätma, jutlust ja Jummalala sanna pühhaks pidama, heal meel kuu ma ja õppima, ja Jummalala armo läbbi omma ello se järrele parrandama. Luk. 6, 46 49. Rõm 12, 1 2.

VII. Kas siis se, kes omma ello süddamest ei parranda, pühhapäwa pühhitseb?

Ei pühhitse mitte, waid temma kogub Jummalala nuhtlust ennese peäle, et temma kuleb Jummalala sanna, ja ei holi sest mitte. Jak. 1, 26.

VIII. Kas siis meie ei pea muil päivil Jummalala sanna mitte tähhele pannema?

Jah kowwaste peame igapäew Jummalala

fanna tähhesle pannema, meles piddama, ja omma ello allati parrandama. Kol. 3, 16.

IX. Mikspärrast kästakse siis, et meie peame pühapäwa pühitsema?

Sepärrast, et meil argi päwal ka muud on tegemist; siis on Jummal he. dest armust meie wastto keige pühapäwa seadnud meie hingeheaks, et meie sel päwal woime õppida, mis keigel nähdalal meie parrandamiseks tarwis on.

X. Eks siis seit sa kül, kui inimenne Jummal sanna kõrwadega kuleb?

Ei mitte; waid sepärrast peab iggaüks, kes püab hinge õnne, Jummal sanna kuulma, et temma omma ello woiks parrandada. Matt. 7, 26, 27.

XI. Kuida woib inimenne omma ello Jummal sanna järrele parrandada?

Kui temma Jummal sannast õiete õppib omma patto hädda, ja mis ial kurri on, tundma ja ommast Issandast Jesussest abbi otsima.

XII. Mikspärrast peab inimenne Jesusse juress abbi otsima?

Sepärrast, et temma tahhab ja woib patto peäle woimust sata keiktle, kes süddamest tedda palluwad.

XIII. Mis kelab Jummal kolmandama kässõ sees?

Et meie ei pea mitte juttust ja Jummal sanna põlgma. Luf. 10, 16.

XIV. Kes põlgab Jummal sanna?

1) Kes Jummal sannast ei holi, ja ei tahha kedda kuulda, ei õppida egga se järrele ellada.

2) Kes tullewad juttust ja Jummal sanna kuul-

Tuulma: agga nemmad witawad omma aega tühja juttudega, lot bisewad, maggawad ehk teiwad muud wallatumat tööd, kui Jummalasanna kullutakse.

3) Kes kü hāsti sedda loewad ja kuulwad, agga warsi unustawad, lähhawad kõrtsse ehk muu paika, lakkuma, riidema ehk muud kurja tööd teggema. Luf. 8, 1.

XV. Kas süs need ka põlgwad Jummalasanna, kes sedda oppwad ja moiwad sest paljo lohbiseda?

Ja need põlgwad ka Jummalasanna, kes paljo sest moistwad lohbiseda agga omma ello ei wotta se järrele aiada. Rom. 2, 17-24.

XVI. Mis keeltakse weel pühapäwal?

1) Keik tööd, mis argipäwal tehakse, ja keik mu tööd, mis kelab, et innimenne Jummalasannast ei woi diget kasso sada. Luf. 10. 40-42.

2) Keik patto tööd, kumbed ja kõnned, kui on: liaste joma, ehk teistele andma liaste jua, taplesma, riidema ja muud sellesuggused kurjad wiisid. Ewes. 5, 18-19. Kol. 3, 8.

XVII. Kas süs patto tööd ei keelta argipäwal?

Jah korwaste keeltakse patto tööd iggal aial, sest et se, kes patto teeb, on kurratist. 1 Joan. 3, 8.

XVIII. On süs patrud pühapäwal surema nuhtlusse wāart?

Jah on, sepārrast et se pääw on meie hinge õppetusselks ja parrandamiselks seätud, ja üks wallato innimenne prugib sedda päwa omma hinge hukatuselks. Joan. 12, 48. Luf. 12, 47.

XIX. Kas siis keik tööd keeltakse?
Ei keelta mitte.

XX. Mis tööd ei keelta mitte pühhas
päwal?

Keik sedda tööd ei keelta mis tehakse Jum-
mala sanna ja kässo järrele Lüt. 6. 9.

XXI. Mis tööd tehakse Jummal
kässo järrele?

Keik tööd, mis tehakse meie tarwidusseks,
ja liggimesse abbits, kui on: roga teggema, ei
mitte liaks, waid ni paljo. kui ihho toidusseks
tarwis lähhäb, haigid katsma, tulle kahjo, wees-
hädä, ja keige mu hädda sees liggimest aitma,
n. t. s. Matt. 12, 1-3. 10-11. Lüt. 13, 10-16.

*****

Neljäs Käst.

Sinna pead omma issa ja omma
emma auustama, et sinno kässt häs-
ti kaib, ja sinna kawa ellad Ma peal.

I. Mis kässt Jummal neljandama
kässo sees?

Et meie peame omma issa ja omma emma
auustama.

II. Kes on meie issa ja emma?

Meie lihhased wannemad ja keiksugused wan-
nemad, kes issa ja emma asemel on: sest Jum-
ma ei arwa ükspäinis neid meie wannemaks,
kes Meid sünnitawad ja kaswatawad; waid
issa ja emma asemel on keiksugused wan-

nemad, Lunningad, Fohto = wannemad, moisa = ja leiwa = wannemad, õppetajad, ja kes meid koolis õppetawad Ebr. 12, 9. Galat. 4, 19.

III. Mis on se: wannemad auustama?

Se on: wannematte sanna kuulma, neid armsaste ja kalliste piddama, ja nende mele pärrast eggema. Ewef. 6, 1 2 3.

IV. Mikspärrast peame meie wannemad auustama?

Sepärrast, et wannemad Jummalast on seätud, ja Jummalala assemel on, ja et se Jummalala auuks sünnib, kui meie neid auustame. Rom 13, 1.

V. Kuida peame meie wannemad auustama?

Ommas süddames peame meie neid armsaste ja kalliste piddama, ja omma sanna ja teoga nende mele pärrast teggema. Sir 3, 9 = 15.

VI. Kas peame ka need wannemad auustama, kes waljud on?

Jah peame. 1 Peetr. 2, 18.

VII. Kui wannemad peaksid käskma, mis kurri on, kas meie siis peame nende sanna kuulma?

Ei pea mitte. Siis peame meie Jummalala sanna ennam kuulma, kui inimesse sanna. Ap. Teg. 5, 29 Matt 10, 37. 1 Peetr 1, 18.

VIII. Mikspärrast peame meie wannematte sanna kuulma?

Sepärrast et Jummal sedda tahhab ja käs = sib; kes nüüd hea melega ja Jummalala sanna pärrast wõttab wannematte sanna kuulda, tedda arwab

arwad Jummal ommaks sullaseks, himmardas
jaks ja lapses Ebr. 13, 17. Ewes. 6, 6.

IX. Mis tootab Jummal nende, kes
sannakulelikud on?

Jummal tootab, et nende käsfi peab hästi
käima, ja et nemmad kaua peawad ellama
Ma peäl. Ewes. 6, 2. 3.

X. Kas siis teikide sannakuultjatte
käsfi käib hästi?

Ja käib hästi Jummal tahtmissse, et külmit-
te teikide inimeste mõtte järrel Rom. 8, 28.

XI. Kelle käsfi käib siin hästi inimeste
arwates?

Nende käsfi käib hästi inimeste arwates, kes
rikkad ja sure au sees on, ja kettel hea põlli on siin
ilmas Laul. 144, 11. 15. s. 1 Joan 2, 15-17.

XII. Kelle käsfi käib hästi Jummal
tahtmissse järrel?

Nende käsfi käib hästi Jummal tahtmissse
järrel, kes rikkust, au, ja kurjad himmud põlg-
wad, kes omma risti iggavääw ennaste peäle
wõtwad, ja Jესusse mele parrast ellawad. Mark.
10, 29. 30. Rom. 8, 13. Matt. 11, 29.

XIII. Kuida woib nende käsfi hästi käia,
kes omnad kurjad himmud peawad läm-
matama, ja iggavääw omma risti
ennaste peäle wotma?

Nenda käib nende käsfi hästi, et teik tulleb hin-
ge heaks ja õnneks, kui nemmad järgeste omma
kurja himmude wasto pannewad. Rom. 8, 28.
Laul. 1, 1. 2. 3. s. 2 Kor. 4, 17. 18.

XIV.

XIV. Kas siis keik sannakulelikkud kaua ellawad Ma peal?

Ei ella mitte. Lark. 4, 7-14.

XV. Mikspärrast korristab siis Jummal monningad sannakulelikkud warres minne siit ilmaist ärra?

Sepärrast, et nemmad ei pea ueste kurja patusse seltsi sekka sattuma ja hülka sama.

XVI. Ons siis Jummalala tootus ilma asjata?

Ei olle mitte, sest tõssine Jummal teeb ikka tõeks, mis temma tootab. 2 Kor. 1, 20.

XVII. Kui keige sannakulelikkude kässt siin ilmas ei käi hästi, ja keik kaua ei ella, kuidas Jummalala tootus saab tõeks?

Jummalala tootus saab tõeks ei mitte innimese te, waid Jummalala tahtmisse järrele.

XVIII. Kuidas siis se tootus saab tõeks Jummalala tahtmisse järrele?

Kui temma runneb omma lastele sedda parresma ollewad, siis annab temma neile aialikko hea põlwe asemel iggawest rõmo, ja hea põlwe hingepolest, ja aialikko püüa ea asemel anna Jummal iggawest ello, ja nenda saab temma tootus ommeti tõeks. Rom. 2, 6. 7.

XIX. Mis kelab Jummal neljandama kässo sees?

Et meie ei pea omma wannemid ja isfandid põlgma egga wihhastama

XX. Kes põlgab ommad wannemad?

Se põlgab ommad wannemad, kes neist ei holi

holi, se, kes kurja kõnne nende peäle tõstab, soimab ja teotab neid.

XXI. Kes wihhastab wannemad?

Need wihhastawad wannemad, kes kange kaelsed on, ja ei te mitte, mis kástakse.

XXII. Mis ahwardab Jummal neile, kes wannemad põlgwad ja wihhastawad?

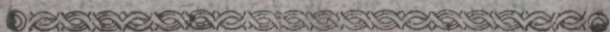
Salomoni kunniga Oppetusse sannade ramato 30 Peat. 17. salm sõldakse: Sedda silma, mis issa irwitab, ja ei tahha emma sanna kuulda peawad kaarnad jõe äres wäljanõkima, ja kotta poid sedda ärrasõma 5 Mos. 21, 18-21.

XXIII. Kas süis sefunnane nuhtlus tulleb keikide peäle, kes wannemad põlgwad?

Ei tulle küll se nuhtlus keikide põlgjatte peäle.

XXIV. Ons süis Jummalahwarda minne ilma asjata?

Ei olle mitte; sest tõssine Jummal täkkitab mondaford ka muud nuhtlust nende sannakuulmatta laste peäle süin ilma, ehk pärrast iggawesse pina, ja se on weel raskem nuhtlus.

Wies Käse.

Sinna ei pea mitte tapma.

I. Mis kelab Jummal wiendama kässo sees?

Et meie ei pea mitte tapma.

II. Redda meie ei pea mitte tapma?

Ei omma liggimest egga isie: ennast.

III.

III. Kes on meie liggimenne?

Keik innimesed, olgo tutivad ehk woõrad, olgo sõbrad ehk waenlased. Luk. 10, 29-37.

IV. Mitmesuggune on tapmine?

Nelijasuggune.

1) Süddamega, kui inimenne tahhab heal meel teisele kurja teha, ja tedda wihtab.

2) Palle ehk näoga, kui temma liggimesse peäle wiha parrast woõriti watab, et ka wiha temma pallest tunnukse; ehk kui ta heidesteteise peäle watab, agga kurja ommas süddames temma peäle mõtleb.

3) Kelega, kui temma tedda sõimab, teotab, laidab, ja kurja temma peäle pallub.

4) Käega, kui ta tedda süta ehk sü parrast waeseks pekseb, ja firwe, moõga, püsti ehk muuriistaga tedda foggone surnuks loõb. Matt. 5, 21. 22. 4 Mos. 35, 16-21. Jesa. 59, 3.

V. Kuida tappetakse muil wiil?

Kui kegi omma liggimest sunnib liaste jomaga ehk panneb wägga raske tõ temma peäle, ehk ei aita liggimest hädda sees, n. t. s.

VI. On siis keik wiha keeltud?

Keik mu wiha on keeltud; agga se wiha on siispäinis hea, kui kegi on wihtane patto tõ peäle, misga Jummalat wihtastakse. Ewef. 4, 26. 27.

VII. Kas siis kohtowannemad tewad

wiendania kässo wasto, kui nemmad käskwad kurjateggiaid nuh-
helda ehk hukkata?

Ei te kohtowannemad mitte wiendama kässo wasto, kui nemmad käskwad kurjateggiaid nuh-
helda

helda ehk hukkata, sest et Jummal isse sedda om
 Kästnud Iom 13, 4. 3 Mos. 24, 17-19.

VIII. Mis keeltakse weel wiendama
 käs'o sees?

Et meie ei pea omma ennese egga omma liggimesse hinge tapma

IX. Mikspärrast keeltakse ka hinge
 tapm nne?

Sepärrast et hing paljo kallim on kui ihho.

X. Kuida tapperakse liggimesse hinge?

Kui innimenne Jummal tahtmist ei moista, ja arowateleb omma rütmala ja pattuse ell'o läb-
 bi ka teisi nenda ellama; sest se peate tulleb igga-
 wenne jurm. Matt 18, 6. 7. 5 Mos. 13, 1-18.

XI. Mis käs'ib Jummal wiendama
 käs'o sees?

Et meie peame omma liggimest aitma, ja
 temmale head teggema feige ihho hädda sees.

Jes. 58 7. 8. 9. Jak. 2, 15. 16. 1 Joan. 3, 16.

XII. Mis on ihho hädda?

Keif fuggune haigus, wigga ja hädda, mis ial
 liggimessele woib sündida, kui temma on allasti,
 wangis, tulle ehk wee hädda sees, kui temmal
 janno, nälg, ehk muud middagi waia on.

XIII. Kuida peame meie liggimest
 aitma?

Hea melega, ja feigest süddamest.

XIV. Kas siis se ep olle mitte Jummal
 mele pärrast, kui feigi pahha melega
 aitab?

Kui feigi pahha melega aitab, se ep olle mitte
 Jum-

Zummala mele pärrast; waid Zummal arwab
sedda nenda, kui ep olleks temma liggimest mit-
te aitnud. 1 Kor 8, 12. 9 peat. 7. salm.

XV. Mis on hinge hädda?

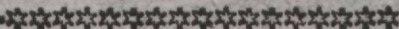
Hinge hädda on, kui innimenne jääb ellama
omma patto sees, ja ei pea mitte õiget murret
omma hinge eest. Ewes. 4, 18. 19.

XVI. Eks Zummal ükspäinis ei aita hinge ehk patto hädda sees?

Zummal ükspäinis aitab meid pattust ehk pat-
to hädda seest nenda, et temma woimust ja wäg-
ge annab patto peäle, et meie woime patto wasto
panna. Ewes. 3, 16. 17. 1 Joan. 5, 4. Rom. 8, 13.

XVII. Kuida woib innimenne teine teist hinge hädda seest aidata?

Nenda, kui temma esmalt isse süddamest pat-
tust põrab, woib temma omma wagga ello ja
sanna läbbi omma liggimest maenitseda, et tem-
ma ka woiks pattust põrda. Luk. 22, 32.

Kues Käst.

Sinna ei pea mitte abbiello är-
rarikkuma.

I. Mis kelab Zummal kuendama kässo sees?

Et meie ei pea mitte abbiello är-
rarikkuma.

II. Kas Zummal süin kelab abbiello- rikmist ükspäinis?

Ei kela mitte ükspäinis abbiellorikmist; sest
Zummal watab innimesse süddame sisse; sepärrast
kelab

Kelab temma siin keik sedda, kust üks rop ello ja abbiellorikminne tulleb. Ewes. 5, 3=7.

III. Mis siin ülleüldes keeltakse?

1) Keik roppud himmud, 2) keik roppud kõnned ja laulud, 3) hora- ja pordo-ello, 4) abbiellorikminne, 5) laiskus, 6) liigjominne ja prassiminne, 7) Ma- ilma lust ja rõõm.

IV. Mis saggused on need roppud himmud

Kui meeste-rahwas ihaldab lihahimmudega naeste-rahvast, ehk naeste rahwas ihaldab ja jookseb meeste-rahwa järrele. Jer. 5, 7=9.

V. Mis saggused on roppud kõnned ja laulud?

Kui innimesed nalja heitwad roppust ja hora-tõöst, ja hea melega sest kõnnetewad ja laulwad. Ewes. 4, 29. Jes. 3, 9.

VI. Mis on hora- a pordo-ello?

Kui wallatinne rahwas roppo ello sees ellawad ja tewad omma roppo himmude järrele.

VII. Mis on abbiellorikminne?

Kui naene ihaldab teisi mehhi, ja mees teisi naesti ehk tüdrukuid, ehk kui abbiellorahwas teine teisega kurraste ellawad. Matt 5, 28. Ebr. 13, 14.

VIII. On se ka abbiellorikminne, kui abbiellorahwas kurraste ellawad?

Jah se on ka Jumala ees abbiellorikminne, kui abbiellorahwas taplewad, riidlewad ja teine teise wasto wihha piddawad. Ewes. 5, 28 29.

IX. Mis pärrast keeltakse siin laiskust?

Sepärrast et roppud himmud laiskusse läbbi woinust sawad: sest laiskus on kurrati pea paddi.

X. Mikspärrast keeltakse süin liajomist ja prašimist?

Sepärrast, et kurrat liajomisse läbbi wöttab kurjad himmud kaswatada. Ewes. 5, 18.

XI. Mis süggune ma-ilma rõom on se, mis süin keeltakse?

Keik se ma-ilma rõom keeltakse, mis läbbi ino nimessest Jummalala käsüst ja tahtmissest ärra tagganewad, ning omma kurja himmo pärrast koftotullewad hüppama ja kargama.

XII. Mikspärrast keeltakse süin ma-ilma rõmo?

Sepärrast, et kurrat se jures kurjad himmud kälwob ja kaswatab. Luk. 6, 25.

XIII. Kas ma-ilma rõmo selgeste keeltakse Jummalala sanna sees?

Jah keeltakse, sest kirri ütleb: Urge armastage mitte ma-ilma, egga sedda, mis ma-ilmas on; kui kegi ma-ilma armastab, selle sees ei olle mitte Issa armastust. Sest keik, mis ma-ilmas on, lihha himmo, silma himmo ja ello kõrkus ei olle mitte Issast, waid se on ma-ilmast. Ja ma-ilm lähhab hukka, ja temma himmo; agga, kes Jummalala tahtmist teeb, se jääb iggaweste. 1 Joan. 2, 15. 16. 17.

XIV. Mis käsib Jummal kuendama kässo sees?

Et meie käsfinaste ja puhtaste peame elama kõnnete ja teggude sees, ja et iggahks peab omma abbikasa armastama ja auustama. Rom. 8, 13. 14. 1 Peetr. 3, 2.

XV. Mis on puhhas ja kassin ello?

Kui inimenne Jummal armu läbbi ommad roppud himmud tallitab, head himmud armastab, head kõnned rägib, ja hoiab ennast seest, mis turjad himmud woib sata ja kaswatada.

XVI. Mis on niid keikide inimeste kogu- hus tuendama kasso järrele?

Et nemmad peawad kassinaste ellama, ja en-
nast hoidma ma ilma rõmo, liajomisse, ja lais-
kusse eest, sest et nende läbbi roppud himmud woib
must sarwad. Matt. 5, 8. 44. 1 Peetr. 4, 3. 4. 5.

XVII. Mis kâstakse siin wallalise rahwale?

Et nemmad peawad puhtaste ihho ja hinge pos-
lest ellama, ja lihahimmude wasto pannema.
4 Kor. 7, 34. 1 Peetr. 2, 11. 12 2 Peetr. 2, 22.

XVIII. Mis kâstakse siin abbiello- rahwale?

Et nemmad peawad teine teist armastama, ja
auustama, ja omma abbiello sees kassinaste ja
puhtaste ellama. Ebr. 13, 4.

Seitsmes Käst.

Sinna ei pea mitte warrastama.

I. Mis kelab Jummal seitsme kasso sees?

Et meie ei pea mitte warrastama.

II. Mis on warrastaminne?

Se on liggimesse omma, rahha ehk war-
ra wõtma, sedda kawwala kauba ja pettise
tõga ennese pole kistma.

III. Mitmesuggune on wargus?

Kahhesuggune, 1) teine awalik, 2) teine sallaja wargus.

IV. Mis on awalik wargus?

Se on, mis keif innimesed ka teadwad wargusse ollewad, kui kegi õ ehk päwa aialommaligimesse warrandust ehk muud riisto ärrawottab ehk tedda risub. Ewes 4, 28. Ebr. 10, 34

V. Mis on sallaja wargus?

Se on keif üllekohtune tõ, misgast surem innimeste hulka ei holi, et teisele kahjo sünnib, kui tema isse agga nou pärrast omma kasso woib sada.

VI. Mis saggused innimesed warrastawad sallaja?

Keifsaggused innimesed, 1) ma=ja kohtowannemad, 2) perre=ehk leiwa wannemad, 3) allamad ehk perre, 4) keif mu innimeste saggud.

VII. Kuida ma ja kohtowannemad warrastawad?

1) Ma=wannemad ja herrad warrastawad, kui nemmad ommad allamad wägga sure maksooga waewawad, ehk hakkawad üllekohtusel kombel söddima, ja tewad nenda ommad allamad waeseks. Jes. 4, 23 33.

2) Warrastawad kohtowannemad, kui nemmad annette pärrast kohhut moistwad. 5 Mos. 16, 19.

VIII. Kuida warrastawad perre=ehk leiwa=wannemad?

1) Kui wannemad omma perrele ei maksa sedda, mis kohhus on neile maksta. 5 Mos. 24, 14. 15. Jak. 5, 4. Kol. 4, 4.

2) Kui need, kellele Jummal middagi on annud, ei anna waestele andi, ehk annavad wägga pissut. 1 Tim. 6, 17. 18. Matt. 19, 21.

IX. Kuida warrastawad allamad?

1) Kui nemmad hea melega ei tahha maksta omma wannemille, mis nende kohhus on, ja mis nemmad ka joudwad maksta. Rom. 13, 6. 7.

2) Kui perre on laisk, ei wiitsi tööd tehha ja ei teni truiste; kui nemmad ka sest ei holi, et wannemile kahjo sünnib. 2 Tess. 3, 10.

3) Kui palgal sised, päilissed, ja mu töerahas wõtwad täie hinna, ja ei te mitte, mis kohhus on tehha, waid on laisad. 2 Tess. 3, 11. 12.

X. Kuida keik mu inimesse suggu warastab teine teise käest?

1) Kui nemmad ei te sedda, mis õige on, omma töö ja kauba jures. 1 Kor. 6, 10.

2) Kui nemmad kahhesuggust mõdto peawad, suremaga wastowõtwad ja wähhemaga wäljaannawad. 5 Mos. 25, 13-16.

3) Kui nemmad se peäle, mis nemmad teistele laenawad, wägga sure kasso wõtwad. Esef. 18, 13. Laul. 15, 5. Luf. 6, 34.

4) Kui nemmad waeste käest kasso wõtwad, kellele peaks ilma laenatama. Luf. 6, 34.

5) Kui nemmad hea kauba kurjaga seggawad, ehk omma kauba eest wägga süre hinna wõtwad, ehk omma wilja märjaks kastwad. 1 Tess. 4, 6.

6) Kui nemmad sedda, mis nende holeks on antud, salgawad, ja taggasi ei anna. 3 Mos. 6, 2-4.

7) Kui nemmad omma wälga ei maksa, et neil küll on joudo. Laul. 37, 21.

8) Kui

8) Kui nemmad liggimesse omma leidwad ja ei anna se da mitte temma kätte.

9) Kui nemmad teadwad, kuhho liggimesse warrandus on widud, ja ei juhata tedda mitte senna jure. Wata, need ja keif nisuggused kumbed on Jummal ees wargus.

XI. On se ka wargus, kui innimesed omma warra pillutawad?

Jah se on ka wargus, kui innimesed omma warra prassunisse, liajonisse ja mu. wiisiga pillutawad, sest nemmad warrastawad sedda Jummal ja nende kääst, tedda nemmad olleksid woinud sega aidata, mis nemmad wallatumal kumbel raiskawad. Dypet. san. 23, 20. 21.

XII. On se ka wargus, kui innimesed laiskusse pärrast ferjawad?

Jah se on ka wargus, kui innimesed laiskusse pärrast ferjamisse peäle heitwad, ja ei wiitsi tööd tehha. 2 Tess. 3, 41. 42. Ewes 4, 28.

XIII. Mikspärrast on se ka wargus?

Sepärrast, et Jummal kääsib tööd tehha, et meie sega, mis meie omma töga same, woifsi me omma liggimest aidata. Kes nüüd laiskusse pärrast ei woi liggimest aidata hädda sees, se warrastab sedda temma kääst, misga temma tedda olleks woinud aidata. Ewes. 4, 28.

XIV. Mis õppetab Jummal fanna wargused?

Jummal fanna õppetab, et Jummal ei anna wargusse patto mitte andeks, kui warras ei maksa sedda egga anna taggasi, mis temma on warrastanud. Esek. 18, 10-13. 33, 15. 16. 1 Kor. 6, 9-10.

XV. Eks olle sest kül, kui warras kahhetseb
omma wargusse tööd?

Ei olle mitte kül, sest kui temma kahhetseminne
on õige ja tössine, siis peab temma ka wargust
taggasi maksma ja tassuma. 3 Mos. 6, 4.

XVI. Kas meie leiame, et se on
sündinud?

Jah meie leiame, et üks tõlneri üllem, kelle
nimmi olli Sakkeus, sedda on teinud, ja pealegi
nelja wõrra kätte tassunud, mis temma enne teis-
te kääst olli ärrapetnud. Luf. 19, 8. 2 Mos. 22, 1.

XVII. Ugga mis nou on siis, kui need ei el-
la, kelle kääst temma on warrastanud?

Se keigeparram nou on, et temma waestele,
kellel tarwis on, sedda annab. Luf. 16. 9.

XVIII. Ugga kui temmal ep olle maksta?

Süis peab temma surema hõlega sedda kah-
hetsema, ja Jummalat palluma, et Jummal tah-
haks temmale sedda andeks anda, ja temma
assemel jälle tassuda.

XIX. Mis käästib Jummal seitsme
käästo sees?

Et meie peame aitma omma liggimesse
warra ja peatoidust kaswatada ja hoida.
1 Kor. 10, 14.

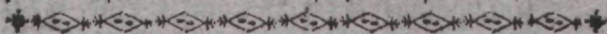
XX. Sedda peame meie aitma?

Meie peame keif inimesse aitma, kellele meie
abbi tarwis lähhab, keige ennamiste need waesed,
kes Jummalat süddamest kartwad. Laul. 112,
5-9. Laul. 41, 2. 3. 4. 1. Tess. 5, 14.

XXI. Kuida woime meie omma liggimesse-
se warra ja peatoidust kaswatada
ja hoida?

- 1) Kui meie igga ühhele temma omma jättame.
- 2) Kui meie omma liggimessele hädda sees laename ehk hea nou temmale anname.
- 3) Kui meie tedda ta omma jure juhhatame, ja kui kegi sedda jälle kätte annab, mis temma pettisest kombel olli ennese pole kisknud.
- 4) Kui meie tööd teme, et meil ep olle tarwis laiskkusse pärrast kerjada, ja et meie ka teisi waes sid woiksime aidata. Ewes. 4, 28. Ap. T. 20, 34. 35.

Kahheksas Käst.

Sinna ei pea mite üllekohto tun-
nistama omma liggimesse wasto.

I. Mis kelab Jummal kahheksama
kässo sees?

Et meie ei pea mitte üllekohto tunnistama
omma liggimesse wasto.

II. Mis on üllekohto tunnistus?

Keik walle, mis liggimesse peäle räkitaakse, 1)
kui kegi kurjaste sedda mõtleb, mis ei olle tõssi,
2) kui kegi tedda pettab, 3) keelt peksab, ja
kurje kõnnesid temma peäle tõstab.

III. Kuida walletakse liggimesse peäle?

1) Kohto ees. 2) Mu seltsi sees.

IV. Kuida räkitaakse wallet ehk üllekohto
tunnistust kohto ees?

1) Kui tunnistusse mees ei rāgi sedda, mis

tõssi on, ehk on sest wait, mis temma peaks ülesrätama. Ewes. 4, 25.

2) Kui teine ilma-asjata teise peäle kaebab.

3) Kui se, kellel süüd on, sedda salgab.

4) Kui teine wõttab teise kurja tõbd wabbandada.

5) Kui kohto-wannemad moistroad üllekohhut.

Oppet sann 17, 15. Joan. 7, 24.

V. Kuida räkitakse wallet liggimesse peäle mu seltsi sees?

1) Kui sedda liggimesest räkitakse, mis ei olle tõssi, ehk mis ei olle diete teada. Joan. 8, 44. Jmut. 22, 15 Kol 3, 9.

2) Kui liggimesest teiste ees teotakse. Jak. 4, 11.

3) Kui need kidetakse, kes kurjad on, teise kahjuks, kes sedda ussub Jes. 5, 20.

VI. Kas sünnib sedda kurja ülesrätida, mis meie teame tõssi ollewad?

Kui kegi pahhast melest sedda kurja ommast liggimesest rägib ja laiale lautab, mis tõssi on, siis on temmal ommeti suur sü Jummalala ees.

VII. Kellele sünnib teiste pattud teada anda?

Kui liggimenne meie maenitsussest ei holi, siis sünnib meil temma hinge heaks temma pattud teada anda neile, kelle kohhus on tedda maenitseda, olgo kohto wannemad, oppetajad, ehk muud wannemad. 3 Mos. 19, 17. Matt. 18, 16. 17.

VIII. Mis se on: Liggimesest petma?

Se on, kui kegi pahhast melest sedda ommast liggimesest ülesrägib, mis temma peaks sallaja pidama. Teine assti on se petimine, mis Jummal seitsme kässu sees kelab. Oyp. san. 24, 28.

IX.

IX. Mis se on: Keelt veksma?

Se on kui kegi omma liggimesse peäle kurja kõnnet tõstab ja hea melega teiste ees tedda arvate: ab. Opp. sann 19, 5.

X. Mis keeltakse weel kahheksama käsi sees?

Keik kurjad ja tühjad suttud. Matt. 12, 36.

XI. Mikspärrast on ka tühjad juttud keeltud?

Sepärrast, et tühjad juttud Jummalala ees ep olle muud kui walle, ja et nende läbbi ka paljo kurja liggimesest räkitalkse. 1 Kor. 15, 33.

XII. Mis käsib Jummal kahheksama käsi sees?

Et meie peame omma liggimesse eest kostma, keik head temmast kõnnelema, ja keik asjad heaks käämma.

XIII. Kuida peame meie temma eest kostma?

Kui meie middagi kurja temmast kuleme, mis ei olle tõssi, siis peame temma eest kostma, ja üllestunnistama, et temma on ilmasüta.

XIV. Kas peame meie head temmast kõnnelema?

Jah peame heamelega sedda temmast räkima, mis temma head on temud.

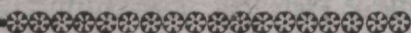
XV. Kas peame siis kurja tööd heaks kiitma?

Ei pea mitte, waid kui meie isse Jummalat kardame, siis on meie kohhus tedda maenitseda, agga mitte temma tööd keikile kullutada. Jes. 5, 20.

XVI. Mikspärrast kästib Jummal sedda?

Sepärrast, et Jummal meile keelt on annud sedda räkida, mis õige ja tõssi on. Ewes. 4, 25. 1 Peetr. 3, 10. Jak. 3, 8. 12.

Ühheffas Käst.

Sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse kodda.

Künnes Käst.

Sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse naest sullast, ümmardajad, weiksed, egga muud, mis temma pärrast on.

I. Mikspärrast nimmetakse liggimesse kodda, naest, sullast, ümmardajad, n. t. s.

Sedda keik nimmetas Jummal Juida ja Israeli-rahwa ja nende Ma wiisi ja kombe pärrast.

II. Mis isse wiis ja kombe olli neil?

Jummal kästis, (4 Mos. 36, 5-11.) et iggaüks omma ennese sou Ma feest ennesele pididi seltsi wõtma ja mitte teiest soust kossima, sepärrast kelas Jummal: sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse kodda, egga temma pärrandust ennese pole kistma, ja sepärrast ei pea sinna mitte teiest soust naest wõtma.

**III. Mikspärrast keeltakse issepärranis:
sinna ei pea mitte omma liggimesse
naest himmustama?**

Zummal olli Juda-rahwale nende süddame
Langusse pärrast lubba annud, ommast naesist
ennast ärvalahjutada, ja neile ühhe lahutamisse
ramato anda, kui nemmad ei sündind rahho sees
teine teisega ellama. Matt. 19, 8.

Et uulud monningad omma kurja himmude
pärrast ommast naesest ilma-asjata ennast lah-
hutasid, ja teisi naesi ihhaldasid, sepärrast kelab
Zummal: sinna ei pea mitte himmustama
omma liggimesse naest.

**IV. Mikspärrast keeltakse: sinna ei pea
mitte himmustama liggimesse sullast
ja ümmardajad?**

Zummal olli käsko annud, et Israeli rahwas
igga seitsme aasta takka omma perre, mis nem-
mad ommast soust ollid, ostnud, pidid lahst
lastma. Et nüüd monningad sullased hea mele-
ga weel kauemaks tahtsid omma issandatte ju-
re säda; siis kelas Zummal, et teised ei pidand
neid ärra-awwatellema: sinna ei pea mitte him-
mustama omma liggimesse sullasid ehk ümmar-
dajad, kes omma wanuematte jure tahtwad
jäda. 2 Mos. 20, 1.

**V. Ons meil ka nende käskudega
teggemist?**

Sah on, sest needsinna sed käskub on meile ka
antud; et meil kül Israeli rahwa kumbed ei olle,
ommeti kelab Zummal teikile innimestele, et nem-
mad ei pea omma liggimesse pärrandust, naest,
sullast,

sullast, ümmardajad himmustama sedda möda, kui kues ja seitsmes käsk meid õppetab.

VI. Kes arwattelleb omma liggimesse perre?

Se arwattelleb omma liggimesse perre, kes neile enam palka ja parrama põlwe tootab, kui neil enne on olnud, et nemmad agga omniasi wannast isfandast ehk perremehhest peawad ärratullema.

VII. Kas arwattelleminne on ni wägga kurri?

Jah se on wägga kurri; sest Jummal käsk õppetab ka se kurja ollewad, kui kegi himmustab omma liggimesse perret ärra-arwattelleda, et temma kül neid ei olle weel augutellenud.

VIII. Mis kelab Jummal ühheksama käsko sees?

Keik kurjad himmud ja mõtted, mis innimenne armastab, kui ta omma liggimesse pärrandust ehk kodda kawalussega püab, ehk õigusse nimel ennese pole kiskub.

IX. Mis sugused on need kurjad himmud?

1) Kaddedus, kui kegi heal meel näab, et liggimessele kurja tehakse, ehk, kui temmal sest on melegaigus, et liggimesse käski hästi käib.

2) Rahha-ahnus, kui innimenne kiisab rikust ja warrandust kogguda; ja ei olle sega rahhul, mis Jummal temmale annab. 1 Tim. 6, 9. 10.

3) Mu-ahnus, kui innimenne surema au püab, kui liggimessele on. Joan. 5, 44. Luuk. 14, 11.

4) Dea põlwe himmo siin ilmas, kui innimenne himmustab omma kurja tahtmisse järrele ellada. 1 Joan. 2, 15. 16. 17.

X. On siis rikkus pat?

Rikkus ei olle mitte pat, kui Jummal sedda annab, ja kui inimenne sedda diete prugib Jummal aauks, ja liggimesse heaks. Matt. 9, 23 26.

XI. Mikspärrast ei pea meie mitte rikkust hirmustama?

Sepärrast, et rikkusse hirmud, nenda kui keik muud kurjad hirmud meid keetwad Jummal sanna kuulmast; kuidas kirri ütleb: Kes tahtwad rikkaks sada, need langewad kuusatusse ja kõiessisse, ja mitme rummala, ja kahjo teggewa himmo sisse, need wa-utawad inimessed alla hukkamisse ja ärravikmisse sisse. 1 Tim. 6, 9.

XII. Mis käsib Jummal ühheksama käsko sees?

Et meie peame keik kurjad hirmud ja mõtted lammata ja aitma, et liggimenne sedda, mis temma omma on, ennesele woiks piddada. 1 Tim. 6, 11.

XIII. Mis käsib Jummal weel?

1) Et meie peame omma liggimest armastama ja heal meel temmale jätma, mis Jummal temmale annab.

2) Et meie peame sega rahhul ollema, mis meil on ja mitte ennam iggatsema, kui Jummal meile pärrast on meile anda Opp sann, 30, 8. 9.

3) Et meie peame allandust takka noudma, ja se järrele iggatsema, mis hea ja Jummal meile pärrast on: Wilib. 2, 5-9 Joan 13, 5.

XIV. Kuida woime me e kurjad hirmud lammata?

Kui meie patwega Issanda Jeesusse Kristusse läest nende wasto abbi otsime. Gal. 5, 21.

XV. Mis kelab Jummal kümnema kässo sees?

Sedda pärris = himmo ehk pärris = patto, mis innimesse süddames ka meeltwasto touseb. Rom. 7, 18. 20. 23. Eaul. 51, 7. Jak. 1, 14. 15.

XVI. Mis käsib Jummal kümnema kässo sees?

Et meie südda keigest kurjast himmust puhhas peab ollema. Ewes. 4, 24. 5. p. 25. 26. 27. f.

XVII. Kuida nimmetakse ühhe sannaga sedda, mis Jummal kümne kässo sees kelab?

Keik, mis Jummal kümne kässo sees kelab, nimmetakse pattuks. Rom. 7, 23.

XVIII. Mis on pat?

Pat on keik se, mis Jummal kässo wasto on. 1 Joan. 3, 4. 8.

XIX. Mitmesuggune on pat?

Kahhesuggune: 1) pärris pat, mis kümnema kässo sees keeltakse, 2) teggo = pat, mis nende ühheksa sees keeltakse.

XX. Mis on pärris = pat?

Se on se suur hinge hädda, mis meie ommast wannemist pärrime, et meie ommast wäest ei kolba head teggema; agga ussinad ja walmis olleme kurja teggema. 1 Mos. 8, 21. Rom. 5, 12.

XXI. Mis on teggo pat?

Keik, mis mele = ja mõtte =, sanna = ja kõnne = tö = ja teggudega Jummal käsode wasto tehakse. Kal. 5, 19. 20. 21. Rom. 1, 29 = 31.

XXII. Kas siis õige risti-innimenne
 woib pärris-parrust lahti sada
 sin ilma?

Ei woi mitte, sest et temma kül patto ei armasta,
 ja ei wotta patto himmud kuulda, ommeri jääb
 patto juur alles temma sisse, mis wasto temma
 peab söddima ni kaua, kui temma elab. Kal. 5. 24.

XXIII. Mikspärrast kässib siis Jummal
 ilma pattota olla?

Sepärrast, et Jummal sega meile tahhab teä-
 da anda, et need himmud, mis ühe õige ristin-
 nimesse süddames ka meelt wasto rouswad, Jum-
 mala ees hirmsad pattud on, ja Jummalata tull. se
 wihha ja pöörge pina wäärt. Matt. 5, 38

XXIV. Mikspärrast tahhab, Jummal et
 meie peame tundma kurjad him-
 mud ni süred pattud olle wad?

Sepärrast, et meie peame sest hirmsa tundma,
 omma Issanda Jesusse pole pöörma, ja tem-
 mast õige palwega abbi kurja himmude wasto
 otsima, et meie woiksime neid wihkada, nende
 wasto panna, ja Jesusse wäe läbbi neid lam-
 matada. 2 Peetr. 1, 3-8.

XXV. Mis kasso on sellel, kes pattuste
 himmude kurjust tunneb, ja Jesussest
 süddamest nende wasto abbi otsib?

Kes Jesussest süddamest abbi otsib, temmal
 on se suur kasso, et suur Jummal temmale need
 kurjad himmud, mis temma mele wasto temma
 süddames rouswad, mitte ennam ei arwa süüks
 meie Issanda Jesusse Kristusse kalli kunnasta-
 misse pärrast. 1 Joan. 3, 1. 2.

Sepärrast ei moisteta nüüd mitte neid hukka, kes Jeesuse Kristusse sees on, kes ei käi lihha järrel, waid waimo järrel. Rom. 8, 1. 9.

Mis ütleb nüüd Jummal teikist neist-
sinnatsiit käskudest?

Temma ütleb nenda: Minna Jehowa so Jummal ollen üks pühha wihhaga Jummal, kes wanuematte üllekohhut nuhtleb laste kätte kolmandamast ja neljandamast põlwest sadik, kes mind wihkawad; ja kes heldust üllesnäitab mitme tuhhandele neile, kes mind armastawad ja mo käskud piddawad. 2 Mos. 20, 5. 6. 34. p. 7. s.

I. Mis õppime meie neist sanmust?

Et Jummal tahhab kängeste, ja kowwaste nuhhelda teik, kes tedda wihkawad, ja et ta tootab head tehha neile, kes tedda armastawad. Rom. 2, 6. 10. Matt. 25, 34. 41.

II. Mikspärrast ütleb Jummal: minna Jehowa sinno Jummal?

Et meie peame õppima, et meie kohhus on Jummalat karta, sest et temma meie õige Isand on. Matt. 1. 6. Joan. 20, 28. Ap. T. 9, 5. 6.

III. Mikspärrast ütleb temma: minna ollen pühha wihhaga Jummal?

Sepärrast, et meie peame temma wihha kartma, ja mitte nisugguste käskude wasto teggema, sest Jummal on õige ja pühha, kes ei jätta nuhtlematta neid, kes temma janna põlgwad.

IV.

IV. Eks mitte paljo kurjad ommeti ella nuhtlematra?

Jah ellarwad agga et kui Jummal mondafor-
da kannatab, siis nuhtleb temma ommeti wiimats
hirmsaste neid, kes omma patto sisse jäwad, ja
nenda Jummalat wihhastawad. 2 Mos. 32, 34.

V. Kes wihtab Jummalat?

Se wihtab Jummalat, kes temma sannast ei
holi, ja armastab omma wanna yattust ello.

VI. Kas Jummal wannematte pattud nuhtleb laste kätte?

Jah nuhtleb siin ilmas, kui lapsed wõtwad
wannematte kurja wiisi järrele ellada ja tedda
wihtada. 1 Kunn. 15, 25-28.

VII. Agga kui lapsed Jummalala sanna kuulwad, kas Jummal siis wannemat- te patto pärrast neid nuhtleb?

Monne korra läkkitab Jummal ommeti ka nen-
de peäle hädda ja willetsust, et nemmad surema
hõlega pattude eest ennast peawad hoidma.

Monne korra, kui Jummal tunneb se parrema
ollewad, hoiab temma waggad lapsed mitme häd-
da eest, mis wannematte pattude pärrast olleks
pidand nende peäle tulles.

VIII. Kes armastab Jummalat?

Se, kes hea melega temma käsud peab.
1 Joan. 5, 2. 3. Joh. 14, 23. 15. p. 10. f.

IX. Mikspärrast peame meie Jummalat armastama?

Sepärrast, et helde ja armolinne Jummal
meile wägga paljo head teeb, et temma ka

Teige hädda sees omma sure wäe läbbi meid tah-
hab ja woib aidata. 1 Joan. 4, 10. 19.

X. Mis hea tootab Jummal neile,
kes temma käsud peawad?

Jummal tootab neile armo, ja keik head tuh-
handest põlwest sadik. 2 Mos. 34, 6. 7.

XI. Mikspärrast on Jummal need kün-
me käske annud?

Sepärrast, et nemmad peawad ühhe peegli
sarnatsed ollema, et meie neist öiete woiksime tunda
1) omma uskmatra sädant, ja selle kurjad kombed.

2) Jummalä pühha talymist, kuida meie tem-
ma käske möda pühhaste ja waggaste peame el-
lama. Rom. 7, 7. 3. p. 20. s. Kal. 3, 24.

XII. Ugga kas woime onniast wäest
Jummalä käsud piddada?

Ei woi mitte; neid ep olle ka mitte sepärrast
antud, et meie woiksime sün ilmas nende järrele
ilma pattota olla. Rom. 3, 20 4. p. 15. 8 p. 3. s.

XIII. On siis Jummalä käsud sega rah-
hul, et meie ei woi neid täieste piddada?

Ei olle mitte, waid nemmad juhhatawad meid
Jesuse Kristusse jure. Kal. 3, 10. 23. 24.

XIV. Mikspärrast juhhatawad need käs-
sud meid Kristusse jure?

Sepärrast, et dige usse läbbi Jesuse sisse sün-
nib se, mis käs tahhab, mis meie ilma Kristus-
seta ei woind teha. Rom. 3, 31. Kal. 2, 17.

Kirri ütleb: Käso ots on Kristus, õigus-
seks iggaühhele, kes ussub. Rom. 10, 4.

Rom. 8, 3. 4. Gest et käs ei woind pattust
lahki teha, sepärrast et se rammoto olli lihha
läbbi,

lääbhi, siis lääkitas Jummal omma Poega pattusse lihha sarnadusses, ja patto pärrast, ja moistis sedda patto hukka, mis lihha sees.

Et kässo õigus piddi täieste sündima meie sees, kes meie ei kät lihha järrel, waid waimo järrel.

XV. Kas meie kässo tühjakš tentre usso lääbhi?

Ei mitte, waid meie kinnitame kässo. Rom. 3, 31.

XVI. Ons Kristus siis Jummal kässo täieste piddanud?

Jah, temma on ilma pattota olnud, ja on Jummal pühha tahtmist keiki kässo möda täieste teinud Rom. 5, 19. Ebr 7, 26. 10 p. 7 10. 14.

XVII. Mis kässo tulleb meile sest?

Se kässo, et 1) temma omma pühha sanna-tuulmissse lääbhi meid kässo needmissest on är-tapeästnud, 2) et õige usso lääbhi temma sisse meie sees sünnib, mis käs tahhab. Kalat. 3, 13. 14. Rom. 8, 2. 4. Ebr. 8, 10. 1 Joan. 3, 9.

XVIII. Mis lääbhi saad sa nüüd onsakš?

Ei mitte kässo, waid õige usso lääbhi Jesusse Kristusse sisse. Kal. 2, 16. 3. p. 21, 22. s.

XIX. Kus õppime meie sedda?

Teises peatükis, pühhas ristiusust,

Teine Peatük.

Pühhas Risti-Ussust.

I. Mis tähendab se sanna Usk?

Kaks asja, 1) usso-õppetust, 2) sedda usko, mis süddames on.

II. Mis on usso-õppetus?

Keif mis meile Jummalaga sanna meie hinge õnnistusseks tarwis lähhab õppida ja uskuda.

III. Mis on usk, mis süddames on?

See on jesamma, mis Jummal omma sanna ja pühha Waimo lähbi nende süddame sees sütab, kes temma sanna kuulwad, ja pattust pöörwad.

IV. Mis teeb meid siis õnsaks?

Ei mitte usso-õppetus, waid see usk, mis süddames on.

V. Mitmesuggune on see usk?

Rahhesuggune 1) walle usk, ja 2) tõsine, õige ehk ellaw usk.

VI. Mis on tõsine ja õige usk?

See on kindel lotus Jummalaga armo peäle, ehk see Jummalaga wäggi, mis lähbi inimenne, kes omma patto hädda diete tunneb, Jesussest, kui omma aino õnnisteggiast obbi otsib, omma patto waewas temma armo peäle lodab, ja temmast ka üksipäinis abbi otab ja saab. Ebr. 11, 1. 2 Kor. 4, 6. Matt 15, 22. 25. 27. 28.

S e l l e t u s.

See on kui sa pühhasi künnest käsust olled õppinud tundma et sa üks suur pattune ja sepärrast Jummalaga needmissee ja igawesse wiiba wäärt olled, ja sinno süddant patto pärrast waewatakse; siis sa õige usso lähbi, mis pühha Waimo armo-õppetusse lähbi sianno süddames sütab, õppid Jesusse diete tundma, ja ommast pattust sel-wisil arwanma, et Kristus kui ilma süta Jummalaga tal sinno pattud ommaks teinud ja nende sü pärrast sinno asemel kannatanud, surmud ning sinno õigeksamisse pärrast surmast ülestõusnud ja nenda Jummalaga rahho teinud. Wata siis sinno kurb südda tunneb Jummalaga igga wesi armo Jesusse sees sinno wast,

to, wihlab hea melega pattud, iggati b Jესսse diausse järrele, lodab temma armo peäle ja leiab temma teed rahsko, rđmo ja diget hingamist omma hingele. Esminnane ussteeb sind Jummalale ees digets pühaks ja waggaks.

VII. Mis on walle us?

Walle us on 1) walle õppetust, 2) se tühshi mõtte, kui innimesed ommast pattust ei põra, ja ommeti mõtlewad, et nemmad Jummalale peäle lootwad ja õnjaks sawad. Jak. 2, 20

VIII. Mis sadab õige us usklike sees?

Õige us sadab 1) Jummalale armo, iggati west digust ja pattude andeks-andimist. Rōim. 3, 24. 25. 4. p. 5 7 8. f. Ap. T. 10, 43.

2) Pühha waimo abbi, se pühastab südda-med pattust Ap. Tegg 15, 9. Kol. 1, 22. 23.

3) Diget armastust Jummalale ja liigimesse wasto. 1 Joan. 4, 7-11, 5. p. 1. 2. 3. f.

4) Sannakufelikko süddant. Ebr. 11, 8.

5) Woimust teige pattude peäle. 1 Joan. 5, 4.

IX. Kuida woime meie õiget usko sada?

Kui meie Jummalale sanna ja usso-õppetust hea melega kuleme, wasto wõttame, ja allati Jummalalt pühha Waimo pallume. Ebr. 4, 2.

X. Kelle sisse weame meie usma?

Kolm aino Jummalale sisse. 1 Joan. 5, 7. 10.

XI. Onn enam kui üks Jummal?

Üks ainus Jummal on, agga kolm temma ollemisse sees, Jēssa, Pōeg, ja pühha Waim, ja need kolm on üks, sepārrast on se ka üks suur sal-laja assti. 5 Mos. 6, 4. 1 Joan. 5, 7.

XII. Mis on Jummal?

Jummal on surem, kui et meie nõdder moiss-tus peaks öiete moistma, mis ja kui suur Jum-

mal on. Ommeti on Jummal meile ni palju en-
nesest teada annud, kui meie meie hinge õnnis-
tusseks tarwis lähhäb. Nenda on:

Jummal üks Waim, selge armastus, pühha
ja õige, iggawenne, feigewäggewam, tõsine
helde ja armolinne, kes feikis paikus on, kes feik
asjad naáb, ja feik targaste seab. Joan. 4, 24,
1 Joan. 4, 16.

XIII. Mis öppetab teine peatük?

Se öppetab lühhidelt sedda, mis meil tarwis
on, teada ja uskuda Jummalal ollemisest ja
teggudest.

XIV. Mitto öppetust öppetab teine peatük?

Kolm, 1) Lomissest. 2) Arwalunnastamis-
fest. 3) Pühhitsemisest.

Esimenne Öppetus:

Lomissest.

Minna ussun Jummalal se Issa
feigewäggewama taewa ja Ma-
loja siise.

I. Kusf.

Mis on lominne?

Se on Jummalal tõ, kui Jummal feik loi
ja teggi, mis enne ei olle olnud.

II. Kes on feik asjad lonud?

Suur Jummal, Issa, Poeg, ja pühha
Waim. Paul. 33, 6. 1 Kor. 8, 6.

III. Mis asjast on Jummal feik lonud?

Ei ühhestki asjast. Ebr. 11, 3. 2 Kor. 4, 6.

IV.

IV. Mitme päwaga on Jummal keik lonud?

Kue päwaga: Esimesesl päwal loi Jummal waigusse; teisel taewa; kolmandamal lahutas Jummal Ma merrest ärra, ja loi Ma peäl keiksuggust rohto ja puud; neljandal maal päwa, ku, ja tähhed; wiendamal keiksuggused kallad ja linnud; kuendamal keiksuggused lojused, ussid, ja maad, ja wimaks innimesse. 1 Mos. 1.

V. Mikspärrast on Jummal keik lonud?

Et temma sega tahtis teada anda omma suurt jummalikko au, wägge, tarkust ja heldust.

VI. Ons Jummal suurt waewa tõmisse se tõ jures näinud?

Ei mitte, waid temma on keik asjad lonud omma tahtmissse ja sanna läbbi, kui enne sedda ühtegi ei olnud. Eaul 33, 6. Joan. 1, 3.

VII. Mitmesuggused on lomad?

Kahhesuggused, 1) näggematta, 2) nähtawad lomad. Kol. 1, 16.

VIII. Kes on üllemad neist näggematta lomadest?

Inglid.

I.

Inglidest.

I. Mis tähendab se sanna: Ingel?

Se on wi paljo meie keele, kui üks Käst, kedda täkkitalse sannumid wima, ehk muid asjo aiama.

II. Mis on Inglid?

Nemmad on waimud Jummalast lodud.

III. Mitmesuggused on Inglid?

Kahhesuggused, teised head, teised kurjad Inglid.

IV. Mis suggused on head Inglid?

Head Inglid on waimud, targad, wäg-gewad, pühhad ja õnsad. Neid on üks arwa-matta hulk, ja nende seas on üks kaunis wallitsus, monni on surema, monni wähhema au sees. Kol. 1, 16. 17. Matt. 23, 31. 18 p. 10. s.

V. Mis tewad head Inglid?

1) Kaitwad nemmad Jummalat, ja tewad temma tahtmist. 2) Kaitswad ja hoidwad nemmad inimessi, keigeennamiste waggasid. 3) On nemmad rõõmsad, kui legi pattust põ-rab. 4) Wiwad nemmad waggade hinged ig-gawesie rõõmo paika. Jes. 6, 2. 3. Paul. 103, 20. Paul. 34, 8. Ebr. 1, 14.

VI. Mis on sepärrast meie kohhus?

Meie kohhus on Jummalat Inglise kaitsemis-se eest süddamest tännada, ja sedda nouda, et meie süddamelikko pattustpõormissegä neid wõik-sime rõmusta, ja ig nenda Jummalat tahtmist tehha Ma peäl, kui sedda tehhaise Inglisest taes was. Jim. 19, 10. Luk. 15, 10. Matt. 4, 41.

VII. Ons Jummal ka kurjad Inglid lonud?

Jah on lonud, ägga mitte kurjaks, waid heaks ja ilmapattota. Joda 6 salm. Joan. 8, 44.

VIII. Kust nemmad siis kurjaks sanud?

Nemmad on Jummalast ärratagganemud, pat-to teinud ja nenda omma enneste sü läbbi kur-jaks ja pattuseks sanud, sepärrast hütakse neid kur-

Kurjaks waimuks ja kurratiks, 2 Peetr. 2, 4.
 Jud. Rain. 6. salm.
 IX. Mis saggused on kurjad Inglid ehk
 kurratid?

Kurjad Inglid on ka waimud, waggewad,
 kawwalad, pettised, rojased, wallelikud;
 agga se jures Jummalala õnnest lahti, ja pimmes-
 dusse ahhelattega kinniseutud iggawesses hukka-
 tuses. Meid on ka üpris paljo, neil on isse wal-
 litsus, et teine on surem teisest. Luf. 11, 15.

X. Mis tewad kurjad Inglid?

Nemmad pannemad allati Jummalala wasto
 ja puawad innimesi hukka sata, kurje inni-
 messi nende rummalusse sees kinnipiddada, wag-
 gasid ueste Jummalast ärraugutelleda.

XI. Mis on sepärrast meie kohhus?

Meie kohhus on 1) Jummalat süddamest tän-
 nada, et temma omma Poia on lakkitanud meie
 lunnastajaks ja õnnisteggiaks, et temma ka kur-
 rati tööd meie süddames piddi ärrarikkuma.
 2) On meie kohhus, et meie keigest wäest kur-
 rati melewallast sure Jummalala pole põrome.
 1 Joan. 3, 8. 1 Peetr. 5, 8. 9. Ebr. 2, 14. 15.

II.

Neist nähtawast lomadest.

I. Mis saggused on need nähtawad lomad?

Keik mis meie filmaga woime näha.

II. Kes on üllemad neist nähtawast
 lomadest?

Innimesed. 1 Mos. 1, 27. 28. Ap. T. 17, 28.

III. Kas sa ussüd, et Jummal ka sind on lonud?

Jah minna ussun, et Jummal mind ja Feik lomad on lonud. Paul 139, 14=16.

IV. Kust on Jummal essimesse innimesse ihho lonud?

Ühhest mulla tükkist. 1 Mos. 2, 7.

V. Kust temma hinge sai?

Jummal puhhus temma ninnasse ühe ellawa hinge. 1 Kor. 15, 45.

VI. Kuida on Jummal innimesse lonud ihho polest?

Jummal on temmale annud silmad, kõrwad ja feik liikmed, ja enne kui innimenne patto sisse langes olli ka ihho feige liikmettega ilma pattota ja waewata.

VII. Mis on ta hinge sees lonud?

Moistust ja feik meled. Paul 94, 6=11.

VIII. Mis on moistus?

Moistus on se, et innimenne woib middagi öppida, tähhele panna ja meles piddada.

IX. Mitto meest on Jummal lonud?

Wiis: 1) on kuulminne, 2) näggeminne, 3) haistminne, 4) maitsminne, 5) tundminne.

X. Mis essimesse innimesse nimmi olli?

Adam.

XI. Mis temma naese nimmi olli?

Ewa. 1 Mos. 3, 20.

XII. Kust Jummal Ewat loi?

Adama külje-luust. 1 Mos. 2, 21.

XIII. Kelle sarnatseks on Jummal innimest lonud hinge polest?

Jummal on innimest ennese sarnatseks lonud, nenda, et temma olli pühha, õige ja õnnis,

XIV. Ons inimenne Jummalala sarnatseks jänud?

Ei olle mitte jänud. 1 Mos. 3, 1-7.

XV. Mikspärrast mitte?

Seft et temma kurrati pettusse ja karrwalusse läbbi Jummalala käsjust ärratagganes, ja söi ärrakeeldud puust. Rom. 5, 12.

XVI. Kelle sarnatseks on temma süs sanud?

Kurrati sarnatseks. Kal. 5, 19-21. Ewes. 2, 2.

XVII. On Adama patto läbbi keif inimesed kurrati sarnatseks sanud?

Jah on sanud, Jummal parrago! ja on se läbbi keige surema hädda ja waewa süsse sanud. Rom. 5, 12. Eark. 2, 23. 24.

XVIII. Kuida on inimenne kurrati sarnane?

Nende on inimenne kurrati sarnane, et temma ommast wäest ei kolba lühtegi head teggema, agga wägga ussin ja walmis on kurja teggema. Rom. 3, 10-18. 1 Mos. 8, 21. Jer. 4, 22.

XIX. Mis sagguse hädda süsse on inimenne patto läbbi sanud?

Se sure hädda süsse, et temma on üks wiikka ja surma laps, se on, Jummalala wiikka ja iggawesse põrgo pina wäart. Ewes. 2, 2.

XX. Kas Jummal meid tahhab
jätta kurrati sarnatseks?

Eitahha mitte; sest Jummalal ep olle hea meel
pattuse surmast, waid et temma peaks pattust
peästetud ja õnsaks sama. 1 Tim. 2, 4.

XXI. Agga kes hoiab ja toidab
inimessesed?

Se Jummal, kes neid on lonud.

XXII. Kuida ta toidab neid?

Temma annab pealegi rided, kingad, sõ-
misse ja jomisse, kooda ja maia naese ja
lapsi, põllo, weiksed ja keik wilja, keik ihho
ja ello tarwidust ja toidust, rohkeste ja igga-
pääw. Ap. 2, 14, 17. Ose. 2, 3.

XXIII. Kas Jummal weel enam head
meile teeb?

Jah teeb, temma hoiab ja kaitseb meid keik-
ge hädda ja kurja eest. Laul. 91, 9. 10.

XXIV. Kas Jummal murretseb kurjade
inimiehte eest?

Jah murretseb, teeb neile palju head, ja hoi-
ab neid, muidu tappaks kurrat neid keik ühhe
hobiga. Matt. 5, 45. Rom. 2, 4.

XXV. Kas Jummal enam waggade
eest murretseb?

Jah Jummal murretseb enam waggade
eest, ja kaitseb neid. 1 Tim. 4, 10.

XXVI. Kas waggad sedda wäärt on,
et Jummal neid peab kaitsuma?

Ei olle mitte waggadke sedda wäärt, palju
wähhem need, kes kurjad. 1 Mos. 32, 11.

XXVII.

XXVII. Mikspärrast kaitseb ja hoiab Jummal neid?

Sedda keik teeb temma issalikkust, jummalikkust armust ja heldussest.

XXVIII. Mis on sepärrast meie kōhhus?

Se eest on meie kōhhus Jummalat kita, tännada, temda ja temma sanna kuulda.

XXIX. Kas sinna ussūd, sedda keik tōssi ollewad?

Jah se on tōeste tōssi.

XXX. Kas sūs Jummal teised lomad ka hoiab ja nende eest murretseb?

Jah temma hoiab keik, mis temma on tonud, ka keigealwemad lojukjed. Kuidas Jēsus ütleb: et ilma Jummalata tahtmata ei lange warblane Ma peäle. Matt. 10, 29. 30. Laul. ramatus õpetakse, et Jummal weistele toidust annab, ka neile nõre kaarnaile, kui nemmad tedda appi hüüdwad ehk nälja pärrast küssendawad. Laul. 147, 9 104, 21.

XXXI. Mis õppime meie sest?

Et keik inimeste murred ilma asjata on, ja et meie sepärrast Jummalata pole süddawest peame pōõrma, ja keik liad peotoidusse murred peame mahhajätma, sest et Jummal isse tahhab murretseda. Laul. 55, 23.

XXXII. Ons Jummal meile weel suremat head teinud?

Jah on teinud, sest temma on omma ainostindinud Poia lakkitanud Lunnastajaks ja õnnistegjaks meile, kes meie patto läbbi kurrati lapsiks ollime sanud. Rom. 8, 32.

XXXIII

XXXIII. Kust öppime meie sedda?

Pühha Ewangeliummi ehk armo-öppetusfest; ja sühidest teise peatükki teisest öppetusfest, sest Urralunnastamisest.

Teine Öppetüs:

Lunnastamisest.

Minna ussun Jesusse Kristusse Jummalä aino Poia meie Isä sanda süsse, kes on sadud pühhasst Waimust, ilmaie todud neitust Mariast, kannatanud Pontsiusse Pilatusse al, ristil peäle podud, surnud ning mahhamaetud, alla-lainud porgo-hauda, kolmandas mal pawal jälle üllestõusuud sur-nust, üleslainud taewa, istud Jummalä omma feigewäggewama Isia parremal fael, sealt temma tulleb kõhuc moõsma ellawatte ning surnute peäle.

I. Kes on meid, innimesi, lunnastanud?

Jesus Kristus, Jummalä Poeg, tõssine Jummal ning tõssine inimenne.

II. Mis

II. Mis on Jummal - Poia nimmi?

Jesus Kristus. Mat. 2, 11.

III. Mis on Jesus meie kele?

Üks ärrapeästja ja õnnisteggia. Matt. 1, 24.

IV. Mis on Kristus meie kele?

Üks salwitud ehk woitud. Paul. 45, 8.

V. Misga on Kristus woitud?

Kui ennemuiste üllemad preestrid, kunningad ja prohvetid woiti õlliga, nenda on Kristus ka woitud pühha Wainoga, ja on seatud meie üllemaks Preestriks, Kuningaks ja prohvetiks.

VI. Kuida on temma tõsine Jummal?

Et temma Jummalast ommast Issast on sündinud iggaweste. Paul. 2, 7. Mat. 5, 1.

VII. Kuida on temma tõsine inimenne?

Et temma sel aial, mis Jummal olli seadnud, neitsist Mariast on ilmale todud. Mat. 4, 4.

VIII. Ons Jesusel Kristusel ka isä lihha polest?

Ei olle mitte, sest temma on pühhas Waimust sadud, ehk walmistud pühha neitsi Maria ihho sees. Luk. 1, 35. Ebr. 7, 3.

IX. Mikspärrast piddi Jesus Kristus tõsine Jummal ja tõsine inimenne ollema?

Et temma piddi meie Issand ollema, kes meid ärrakaddunud ja hukkamoistetud inimessi piddi peästma ja lunnastama.

X. Kelle käest piddi temma meid peästma ja lunnastama?

Keikist pattust, surmast ja kurrati wäest.

XI. Misga on temma meid lunnastanud?

Ei mitte kulla ehk hõbbedaga, waid omma pühha kalii werrega, ja omma ilmasüta kannatamisese ja surmaga. 1 Peetr. 1, 18. 19.

XII. On Jesus Kristus kannatanud?

Jah on kannatanud ihho ja hinae polest.

XIII. Kelle al on temma kannatanud?

Pontsiusse Pilatusse al, kes sel aial Juda rahwa wallitseja olli. Matt. 27, 2. 26.

XIV. Mis kannatas Jesus hinge polest?

Jummala kange wihha patto peäle waewas tedda hirmsaste, ja keik patto walto ja nuhtlusseid fundis temma, sepärrast higgistas temma werd aedas, ja küssendas: minno Jummal, minno Jummal, miks sa mind olled mahhajatnud. Luf. 22, 44. Matt. 27, 46. Joan. 12, 27.

XV. Mis kannatas Jesus ihho polest?

Juda ja paggana-rahwas tullid temma kui ihhe rõõwli peäle moõkade ja nuiadega, siddusid tedda ja wisid tedda kohto kotta, süllitasid temma filmi, löid tedda ruskikaga ja kãmlega kõrwa äre, ja kui nemmad tedda kül said teotanud, löid nemmad tedda risti, ja naersid süiski weel tedda. Matt. 26, 55. 67. Luf. 32, 32. 35.

XVI. Ons Jesus Kristus ka surnud?

Jah on surnud. Mark. 15, 37. 39.

XVII. Mis surma temma surri?

Tedda lödi risti.

XVIII. Miks ta risti surma pididi surrema?

Et temma meid pididi lunnastama kasso need missest ja Jummalala wihhast. Kalat. 3, 13.

XIX.

XIX. Kas jäi ta risti?

Ei jäänud mitte, waid tedda maeti mahha.

XX. Ons temma haua sisse jäänud?

Ei olle, waid temma on ülestõusnud surinust kolmandamal päwal. Luf. 24, 5: 6.

XXI. Ons ta ka põrgo läinud?

Jah, ta on põrgo läinud kulumata neile, kes põrgus ollid, et temma õige õnnisteggia on, kedda nemmad ei tahtnud omma ello aial wastawõtta, ja et ta patta, kurrati ja surma peäle olli wõimust sanud. 1 Peetr. 3, 19. Ewes. 4, 9. 10.

XXII. Kubho läks temma parrast ülestõusmist?

Kui temma nellikümmend päwa sai nähtawal kumbel Ma peäl olnud, läks ta taewa, seäl istub temma Jummalal omma keigewägewama Issa parremal käel, pallub meie eest, ja annab pühha Waimo neile, kes süddamest Jummalat palluwad. Ebr. 7, 25. Joan. 14, 16. 18.

XXIII. Läks temma siis kaugele meist ärra?

Ei mitte, waid et temma isse suur Jummal on, siis on temma meie jures ma ilma otsani, agga mitte nähtawal kumbel. Matt. 18, 20. 28. p. 20. f.

XXIV. On Jummalal siis luliikmid, et Jesust deidakse Issa parremal käel istuwad?

Jummalal ei olle mitte luliikmid, egga istet tarwis.

XXV. Mis on siis Jummalal parrani kässt?

Se on Jummalal üpris wägga suur au, wärgi ja melewald taewas ja Ma peäl.

XXVI. Mis se on, et Jesus stub omnia
Jõsa parremal kael?

Se on, et meie Jõsand Jesus sesamma jum-
malikko au ja wärga wallitseb, kui taewane Jõ-
sa, ja keikis paikus on. Ewes. 1, 19-23.

XXVII. Kui temma keikis paikus on,
miks pärrast meie tedda ei nä?

Sepärrast, et temmal ärraselletud ihho on;
agga wiimisel päwal peawad meie silmad tedda
näggema. Ap. T. 1, 11. Jlm. 1, 7.

XXVIII. Miks pärrast tulleb temma jälle
wiimisel päwal nähtawal kombel?

Et ta tahhab kohhut moista ellawatte ja
surnutte peäle. 2 Kor. 5, 10. Ap. T. 17, 30. 31.

XXIX. Mis sugused on need ellawad
ja surnud?

Need ellawad on kes siis Ma peäl ellawad, kui
Jesus tulleb. Need surnud on, kes enne on ärra-
surnud, ja siis peawad üllestousma.

XXX. Mil aial tulleb wiimne päaw?

Sedda ei tea meie mitte, egga Inglise tae-
was, waid Jummal üksi. Matt. 24, 36. 42.

XXXI. Miks pärrast on wiimne päaw
meil teadmatta?

Sepärrast, et meie iggapäaw peame sedda oot-
ma, ja se wasto ennast walmistama. Luf. 21, 36.

XXXII. Kuida moistab Jesus Kristus
kohhut?

Temma moistab sedda möda kohhut, kui igga-
üks siin ilmas on ellanud.

Est meie peame keik arowalikkuks sama Kristusse kohto järre ees, et iggawiks peab sedda möda sama, kui temma ihus on teinud, olgo hea ehk kurri. 2 Kor. 5, 10.

XXXIII. Kuida moistab Jesus kohhut waggade peäle?

Et nemmad sün pattude andeks-andmist ja woi- must keige patto peäle on sanud Jesusse Kristusse omma Issanda läbbi, ja temma sanna kuulnud, sepärrast moistab temma neid lahti keigest waewast, hukatussest ja nuhtlussest, ja sadab neid iggawesse hingamisse ja ilma löpmatta rõmopaika. Mat. 25, 34. 40. Joan. 5, 24. Jlm. 7, 14-17

XXXIV. Mis kohhut moistab Jesus kurjade ja sannakuulmatta peäle?

Et nemmad sün ei tahtnud Jesusse sanna kuulda egga temma rigi sees ellada; sepärrast moistab temma neid hukka ja annab neid waewajatte ja pinajatte kätte. Rom. 2, 8. 9. Matt. 25, 41-46.

XXXV. Eks Jesus meie Issand keik innimesi ex olle iggawessest hukatussest peästnud?

Jesus on keik peästnud ja omma falli werre- ga lunnastanud, agga mitte sepärrast, et nemmad omma pattuse ello sees piddid jama ellama ja süiski õnsaks sama. 2 Kor. 5, 15. Rom. 14, 7. 8. 9.

XXXVI. Mikspärrast on süis Jesus meid lunnastanud?

Et meie temma ommad piddime ollema,

ja temma rikis temma al ellama, ja tedda tenima Kol. 1, 13. 14. Luk. 1, 74. 75.

XXXVII. Eks kurrjad innimesfed ep olle Jesusse ommad?

Ei olle mitte, waid nemmad on kurrati ommad, kurni nemmad kurrati sanna kuulwad ja patto tööd armastawad. Joan. 8, 44. 1 Joan. 3, 8.

XXXVIII. Eks kurrjad ka ei ella Jesusse rikis?

Ei ella mitte, waid nemmad ellawad kurrati rigi sees, sest et kurrat kui kuningas nende südames wallitseb, pattused himmud neile käsib, ja nemmad ka kui truid allamad temma sanna kuulwad, ja temma tahtmisse järrele tewad. Ewes. 2, 2. Tit. 3, 3. Jlmüt. 22, 15.

XXXIX. Kes on siis Jesusse ommad?

Need on Jesusse ommad, kes siin ilmas temma rikis temma al ellawad ja tedda teniwad. Tit. 2, 14. Joan. 12, 26. 1 Kor. 7, 23.

XL. Kes ellawad temma rikis temma al?

Need ellawad temma rikis temma al, kes kui truid allamad Jesusse sanna hea melega wõtwad kuulda, kelle südames meie Jssand Jesus Kristus kui kuningas wallitseb. Kal. 2, 19. 20.

XLI. Kuida peame meie tedda tenima?

Iggawesse õigusse, waggadusse ja õnnistusse sees, nenda kui temma on üllestousnud furnust, ellab ja wallitseb iggaweste.

XLII. Kelle käest tulleb iggawenne õigus, waggadus ja õnnistus?

Ei mitte meie käest ehk wäest, waid ükspäinise meie Jssanda Jesusse käest. Temma üksi on woinud meid lunnastada ja meile iggawest õigust

gust sata. Temma ükski teeb meid diete waggaks, kui meie omma patto hädda tunneme, ja süddamest õige usso läbbi temmast abbi otsime. Rom. 4, 17. 21. Wil. 3, 8 = 12.

XLIII. Kauaks peawad need, kes pattust pöörwad, Jesust terima?

Ei mitte üks ehk kaks päwa, ehk nädalat, waid allati omma ello aia peawad nemmad kurrati ja patto wasto pannema, senni kui meie Issand Jesus neid keigest pattust, häddast ja waewast saab peästnud; otse nenda kui temma on üllestousnud surnust, ja ei surre mitte ennam, waid ellab ja wallitseb iggaweste. Ebr. 10, 35. 39.

XLIV. Kas sinna ussüd sedda keik tõssi ollewad?

Jah, se on tõeste tõssi. Ap. T. 24, 14 = 16.

XLV. Uaga kas meie woime ommast wäest Jesust nenda tenida?

Ei woi mitte, waid pühha Waimo wäe ja abbi läbbi. Wil. 4, 13. 2 Kor. 3, 5.

XLVI. Kust õppime meie sedda?

Teise peatükki kolmandamast õppetusest, pühhitsemisest.

—————*—————

Kolmas Õppetus:

P ü h h i t s e m i s s e s t.

Minna ussun pühha Waimo sisse, üht pühha risti koggodust, pühhade osasamist, pattude an-

Dets-andmist, lihha üllestouemist
ja iggawest ello, Amen.

I. Mis se on: pühitsema?

Se on: pühaks, puhtaks, ja waggaks teegema.

II. Kes teeb inimessi pühaks?

Suur Jummal, keige ennamiste õppetakse püh-
has kirjas sedda pühha Waimo tõ ollewad, et
temma pühitseb. Esek 36, 26. 27. Rom. 15, 16.

III. Mis läbbi pühitseb temma.

Jummala fanna ja Sakramentide läbbi?

IV. Mis on pühha Waim?

Pühha Waim on kolmas selle aino Jummal
ollemisse sees, üks ainus tõssine Jummal, Issa
ja Poiaga. Apost. E. 5, 3. 4.

V. Mikspärrast nimmetakse tedda
pühaks?

Sepärrast, et temma isse pühha on, ja neid,
kes Jummal fanna wõtewad kuulda, pühaks
ja waggaks teeb. 1 Kor. 6, 11. Joan. 16, 13.

VI. Kas inimenne ei woi mitte ommast
wäest Jesusse sisse uskuda egga
waggaks sada?

Ei woi mitte; sest ükski inimenne ei woi om-
mast melest ja wäest Jesusse Kristusse omma
Issanda sisse uskuda, egga temma jure sada.
1 Kor. 2, 14. Joan. 3, 6.

VII. On siis inimenne nenda foggone
ärarikkutud?

Inimenne on nenda ärarikkutud, et ühtegi
head temma sees ei olle, et temma ei woi, egga,
tahha

tabha isseenesest mõttelda, råkida ja tehha, mis õige ja hea on. 1 Kor. 2, 14. Ewes. 4, 18.

VIII. Kuida sawad inimessesed Jesuse jure?

Kui pühha Waim neid Ewangeliiummi ehk armo õppetuse läbbi kutsub, omma annettega walgustab, ja õige usso sees pühhitseb ja hoiab. 2ep. 2, 26, 18.

IX. Mis on Ewangeliium ehk armo õpetus?

Se on need rõõmsad saanumed, et Jummal omma Poia keikile inimestele, kes kurrati mees walla al, on läkkitanud lunnastajaks ja õmiste teggiaks.

X. Kas keik inimessesed wõtwad Ewan- geliummi sanna wasto?

Ei wõtta mitte. Surem hulk põlgab sedda, ja ei tabha keigest pattust pöördä. Rom. 10, 16.

XI. Ons neil, kes sanna ei kule, Ewan- geliummi sannast kasso?

Neil ep olle ühtegi kasso, sepärrast et nemmad omma pattuse ja rummala ello sees tahtwad jädä; agga neil on surem kahjo, sest et nemmad omma Issanda tahtmist teadwad, ja ei te sedda mitte. Luf. 12, 47. 2 Kor. 2, 16. Ebr. 4, 2.

XII. Kas Jummal tunneb neid, kes Ewan- geliummi sanna wastowõtwad?

Jummal tunneb neid iggawesest aiaast, ja on neid enne ma ilma algmist ärrawallitsenud. Rom. 8, 29. 2 Tim. 2, 19. Ewes. 1, 4.

XIII. Mis kasso on neil, kes Ewangeliummi sanna wõtivad kuulda?

Kes ewangeliummi sanna wõtivad kuulda, neil on se suur kasso, et pühha Waim neid omma annettega walgustab ja õige usso sees pühhitseb ja hoiab. Rom. 15, 16. 1 p. 16. f. Tit. 2, 11. 12.

XIV. Mis saggused on need sännatsed pühha Waimo annid?

Õige usk, õige armastus Jummal ja inimeste wasto, kannatlik ja tassane meel, ja keik muud head kombed, mis Jummal omma kassude sees kassib. Gal. 5, 22. Ewes. 5, 9.

XV. Kuida walgustab pühha Waim sanna kulelikkud omma annettega?

Kui temma nende süddame rummalust ja pimmedust ärrawõttab, ja pühha tarkust neile jälle annab, et nemmad õiete moistwad sedda kurja ollewad, mis nemmad enne ei usknud kurja ollewad; ja et nemmad sedda ka õiete uskwad, omma hinge õnneks tarwis minnewad, mis nemmad enne nenda ei moistnud egga usknud. Ewes 1, 17. 18. 19.

XVI. Mis pärrast õõldakse: temma walgustab?

Se innimenne, kes rummalust armastab, ja ei tahha heal meel Jummal sanna õiete kuulda ja õppida, se ellab sure pimmedusse sees. Kui nüüd pühha Waim ewangeliummi sanna läbbi tedda kutsub, ja temma kuleb ja ussub Jummal sanna, siis peäseb temma sest surest waimolikkust pimmedussest, ja saab targemaks, ehk tulleb waigusse ette; sepärrast õõldakse: pühha Waim wal-

walgustab, se on, wiib pimmedussest walgusse ette. Laul. 119, 104. 105. 1 Peetr. 2, 9.

XVII. Kuida peastab pühha Wainrummalussest?

Kui temma neid, kes Jeesusse sanna wõtward kuulda, ueste sünnitab, et nemmad woivad omma patto hädda tunda, kahhetseda, ja õige usso läbbi omma pattust ello parrandada. Tit. 3, 5. 6. 7.

XVIII. Mis on uus sündimine?

Se on, kui Jummal omma sanna läbbi õige usso walgust inuimesse sees sütab, temma kowwa süddant tühmaks teeb, et temma woib üllestousta waimolikkõ surma seest, ja ue ello sees ellada, sest et temmal uus meel, mõtte ja wiisid on.

XIX. Mis on patto kahhetsemine?

Kui inimenne omma patto parrast süddamest kurb on ja wihtab pattud. 2 Kor. 7, 10.

XX. Kuida pühhitseb ehk parrandab pühha Wain usklikkuid?

Kes omma patto kahetsewad, ja ueste on sündinud, neid pühhitseb pühha Wain nenda, et temma nende süddamed õige usso läbbi päow päowalt waggamaks ja puhtamaks teeb walle-ussust, ebba ussust, wihtast, karwalussest, wallest ning keigest kurjast himmust, et waggad neid ei armasta, waid kowwaste nende wasto pannerwad. Rip. Tegg. 15, 9. Ebr. 12, 7. 11. Rom. 6, 12.

XXI. Mis suguse usso läbbi pühhitseb pühha Wain?

Õige usso läbbi; sest walle usk teeb inimesses wallatumaks ja kurjemaks. Wata 2. Peat. 6. Küssim. 78. lehhä küljes. 2 Peetr. 1, 5-8.

XXII. Kes hoiab waggad öige usfo sees?

Pühha Waim, kes neile öiget usfo on annud, se hoiab ka öige usfo sees otsani keif, kes wallatusmal kombel ei põlga Jummalta armo sama.

XXIII. Kuida nimmetakse neid hõivis, kedda pühha Waim kutsub, koggub, walgustab?

Neid nimmetakse pühha risti-koggodusseks ehk pühhaks.

II.

**Pühhast risti koggodussest, ja püh-
hade ossasamisest.**

I. Mis on pühha risti-koggodus?

Keif pühhad risti-innimesed siin Ma peäl, mis pühha Waim Ewangeliummi ehk armo õppetusse läbbi kutsub, koggub, walgustab, pühhitseb ja Jesusse Kristusse jures öige ja aino usfo sees hoiab. 1 Peetr. 2, 9.

II. Üks üks ainus koggodus?

Jah, on üks ainus, kellel on üks Jummal, üks Kristus, üks Waim, üks õppetus, ühhesugused Sakramentid ja üks iggawenne ello. Ewef. 4, 3-6. 1 Kor. 12, 4-13.

III. Eks olle mitto risti koggodust siin Ma peäl?

Et kül mitmes paikas Jummalta lapsed on, siiski on nemmad keif ühhes kous Jummalta ees üks ainus koggodus, kelle pea Jesus Kristus on; otsego üks ainus ihho on, ja selle küljes on mitto liikmed. Rom. 12, 4. 5. 6. Ewef. 4, 15. 16.

IV.

IV. Mikspärrast öeldakse: pühha foggodus?

Sepärrast, et pühha Waim sed da pühhitseb ja puhhastab pattust. Ewes. 5, 26. 2 p. 19. s.

V. Mikspärrast öeldakse: risti foggodus?

Kristusse pärrast, kelle õppetust pühha foggodus wõttab kuulda, ja Kristus'e risti kanda kannatlikko süddamega. Matt. 16, 24.

VI. Kus tunnukse pühha risti foggodusse ollewad?

Seäl, kus 1) Jummalä sanna seigeste ja puhhaste õppetakse, 2) pühhad sakramentid Kristus'se seadmisse järrele wäljajäggatakse, ja kus, et kül mitte keif, ommeti monningad kui Jummalä laps sed sedda möda ellawad. Joan. 8, 31. 32.

VII. On siis keif pühha risti foggodusses, kes Jummalä sanna kuulwad korwadega?

Ei olle mitte keif pühha risti foggodusses; surem hulk on jummalä kartmatta, kes omma hinge pärrast mitte ei kanna murret nenda, kui Jummalä sanna õppetab. Matt. 7, 13. 31. 15. p. 8. s.

VIII. Mis on pühhade õsa-saminne?

Kui waggad innimesed pühha Waimo läbbi teine teisega Jummalast, ja teine teise käest isse leskis õsa ja kasse sawad. 1 Peetr. 4, 10. 11.

IX. Kes on need pühhad?

Keif waggad pühha risti foggodusse lapsed, sedda pühha Waim walgustab ja pühhitseb.

X. Kuida sawad nemmad teine teisega ühhesugguse õsa?

Nenda, et mis ühhe pühha innimesse pärrast

on, se on ka teise pärrast; kui üks pallub, siis teisele tulleb sest kasso: kui üks kannatab, siis teised kannatawad ka; kui Jummal ühhe wagga rõmustab, siis teised on ka rõõmsad. Se läbbi, et üks Jummalala Waim keikide süddames wällitseb, sepärrast tulieb keikide heaks, mis head ial teisele Jummalast antakse. Se on nüüd pühhade ossa = saminne. 1 Kor. 12, 10-27. Ewes. 4, 3-7.

III.

Pattude Andeks = andmisest.

I. Kas sa ussud pattude andeks-andmist?

Jah, minna ussun, et pattud andeks antakse. Ewes. 1, 7. Luk. 24, 46. 47.

II. Kes annab pattud andeks?

Kolm = ainus Jummal, kes omma sullastele ka on melewalda annud, pattud andeks anda neile, kes ommast pattust süddamest pöörwad. Esek. 18, 21. 22. Mark. 2, 7. Joan. 20, 23.

III. Mis pattud annab Jummal andeks?

Keik pattud, agga mitte sedda, mis pühha Waimo wasto tehakse. Matt. 12, 31. 32.

IV. Mis on pat pühha Waimo wasto?

Sedda nimmetakse pattuks pühha Waimo wasto, kui innimenne, kes Jummalala sanna wägge ommas süddames on tunnud, pärrast sedda wallatumal kombel põlgab, teotab, ja ütleb sedda kurrati tö ollewad, mis Jummalala tö on, ja jääb sesinnatse omma kurjusse sees otsani. Mark. 3, 22, 30.

V.

V. Eks siis Jummal ei woi ka sedda patto andeks anda?

Kül Jummal tahhaks ja woiks sedda andeks anda, kui nisuggune tigge innimenne wõttaks omast kangekaelusfest pöördä; agga et nisuggune ei pöra mitte, sepärrast ei woi Jummal temmale sedda andeks anda. Luk. 12, 19. Ebr. 6, 4. 6. 1 Joan. 5, 16.

VI. Kellele antakse pattud andeks?

Neile, kes ommad pattud öiete tundwad, südä dämest kahhetsewad, ja öige usfoga Jesusse läest abbi otsiwad. Esel. 18, 21. 22. Rom. 4, 5.

VII. Kellele ei anta pattud andeks?

Neile, kes tahtwad omma rummalusse ja patto sees jäda. Joan. 8, 24. Ap. T. 8, 20. 23.

VIII. Kas need, kennele pattud andeks antud, patto kiusatusfest ka foggone lahti on?

Ei olle mitte. Ebr. 12, 1.

IX. Millal sawad nemmad fest lahti?

Kui nemmad surrewad. Rom. 8, 22-24.

IV.

Lihha üllestousmisfest.

I. Kas keik innimesed peawad surrema?

Jah peawad. Rom. 5, 12. 6 p. 23. f.

II. Kes on surma innimesse peäle saatnud?

Ei mitte Jummal, waid kurrat, kelle kaddeusse ja pettusse läbbi keik innimesed patto ja surma sisse sanud. 1 Mos. 3, 3. 4. 5. 13. 19. Rom. 5, 12.

III. Kuida tulleb surm innimeste peäle?

Monne wiisiga; Teised surrewad wannadusse,

tei-

teised haigusse läbbi, teised tappetasse wäggise; teised lühendarwad omma ello aega, ja surrewad enne aega liajomisse, prassimisse, liajulgusse ja sure kurwastusse läbbi. 2. Kor. 7, 10.

IV. Mis on sepärrast meie kohhus õppida?

1) On meie kohhus õppida ja moista, mis hirmus assi pat on, mis pärrast innimesed peawad surrema. Rom. 6, 23. 7 p. 24. s.

2) Peame allati enneste mele tulletama, et meie surrelikkud olleme. Laul. 90, 11. 12.

3) Peame meie õige pattustpöõrmisse ja õige usso läbbi iggal päwal ennast walmistama omma surma wasto. Matt. 24, 42. 44. 2 Pet. 3, 11. 12.

V. Mis kasso on neil, kes sedda süddamest õpivad?

1) Et neil ep olle tarwis surma karta, sepärrast et Kristus omma surma läbbi surma ülle woi must sanud. 2) Et surm neil ep olle mitte Jummalu nuhtlus, waid keige hädda lõppetus.

VI. Eks innimesed ei ja surma sisse?

Ei ja mitte. Ilmut. 20, 13.

VII. Kas nemmad siis surmast peawad illestouma?

Jah, peawad illestouma. Joan. 5, 28. 29.

VIII. Mil aial?

Wümsel päwal. Tan. 12, 2. 3. Joan. 6, 39.

IX. Mis peab illestouma?

Ei mitte hing, sest hing ei surre; waid lihha ehk meie ihho, mis mullaks läinud, peab illestouma.

X. Kas sesamma ihho ja lihha, mis meil müüd on, peab üllestoušma?

Joh, sesamma ihho ja lihha peab üllestoušma, agga mitte ennam pattune, többine ehk surrellik, waid waimolikko kumbedega. Joab. 9, 26. 27.

XI Kes ärratab surnud ülles?

Kolm ainus Jummal. 2 Kor. 4, 14. Joan. 5, 25. 26. Röm. 8, 11. Luf. 7, 14.

XII. Mis sugusti innimesši ärratab Jummal ülles?

Keik innimesši, pühaid ja kurjaid.

XIII. Mis kasso on pühadel üllestoušmisest?

Et nemmad iggawesse ello ja rdino sisse sawad. Matt. 25, 34. 46. 1 Peetr. 1, 7. 8. 9.

XIV. Mis kasso on kurjadel?

Ühtegi kasso; waid suur kahjo ja hädda saab neile, sest nemmad peawad üllestoušma iggawesseks hukatusseks ja teotusseks. Jesa. 66, 24. Jlmut. 21, 8. Matt. 20, 41. 46.

XV. Kas siis pühadel ja kurjadel saab ühhesuggune ihho ollema?

Ei mitte: pühade ihhud peawad paistma kui päisik omma taewase Jesa au rigi sees; agga kurjade ihhudel saab hirmus näggo ollema. Matt. 13, 43. Jesa. 66, 24. Jlmut. 21, 8.

XVI. Mikspärrast peawad needsammad ihhud, mis siin ilmas on olnud, üllestoušma?

Et iggawiks peab sama palka sedda möda, kui temma ihhus on teinud, olgo hea ehk kurri. Se

ihho, mis siin on hädda ja risti kannatanud, ja
 Jesusse sanna kuulnud, peab sama rõnustud,
 ja ihho, mis siin on wallatust teinud, peab
 sama waewatud. 2 Tessal. 1, 6. 7. 8. 9. 10.
 XVII. Ugga kuidas woiwad ihhud, mis
 animogi on põrniks lainud, ehk muido
 laiale sanud, üllestousta?

Et meie kül ei woi sedda moista; ommeti
 tahhab ja woib Jummal tehha üle sedda, mis
 meie -moistame, nenda kui temma on sedda isse
 tootanud ja kulutanud. Joan. 5, 28, 29.

XVIII. Mis tulleb siis, kui surnud
 on üllestoustnud?

Suur kohhus ja ma - ilma ots. Jlm. 20, 12.

XIX. Kes moistab siis kohhut?

Kolm ainus Jummal; keige ennamiste meie
 Isand Jesus Kristus, kes on seatud kohtomoist-
 jaks, ja tulleb nähtawal kombel keikide pühha
 Ingliseega ja mitme tühhande pühhadega kohhut
 moistama. Ap. Teg. 17, 31. 10. p. 42. f.
 2 Tim. 4, 1. Rom. 2, 16. Matt. 25, 31. 32.

XX. Kelle peäle moistab temma kohhut?

1) Kurrati ja keikide kurja Inglise peäle.
 2) Keikide innimeste peäle.

XXI. Kas keik peawad kohto ette tullemis?

Jah peawad. 2 Kor. 5, 10.

XXII. Kuidas moistetakse kohhut?

Jummala sanna järrele moistab Jesus Kristus
 kohhut, ei mitte ükspäinis arowalikkude pattude,
 waid ka süddame mõttede ja nouude peäle, et ig-
 gäüks peab sama sedda mõda, kui temma on el-
 lanud. Joan. 12, 48. 1 Kor. 4, 5. 2 Kor. 5, 10.

XXIII.

XXIII. Kas siis tulleb ma:ilma ots?
 Jah tulleb, nenda kui Apostel Petrus on
 kutsutanud. 2 Peetr. 3, 10. ja maenitseb sepärs-
 rast 11. ja 13. salmis. Matt. 24, 35.

XXIV. Kuhho siis sawad pühhad?
 Iggawesse ellusse.

XXV. Kuhho sawad kurjad?
 Iggawesse hukatusse sisse. Matt. 25, 6.

V.

Iggawesest ellust.

I. Mis on iggawenne ello?

Iggawenne ello on kallis Jummalä au ja
 rõmo rüt, ja se õnnis põlli, mis keik waggad
 ja pühhad sawad, kes pühhaist Waimust on kut-
 sutud, walgustud, ja pühhitsetud, et nemmad
 Jummalat pallest pällesje näwad, ja iggaweste
 ellawad ühhe ilmalõpmatta rõmo sees, mis meie
 siin ilmas ei woi moista. 1 Kor. 13, 12. 1 Peetr.
 1, 3 4. 5. Jlm 21, 3. 4.

II. Kes saab iggawesse ello sisse?

Keik need, kes tõeste Jeesusse Kristusse sisse
 uskwad, temma sanna kuulwad, ja pühha
 Waimo läbbi ennast lassewad pühhitseda.

III. Kas keikide rõõm saab ühhesuggune ollema?

Sedda suremat murret kegi siin ilmas on pidä-
 danud omma hinge eest, sedda ennain waewa
 kegi on näinud, sedda surem saab temma au
 rõõm ollema. 1 Kor. 15, 41. 42. 43. 49.

IV. Mis peab siis meie keigesurem nurre ollema, kui iggawesse ello sisse tabhame sada?

Meie peame aegfaste kitsast ello teed armastama, ja laia patto teed wihkama, mis hukatusse sisse satab nenda kui meie Issand Jesus Kristus öppetab. Matt. 7, 13. 14.

VI

Iggawessest hukatussest.

I. Mis on iggawenne hukatus?

Se on se wägga hirmus ja kurri põlli, mis Jummalala sanna sees nimmetakse tulle- ja weewliga põllewaks järweks. 3. mut. 19, 20. 20. p. 10. f.

II. Kes saab iggawesse hukatusse sisse?

1) Keik, kes rummalusse ja arwalikkude pattude sees jäwad ellama. 3. m. 21, 8.

2) Kes omma ihho ja ilmalikkude asjade eest ennam murret kandwad kui omma hinge parandamisse eest, kes ma ilma rikkust, au ja himmud takka noudwad ja armastawad.

III. Kas keikide wallo ja piin saab ühhesuggune ollema?

Ei mitte; waid sedda ennam kegi wallatust ja patto teimud, sedda ennam kegi Jummalala sanna põignud; sedda surem saab temma wallo ja piin ollema. Matt. 11, 20. 24. 23. p. 14. f.

IV. Mis peab sepärrast meie keigesurem nurre ollema?

Et meie omma Jesusse armo-öppetust heal meel kuleme ja wastowõtame, Joan. 5, 24. keige-
en

ennamiste, et meie ka hästi tähhele panneme, mis Jeesus maenitseb: Luf. 24, 36. Walwage ja pakuge iggal aial!

V. Kust oppime meie sedda oppetust palwest?

Omma katekismusse ramato kolmandamast peatükist.

Kolmas Peatük.

Jssa meie Palwest.

I. Mis läbbi same meie Jummalale käest diget usko ja teiksuggused muud annid?

Süddamelikko palwe läbbi. Jak. 1, 5. 6.

II. Ons Jummalale ka käsknud palluda?

Jah on käsknud. Matt. 7, 7. 8.

III. Kelle kohhus on palwet tehha?

Keikide innimeste kohhus, agga keik ei kólba palwele. Opp. san 28, 9. Joan. 9, 31.

IV. Kes ei kólba palwele?

Se ei kólba palwele, kes melega omma rummalusse ja patto sees jääb ellama. Jes. 1, 15. 16.

V. Kes woib Jummalale mele pärrast palluda?

Se pallub Jummalale mele pärrast, kes omma patto hädda tunneb, ommast rummalussest ja pattust pörab ja Jeesusse Kristusse käest abbi otsib. Joan. 9, 31. Laul. 145, 18. 19.

VI. Kuida peab temma palluma?

Waimus ja tões. Joan. 4, 24.

VII. Kust saab inimenne wägge ja tarkust Jummalat palluda?

Jummalat Waim ja sanna läbbi tulleb õige tarkus Jummalat palluda.

VIII. Mis peame meie palluma?

Keik, mis meie ja meie liggimesse ihho ja hinge heaks tarwis lähhäb. Rom. 8, 26.

IX. Kelle nimmet peame meie palluma?

Jesusse nimmet. Joan. 16, 23.

X. Kelle eest peame meie palluma?

Jsse enneste, keikide innimeste, ka meie waenlaste eest; keige ennamiste keikide waggade Jummalalaste eest. 1 Tim. 2, 1-4 Matt. 5, 44. Ew. 6, 18.

XI. Mil aial peame meie palluma?

Jggal aial, nenda kui meie Jssand Jesus Kristus omma sanna sees käsib. Luk. 18, 1, 31. 36. 1 Tess. 5, 17. Ewes. 6. 18.

XII. Kus paikub peame meie palwet teggema?

Keikis paikub 1 Tim. 2. 8. Joan. 4, 21.

XIII. Mis on keigeparras palwe?

Jssa meie palwe, mis meie Jssand Jesus meid on õppetanud. Matt. 6, 9-13.

XIV. Kas meie eipea teiste sannadega palluma, kui Jssa meie palwes on?

Jah peame sedda mõda, kui meie hinge ja ihho hädda meid õppetab. Agga keik, mis meie laiemalt peame palluma omma hädda sees, sedda on tneie Jssand Jesus meid lühhidelt Jssa meie palwe sees õppetanud. Joan. 17. Ewes. 6. 18.

Õppet

Sppetus Issa meie Palwest.

Ütle ülles Issa meie Palwe essimes-
sed sannad.

Issa meie, ehk meie Issa, kes sa-
olled taewas.

Mis se on?

Zummal tahhab meid se läbbi armolikkult
kutsuda, n. t. s.

I. Kes on se Issa, kedda meie peame
palluma?

Kolm ainus Zummal. Matt. 4, 10.

II. Mikspärrast nimmetame meie tedda
Issaks, ja mitte sureks kunningaks?

Sepärrast et armolinne Zummal Issa nim-
mega meid tahhab armolikkult kutsuda, et
meie peame uskma, tedda meie õige Issa —
— issa palluwad. Kal. 4, 6. Rom. 8, 14.

III. Mikspärrast õldakse: meie Issa?

Sepärrast et meie kohhus on, ei mitte ükspäi-
nis ennaste eest, waid keikide innimeste eest pal-
luda, sest et Zummal keikide Issa on. Ewes. 4, 6.

IV. Mikspärrast õldakse: Kes sinna
olled taewas?

Sega tunnistame meie Zummalata suurt au, et
temma ep olle üks surrelik issa, waid üks wäg-
gew iggawenne Issa, kes ellades ei surre.

V. Mis on se: kes sinna olled taewas?

Se on: kes sinna olled keigewäggewam, ilma-
otsata sure au sees, helde ja armolinne, kes kei-

kis peikus on, hea meel tahhab, ja woib aida-
ta keik, kes ilma karwalusseta temmast abbi otsi-
wad. Jer. 23, 23. 24. Lan. 4, 31. 12. 34.

VI. Mis peame meie weel siin tähhele pannema

Meie peame ka hästi ommad süddamed läbbi-
katsuma, kas meie ka tõeste Jummalala lapsed ol-
leme, kes helde taewase Issa sanna wõtwad kuul-
da. Eest kes omma rummalusse sees tahhab
jāda, ja Jummalala sanna põlgab, se on kurrati
laps ja ei woi julgeste Jummalat ommaks Iss-
saks hūda. 1 Joan. 3, 9. 21. 22. 24.

Esimenne Palwe.

Pühhitsetud sago siino nimmi,

I. Mis on Jummalala nimmi?

Jummal isse, temma pühha sanna, pühhad
sakramentid, ja keik, kust tedda tunnukse.

II. Eks Jummalala nimmi olle pühha
ilma meie palweta?

Jummalala nimmi on kōl isse enueses pühha
— pühhitsetud. Laul. 72, 17. 18. 19.

III. Kuida pühhitsetakse Jummalala nimmi?

1) Kui Jummalala sanna selgeste ja puhtaste
õppetakse, ja 2) meie ka pühhaste kui Jum-
malala lapsed sedda mõda ellame.

IV. Kas meie ommast wäest joname set-
geste Jummalala sanna õppetada,
ja pühhaste ellada?

Ei jōua mitte, sepārrast on meie kōhhus sūd-
damest palluda: Sedda aita meid, armas tae-
wane Issa. Jer. 15, 17.

V. Kes ei pühhitse mitte Jummalala nimme?

Kes teist wisi õppetab ja ellab kui Jummalala
sanna õppetab, se ei pühhitse mitte meie seas
Jummalala nimme. Esek. 36, 22, 23.

VI. Kes õppetab teist wisi, kui Jum- mala sanna?

Se, kes õppetab, et inimenne õuneti woib
õnsaks sada, et temma küt omma rummalusse
sees jääb, ja ussub ja peab nisuggused kumbed,
mis Jummalal ial ep olle kasknud. Matt. 23, 23.

VII. Kes ellab teist wisi, kui Jummalala sanna õppetab?

Kes ei lasse mitte pühha Waimo läbbi omma
süddant parrandada; ja lodab õuneti õnsaks
sada, et temma küt sedda tööd armastab, mis
Jummal omma sanna sees on keelnud.

VIII. Kas meie isse ennast walle õppetus- se ja kurja elto eest woime hoida?

Ei woi mitte. Sepärrast peame meie Jum-
malat süddamest palluma: Se eest hoia meid,
armas taewane Issa. Joan. 17, 15, 17.

Teine Palwe.

Tulgo meille sinno riik.

I. Mitmesuggune on Jummalala riik?
Kolmesuggune: 1) Wäe-riik. 2) Armo-
riik. 3) Au-riik.

II. Mis on Jummalala wäe-riik?

Keik sesinnane ma-ilm, kus Jummal keikide
tomade ülle wallitseb. 1 Mar. 29, 10-13.

III. Mis on armo riik?

Pühha risti = koggodus, ja iggaühhe Jumma-
la lapse südda, kus ta omma armo ja sanna läb-
bi wallitseb, ja nenda omma pühha risti = koggo-
dust hoiab ja omma armo andedega täidab.
Rom. 14, 17. Luf. 17, 20. 21.

IV. Mis on au riik?

Iggawenne ello. 2 Tim. 4, 18. Luf. 22, 28. 29.

V. Mis sagguse rigi pärrast pallume meie süin?

Ei mitte wäe rigi pärrast, mis sees meie jo es-
lame; waid meie pallume armo ja au = rigi pär-
rast. 2 Tess. 1, 11. 12. Rom. 8, 17. 22. 23.

VI. Eks Jummalala riik tulle ilma meie palweta?

Jummalala riik tulleb kül ilma meie palweta
isse ennesest, — meie jure tulleks.

VII. Kuida tulleb Jummalala armo-riik meie süddamesse?

Kui taewane Jsa omma pühha Waimo
— ning seäl iggaweste.

VIII. Kes saab au-riiki?

Kes pühha Waimo armo läbbi Jummalala
sanna on usknuud, ja Jummalala meie pärrast
ellanud omma ello otsani. Jlm. 2, 25 = 28.

IX. Kes panneb Jummalala rigi wasto?

Kurrati riik. Kurrat nimmetakse sepärrast ma-
ilma jummalaks, kes pinmedusse sees wallitseb.
Ewes. 6, 12. Jlm. 12, 7. 9. 2 Kor. 4, 4.

X. Mis on kurrati riik?

Se on patto riik, seäl sees ellatakse Jummalala
ja temma pühha sanna wasto. 2 Kor. 4, 4.

XI. Kes ellab furrati rigi sees?

Kes patto ja rummalusse sees tahhab jada, ja armastab sedda, mis Jummal on keelnud, se ellab furrati rigi sees. Rom. 6, 16.

XII. Kes ellab Jummal rigi sees?

Kes omma kalli Onnisteggia Jesusse sanna armastab, ja sedda wõttab kuulda, se ellab Jummal rigi sees, ja Jummal riik on selle süddames. Joan. 17, 8, 24. Ebr. 12, 28.

Kolmas Palwe.

Sinno tahtminne sündko kui taewas, nenda ka Ma peäl.

I. Mis pallume meie süin?

Et Jummal tahtminne peab sündima.

II. Eks Jummal tahtminne ei sünni ilma meie palweta?

Jummal hea armolinne tahtminne sünnib küäl — jures sünniks.

III. Mis tahhab Jummal?

Et meie omma patto hädda peaine tundma, Jesusse omma Onnisteggia sisse uskma, pühaste ellama, ja nenda iggaweste õnsaks sama.

IV. Ons Jummal tahtminne ikka hea?

Jah, on hea; ka süis, kui temma nuhtleb, et küäl meie sedda ei moista. Paul. 135, 6. Jes. 45, 7.

V. Kes peab Jummal tahtmist teggema?

Sünnihessed keik peaksid Jummal tahtmist teggema, agga waggad ükspäinis woivad sedda teha pühha Waimo abbi läbbi. Rom. 8, 14.

VI. Kuida peab Jummalala tahtminne
Ma peäl sündima?

Nenda kui taewas, Ingrid ja õnsad inuimes-
sed sedda teggewad. Laul. 103, 20. 21.

VII. Kas Jummalala tahtminne nenda
woib sündida Ma peäl kui taewas?

Et Jummalala tahtminne kül usklikkuist ei tehta
ni t'ieste ja ilma pattota, kui taewas; ommeti
kuisawad waggad pühha Waimo armo läbbi
Jummalala tahtmist teha keigest süddamest, rõs-
moga ja ilma kawwalusseta. Ebr. 13, 20. 21.

VIII. Kes julgeb Jummalala tahtmisse
wasto panna?

Kolm hinge waenlast: kurrat, ma-ilm ja
meie lihha tahtminne.

IX. Mis kurrat tahhab?

Temma tahhab, et innimesesed ei pea mitte
Jummalala sanna kuulma, mitte ussma, mitte pat-
tust pöörma egga õnsaks sama. Luf. 8, 12.

X. Mis on ma-ilm?

Ma-ilm on keik kurrjad innimesesed, kes isse
kurja armastawad, ja teisi wötwad eksitada.

XI. Mis ma-ilm tahhab?

Ma-ilm tahhab, et, need Jummalala lapsed,
kes õige usso läbbi kurrati käesi peasmud, pea-
wad nende kumbed ja wiisid heaks kiitma, ja
nende nou järrele ellama. 1 Tess. 2, 15. 16.

XII. Mis on lihha?

Lihha tähhendab sün meie kurja pattust sünd-
dant. 1 Peetr. 2, 11.

XIII. Mis on lihha tahtminne?

Lihha tahtminne on keik kurrjad himmud ja nouud, mis süddames touswad, sepärrast on meie lihha kurrati ja ma-ilmä surem jöbber ja wöt-tab heal meel sedda kurja nou wasto, mis kurrat ja ma-ilmä annab. Kat. 5, 16-18.

XIV. Mis nou on süis keigel neil kolmel?

Memmad ei tahha lasta meid Jummata nimme pühhiteda, egga Jummata riki meie jure tulla. 2 Kor. 4, 4.

XV. Kes tahhab meile nendesinnaste hinge waenlaste wasto appi tulla?

Armolinne taewane Jssä tahhab isse keige nende kurja nou ja tahtmist rikkuda ja teelda. Rom. 16, 20. 1 Joan. 3, 8.

XVI. Mis on süis temma armolinne ja hea tahtminne?

Et temma meid kinnitab ja hoiab kindlaste omma sanna ja usso sees meie otsani.

XVII. Kas Jummal tahhab sedda ka tehha?

Ja temma tahhab sedda tõest tehha, sest se on temma armolinne ja hea tahtminne.

Neljäs Palwe.

Meie iggapäwast leiba anna meile tännapäiw.

I. Mis pallume meie süin?

Keik sedda, mis meie waese ihho toidusseks ja üllespiddamisseks tarwis lähhab.

II. Kelle käest same meie iggapäwast leiba?
 Sinna taewase Jēsa käest, kes meid on lonud,
 hoidnud, ja toidust tootanud. Lauk. 132, 15.

III. Kelle eest pallume meie iggapäwast
 leiba?

Enneste ja keikide eest, waggade ja kurjade
 eest. Matt. 5, 45. 1 Tim. 2, 1.

IV. Kas Jummal annab ka kurjatele
 iggapäwast leiba?

Jah Jummal annab iggapäwast leiba kül
 ilma meie palweta ka keikile kurja inimestele,
 et temma se läbbi neile tahhab omma rohket ar-
 mo teada anda, et nemmad wottaksid targemaks
 miinna ja pattust pöörda. Rom. 2, 4.

V. Mikspärrast pallume meie sīs?

Meie pallume sesinnatse palwe sees, et tem-
 ma meile annaks sedda moista ja tōnnoga
 wastowōtta meie iggapäwast leiba.

VI. Kas waggad ja kurjad omma igga-
 päwast leiba wastowōtwad
 ühhel wiisil?

Ei mitte, waid waggad wōtwad omma leiba
 tōnnoga wasto; agga kurjad tōnnamatta sūddas-
 mega. 1 Tim 4, 3. 4. 5. Sir. 50, 24. 25. 26.

VII. Kuida wōtwad waggad omma igga-
 päwast leiba tōnnoga wasto?

Nenda et nemmad moistwad sedda diete, et
 nemmad middagi wāart ep olle, sepärrast ei
 raiska nemmad ka mitte Jummalat wiija pat-
 taks, waid prugiwad sedda omma enneste tar-
 widussēs, toidwad waesi ja kuitwad Jummalat.

VIII.

VIII. Kuida wõtwad kurjad omma igga-
pawast leiba tannamatta süddamega
wasto?

Nenda et nemmad prugiwad Jummal wiija
kurjaste ja ahnussuga, liajomisse, prassimis-
se ja kõrkussuga sedda raiskawad ja pillawad.
Jer. 5, 23. 24. 2 Peetr. 2, 12. 13.

IX. Mil wiisil on Jummal tootanud
iggapawast leiba anda?

Tõ ja waewa läbbi. 1 Mos. Nam. 3, 19.
Omna palle higgi sees pead sinna leiba söma.
2 Tess. 3, 8. 10. 12.

X. Kes müüd lais on, ja ei te ühhelgi
head, ellab ommast surest warrandussest,
ehk kerjab teiste käest, kas se sööb
omna leiba tannoga?

Ei mitte; waid nisuggused innimesed on
wargad, kes omna toidust Jummal ja inni-
meste käest warrastawad. Luf. 12, 19-21.

XI. Mikspärrast pallume meie igga-
pawast leiba?

Et meie ei pea mitte tullewa aasta ette murret-
sema, waid rahhul ollema sega, mis meie igga-
pääw tarwis lähhab. 1 Tim. 6, 8. Op. san. 30, 8. 9.

XII. Mis on iggapawane leib?

Keif mis meie ihho toidussesk ning ülles-
piddamissesk tarwis lähhab, söminne, jo-
minne, rided, kingad, kōdda, maia, põld,
weiksed, rahha, warra, wagga abtikasa,
waggad lapsed, wagga perre, waggad ning
truid üllemad, hea wallitsus, hea ilm, rah-
ho,

ho, terwis, aus ello, head söbrad, truid nabred, ja muud nisuggused asjad.

XIII. Mikspärrast nimmetakse sedda keif leiwaks?

Sepärrast et need asjad keif siin ilmas meile ni tarwis lähäwad, kui iggapäwane leib.

Wies Palwe.

Ja anna meile andeks meie wölad, kui meie andeks anname omma wölglastele.

I. Misuggused wölad on need?

Keif pattud, olgo teädawad ehk teadmatta.

II. Kelle eest pallume meie siin?

Issenest ja keikide innimeste eest.

III. Kas meie peame ka kurjade innimeste eest palluma?

Kui meie isse esite olleme pattust pöörnud, siis peame ka teiste kurjade innimeste eest palluma, et Jummal tahhaks neid pattust peasta ja parrandada, et nemmad nenda woiksid pattude andeks andmist sada. Luk. 23, 34. Ap. T. 7, 60.

IV. Kes annab pattud andeks?

Taewane Issa.

V. Kuida meie temma käest andeks andmist pallume?

Et temma ei tahhaks wadata meie pattude peäle, egga nende pärrast meile sedda keelda mis meie pallume. Paul. 51, 11.

VI. Kas meie sedda wäärt olleme?

Meie ep olle sedda mitte wäärt, mis meie pallume — tenime. Tan. 9. 18.

VII. Eks Jummal polle õppetajattele me-
lewalda annud pattud andeks anda?

Jah on annud. Sedda ütleb Kristus: Joan. 20, 22. 23. Matt. 18, 18. Luk. 10, 16.

VIII. Kellele antakse pattud andeks?

Meile, kes omma patto hädda diete tundwad, sedda süddamest kahhetewad, ja õige ussoga Jesusse käest abbi otsiwad. Luk. 7, 37. 47. 48.

IX. Eks siis keik, kes pihtil käiwad, ei sa
pattude andeks andmist?

Ei sa mitte. Kes pattust süddamest pöörnud Kristusse sisse ussuwad, patto tõ wihkawad, ja selle wasto pannewad, nende pattud on andeks antud, agga nende pattud, kes patto ja rummalusse sees ma- ilma wiisi järrele tahtwad jada, ei anta mitte Jummalast andeks.

X. Kas siis waggad on pattude andeks-
andmisse wäärt?

Ei olle mitte wäärt; waid armust Kristusse pärrast antakse pattud andeks neile, kes Jesusse sisse ussuwad, ja temma sanna wõtwad kuulda.

XI. Kas siis waggad tewad melega
paljo patto?

Ei te mitte, waid omma nõdrusse läbbi eksiwad nemmad koggematta, ja sedda arwawad nem-
mad ka raskest pattuks, et kül Jummal Kristus-

se párrast neile sedda keif sũũks ei arwa. Rom. 7, 17-25. Paul. 19, 13. 1 Joan. 1, 9. 2 p. 1. 2. f.

XII. Mis tootawad waggad Jummalale?

Et nemmad tahtwad ka sũddamest andeks anda, ja heal meel head tehha neile, kes nende wasto eksiwad. Matt. 18, 21. 22.

XIII. Kelle pattud tootwad waggad andeks anda?

Nende pattud, kes waggade enneste wasto on kurja teinud. Matt. 6, 14. 15.

XIV. Kuida andwad waggad omma waenlaste pattud andeks?

Nenda et nemmad ei tahhagi se peale mõttelda waid tahtwad weel pealegi omma kurjateggiatele head tehha, kui se tarwis lähhab. Kol. 3, 13.

XV. Ons need ka waggad, kes sallaga wihha omma liggimesse wasto piddawad?

Ei olle mitte waggad, waid tiggedad, kes ütlewad, et nemmad tahtwad andeks anda, agga mitte ei leppi sũddamest. 3 Mos. 19, 17. 18. Sir. 28, 1-11. Matt. 26, 49.

XVI. Kas nisuggused woiwad ka J̄sa meie palwe diete palluda?

Ei woi mitte, waid nemmad palluwad isse enneste wasto. Matt. 5, 23. 24.

XVII. Mis teeb Jummal nisugguste wihhavidajattega?

Wata Matt. 18, 28-35. salmist sadit.

Kues

Kues Palwe.

Urta sata meid mitte kiusatusse
sisse.

I. Mitmesuggune on kiusatus?

Kahhesuggune, teine hea, se on Jummalast;
teine kurri, se on kurratist.

II. Kas siis Jummal ei kiusa kurjaste?

Jummal ei kiusa keddagi kurjaste.

III. Kuida Jummal siis kiusab?

Temma kiusab innimesse heaks, 1) heategemistega, 2) käskudega, 3) waeste häddaliste innimestega, 4) pattuste kurjade innimestega, 5) keigesuggusse risti ja willetsussega. 1 Peetr. 4, 12. Rom. 2, 4. Luk. 16, 20. Jak. 1, 12.

IV. Kuida kiusab Jummal heategemistega?

Nenda, et temma teeb innimestele paljo head ihho ja hinge polest, ja katsub, kas innimesed tännoga sedda moistwad, ja Jummal sanna kuulwad. 2 Mos. 16, 4. 5 Mos. 7, 2. 3.

V. Kuida kiusab Jummal käskudega?

Temma kiusab, kas innimenne temma sanna tahhab kuulda ehk mitte. 1 Mos. 22, 2.

VI. Kuida Jummal kiusab waeste häddaliste innimestega?

Jummal lasseb sepärrast waesed ellada nende seas, kellel ennam warrandust on, et Jummal

Katsub, kas nisuggused omma waese liggimesse
sele head towad ehk mitte. 5 Mos. 15, 11.

VII. Kuida kiusab Jummal pattuste kurjade innimestega?

Jummal lasseb ommad lapsed sepärrast kur-
jade hulkas, ellada, et temma kiusab, kas tem-
ma lapsed ka kowwaste teiste kurja tööd wih-
kawad. 5 Mo. 13, 3. 4. Kohom. 2, 21. 22.

VIII. Mikspärrast kiusab Jummal risti- ja willetsussega?

Et innimesed peawad pattust pöörma, patto
wihkama, kannatlikkud ollema, waggamaks ja
wimaks õnsaks sama. 1 Peetr. 1, 6. 7. 4. p. 12 s.
Sak. 13, 9. Ebr. 12, 5-11.

IX. Mikspärrast kiusab Jummal nenda innimesi, eks Jummal enne ei tea, misuggused nemmad on?

Jummal teab küll, misuggused innimesed on;
agga temma kiusab neid sepärrast, et innimestele
peab teada sama, misuggused nemmad on ehk
ollematta. 2 Maar. 32. 31. Joan. 6, 5. 6.

X. Kes kiusab meid kurjaste?

Kolm hinge waenlast, kurrat, ma-ilm ja
meie lihha.

XI. Kuida kiusab kurrat?

Kurrat kiusab ja arwatelles innimest kurjate-
gema, kui temma kurjad mõtted ja himmid
innimesse süddamesse külwab. Joan. 13, 2.
1 Kynn. 22, 22. 1 Maar. 21, 1. 2.

XII. Kuida ma-ilm kiusab?

Ma-ilm ehk kurjad innimesed kiusavad, kui nemmad omma jummalafartmatta ello ja kõnne-
ga teisi püüavad patto sisse sata. 1 Kor. 15, 33.
1 Joan. 2, 15. Opp. san. 1, 10. 2 Tim. 3, 3.

XIII. Kuida lihha kiusab?

Meie lihha ehk meie kurri südda kiusab meid,
kui temma tahhab omma ennese kurja hümmude,
kurrati ja ma- ilma kurja nou järrele tehha.
Jaf. 14, 15.

**XIV. Kes neist kolmest teeb meile keige-
suremat kahjo?**

Meie ennese lihha ehk kurri südda teeb meile kei-
gesurremat kahjo; sest temmata ei woi kurrat egga
ma-ilm meid patto sisse sata. Mark. 7, 21-23.

**XV. Mis on kurrati, ma- ilma ja
meie lihha nou?**

Se on nende nou, et nemmad tahtwad
meid sata ebba usso, kaksipiddimõtlemisse ja
monne mu sure patto ja häbbi sisse.

XVI. Mis on ebba usk?

Ebba usk on, kui innimenne sedda ussub, mis
Jummal ep olle kasknuud uskuda egga piddada.

XVII. Mis on kaksipiddimõtleminne?

Kaksipiddimõtleminne on se, kui innimenne
kurrati, ma- ilma ja omma lihha sanna ja nou
ennam ussub, kui Jummalala sanna ja õppetust.

**XVIII. Mis saggused on need sured
pattud ja häbbi?**

Keif, mis Jummal omma vühha sanna ja
askude sees on keelnud. Gal. 5, 19-21.

XIX. Mis sugguse kiusatusse wasto peame meie abbi otsima?

Ei mitte Jummal kiusatusse wasto, sest se tulleb meie hinge heaks; waid kurja kiusatusse wasto. Jak. 1, 12. 13. 14. Ewes. 6, 11, 12.

XX. Kas peame palluma, et ükski kurri kiusatus ei pea meie peale tulles?

Sedda ei woi mitte palluda; sest Jummal on kâsknud, et meie peame omma hinge waenlaste wasto pannema ja woitlema. Ewes. 6, 13. 1 Kor. 10, 13. Joan. 17, 15. Kal. 5, 17.

XXI. Mis meie miid pallume sesin natse palwe sees?

Meie pallume, et Jummal tahhaks meid hoida ja lillespiddada, kui meid sega peaks kiusatama, et meie kummatagi wiimselt ärra woidame ja woimust same.

Seitsmes Palwe.

Peasta meid ärra sest kurjast.

I. Mis meie pallume siin?

Et Jummal tahhaks meid üksford kurjast koggone peasta. 2 Tim. 4, 18.

II. Kelle läbbi tulleb keik kurri?

Kurrati ja patto läbbi tulleswad keik kurjad nuhtlused, hädda ja waew. Rom. 5, 12.

III. Mitmesuggune on keik kurri ehk kahjo?

Neljasuggune 1) hinge= 2) ihho= 3) warrandusse= ja 4) au=kahjo. Matt. 26, 38. 27. p. 26. 30

IV. Mis on hinge kahjo?

Hinge kahjo on keif pattud, kurjad kiusatussed, kangekaelus, ja iggawenne surm.

V. Mis on ihho kahjo?

Haigus, wallo, wiggadus, janno, nälg, alastus ehk wangi-põlli. 2 Kor. 11, 23. 27.

VI. Mis on warrandusse kahjo?

Kui meie omma ärrarisutakse, ärrawarrastakse ehk teist wisi huffa saab. Ebr. 10, 33. 34.

VII. Mis on au kahjo?

Kui innimest ilmasüta põlgatakse, naertakse ehk teotakse Lul. 6, 21-23.

VIII. Mikspärrast lasseb Jummal meid lapsesit sadik ni paljo häddaga waewata?

Sedda teeb Jummal keif omma targa nou läbbi meie hinge heaks, et meie peame õppima patto wihkama, mis läbbi keif hädda tulnud, ja Jummalala sanna armastama, Jummalat süddamest palluma, et temma, tahhaks meid õige usso, armo, tarkusse ja kannatussega ehhitada ja kinnitada. Ebr. 12, 11. Jak. 1, 12. Rom. 5, 3-5.

IX. Kas siis se hädda ja kahjo on Jummalala nuhtlus?

Kes Jummalala sanna ja omma hinge pärrast suurrt ei holi, ja jäwad omma rummalusse sees, neil on keif hädda ja kahjo raske nuhtlus: agga kes ommast rummalussest Jesusse pole süddamest pöörwad ja temma sanna wõtwad kuuida, neil ei olle nende hädda mitte nuhtlus, waid üks hea rist, mis hinge kasuks tulleb.

X. Kas siis nisuggune hädda waggadele ilma Jummal tahtmatta woib juhtuda?

Ei woi mitte. Matt. 10, 29. 30.

XI. Kas sünnib waggadel palluda, et üh-tegi hädda nende peäle ei tulles?

Ei sünni mitte, waid neil sünnib palluda, et Jummal õmmal aial neid tahhaks hoida ja ärrapeasta sest häddast ja waewast, mis nende pöhhus on siin ilmas kannata. Joan. 17, 15.

XII. Kuida peästab Jummal waggad?

1) Kui temma nende risti wähhendab, ja omma waimoga neid rõmustab, 2) kui temma kumma otsa neile annab, ja armoga sest sünnast sest hädda orrust ennese jure taewa wõttab. 2 Kor. 1, 10. 2 Tim. 4, 18.

XIII. Kas sünnib surma Jummalalt palluda?

Nenda kui need innimesed surma himmustawad, kelle käsä ei käi nende kurja himmo ja tahtmise järrel, ei sünni mitte waggadele surma palluda; sest waggad ihaldawad surma sepärrast, et nemmad patta formast tahhaksid lahti sada ja omma Onnisteggiat pallest pallesse nähha. 2 Kor. 5, 1-9. Wil. 1, 22. 23.

XIV. Mis süggused on Jäsa meie Palwe wümsed sannad?

Sest sinno pärralt on se riik, ja se wäggi, ja se au iagaweste, Amen.

XV.

XV. Mis õppetawad need sannad?

Need sannad finnitawad woggade usko, et nemmad peawad kindlaste uskma, et Jummal tahhab nende palwet kuulda. Jes. 65, 24.

XVI. Kas Jummal peab nende palwet kuulma?

Ja peab, sest temma parralt on se riik, ja meie olleme temma rigi lapsed. Paul. 27, 8.

XVII. Kas ta woib palwed kuulda?

Ja woib, sest temma parralt on se wäggi.

XVIII. Kas ta tahhab palwet kuulda?

Ja tahhab, sest temma parralt on se au, ja keik sünnib temma pühha nimme auuks. 1 Maar. 29, 10=14. Paul. 22, 5. 6. 1 Joan. 5, 14.

XIX. Mis se on: Amen?

Se on: et minna pean kindlaste uskma, et taewane Issa meie palwe heldeste on wastowõtnud — sündima.

XX. Kas Jummal keikide palwet kuleb?

Ei kule mitte nende palwet, kes meielega omma rummalusse ja wallatusse sees tahtwad jada; wata 2Kõsk 20, ja 21 küsim.

XXI. Kust woime meie nüüd sedda kindlaste uskuda, et Jummal meie palwet kuleb?

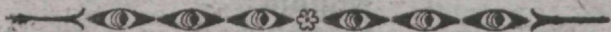
Sest, et Jummal isse 1) on meid käätnud nenda palluda, ja 2) tootanud, et temma meid tahhab kuulda. Joan. 16, 23.

XXII. Kas sinna ka ussud sedda kindlaste?

Amen, Amen, se on, jah, jah, se peab tõdeste nenda sündima. Paul. 145, 18. 19.

XXIII. Kust tulleb nisugune usk?

Jummalal sannast, ja pühhaist Sakramentidest. 1 Joan. 5, 8 = 10.

Sppetus Sakramentidest.

I. Mis on üks Sakrament?

Sakrament on üks nähtaw assi, mis läbbi Jummal omma näggematta armo ja annid pakkub ja annab, ja sega omma tootused ja meie usko kiinitab.

II. Mitto Sakramenti ollid wanna Seadusse aial?

Kaks, 1) ümberleikamise = ja 2) Pasa = talle sakrament. 1 Mos. 17, 7 = 13. 2 Mos. 12, 3 = 27.

III. Mitto Sakramenti on ue Seadusse aial?

Kaks, 1) Ristmisse = ja 2) Altari = ehk pühha õhto = sömaaia sakrament.

IV. Mitto asja tullewad sakramenti jures tähhele panna?

Kolm, 1) üks nähtaw assi, 2) üks näggematta assi, 3) Jummalal kâst ja tootus.

Reljas Peatük.

P ü h h a s t R i s t m i s s e s t.

I. Mis on ristminne?

Ristminne ep olle mitte paljas wessi — —
ühtepandud.

II. Ons siis pühha ristminne üks
Sakrament?

Jah on, sedda tunnukse sest, et ristmisses
on üks nähtaw ja üks näggematta assi, ja
Jummala käsk ja tootus.

III. Mis on nähtaw assi ristmisses?
Wessi.

IV. Mis on näggematta assi?

Näggematta assi on Jummal Issa, Poeg
ja pühha Waim omma armo andidega.

V. Ons Jummal ka ristmisses seadnud
ja käsknud?

Jah on seadnud: sest ristminne ei olle paljas
wessi, waid üks nisuggune wessi, mis Jum-
mala käskus on seatud, ja Jummalaga sannaga
ühtepandud. Luk. 3, 2. 3.

VI. Mis on Jummalaga käsk-sanna?

Kui meie Issand Jesus Kristus ütleb Mat-
teuse ramato wiimses peatükis: (18, 19.)
Minge ja õppetage keik — nimmet.

VII. Mis on Jummalaga tootuse sanna?

Kui meie Issand Jesus Kristus ütleb Mar-
kuse ramato wiimses peatükis: (16, 16.) Kes
us

ussub ja tedda ristitakse — — hukka moiss
tetama.

VIII. Mis annab ehk satab ristminne?

Temma satab pattude andeks- andmist —
— kolutawad. 1 Peetr. 3, 21.

IX. Eks meie Jõsand Jesus meile keik
sedda head ei teinud?

Jah temma on omma sanna kuulmisse, kanna-
tamisse ja surma läbbi ükspäinis meid lunnasta-
nud pattust, surmast ja kurratist, ja on keik
õnnistust meile saatnud. Rom. 5, 8 = 11.

X. Kuidas ristminne meile keik sedda
satab?

Se Jõsand, kes meile keik sedda head on saat-
nud, se Jõsand on ka ristmist seadnud, ja toota-
nud, ristmisse läbbi keikile usklikkudele sedda
õnnistust anda.

XI. Kas siis keik, kes ristitud on, sawad
sedda õnnistust?

Ni kaua kui nemmiad õige usso läbbi omma õn-
nisteggia sanna kuulwad, on keik õnnistus nende
pääralt; agga kes wallatumal kombel kurrati
ja patto sanna wõtwad kuulda, need kautawad
keik õnnistust ärra, mis armas Jesus neile olli
annud. 1 Peetr. 1, 5. 2 Peetr. 1, 3 = 9.

XII. Kuida woib wessi ni sured asjad
tehha?

Wessi ei te sedda tõeste mitte, waid Jum-
mala sanna, — pühha Waimo läbbi.

XIII.

XIII. Mis õppetab pühha Paulus
sestsinnaatsest asjast?

Paulus ütleb Titusse ramato kolmandamas
peatükis: Jummal on meid õnsaks teinud
uesündimisse — se on tõeste tõssi.

XIV. Mis tähendab nisuggune
wee ristminne?

Se tähendab, et wanna Adam peab igga-
päwase kahhetsemisse — — iggaweste ella-
ma. 1 Peetr. 3, 20. 21.

XV. Mis on wanna Adam?

Se on meie kurri pattune südda ehk pärris pat
keikide kurja himmudega, mis meie omma wanne-
matte läbbi esimesest Adamast olleme pärris-
nud. Rom. 5, 12. Ewes. 4, 22.

XVI. Mis läbbi peab temma sama
ärä- uupitud?

Iggapäwase kahhetsemisse ja pattust pöör-
misse läbbi, Kol. 2, 11. 14.

XVII. Mis on iggapäwane kahhetsemin-
ne ja pattust pöörminne?

Se on, kui wagga risti innimenne tunneb
diete, et patto tõ hirmus on, ja õsib se wasto
Jesusest abbi, ja kahhetseb ehk on kurb igga-
päaw selle pärrast, mis temma tunneb ennese süd-
dames Jummalatahtmisse wasto ollewad, ja
ei lule patto ihaldamist, waid Jesusse saana.

XVIII. Kuida surretakse se läbbi pärris-
pat?

Pärris pat surretakse ehk uuputakse ärä, se on
temma käest woetakse woimust nenda, et pärris-

pat feige mu patto ja kurja himmudega waga innimest ei woi sundida patto mele pärrast teggema. 2 Kor. 7, 9. 11. Rom. 8, 13.

XIX. Kas Jummalala sanna sedda ka nenda oppetab?

Jah oppetab: argo wallitsego pat mitte kui tunningas teie surretlikko ihho sees, et teie wõt- taksite temma sanna kuulda temma himmude sees. Rom. 6, 12.

XX. Mis pärrast kästakse wanna Adamat uuputada?

Se kõnne sünnib ühte se wanna wisiga, kui usklikud hommiko- ja louna- made sees allasti pidid idkke astuma, kolm kord wee alla minne- ma ja jälle ettetullema. Matt. 3, 16.

XXI. Mis süs se uuputaminne diete tähendas?

Et üks wagga Jummalala laps Jeesusse läbbi ikka pidid patto wasto pannema ja sedda alla- wautama, ja patto peäle woiwust sama. Gal. 5, 24. 2 p. 19. 20. 21. f. Rom. 6, 6.

XXII. Mis peab ette tullenia?

Uus inimenne. 2 Kor. 4, 16.

XXIII. Mis on uus inimienne?

Se on uus südda ja meel, mis Jummal neite annab, kes Jeesusse Kristusse süsse süd- damest uskwad. Esek. 36, 26. Kol. 3, 10.

XXIV. Kuida peab uus inimienne ettetullema?

Nenda, et temma usso walgus peab ennam ja en-

ennam paistma feigesugguste hea teggude sees.
Matt. 5, 16. 1 Kor. 15, 58. 1 Tess. 4, 1.

**XXV. Kuida peab uus inimenne
üllestoušma?**

Temma ei pea mitte patto hädda ja furrati
fiusamisse pärrast meelt ärraheitma, egga wägga
arraks minnema, waid iggapääw julgesie Je-
susse armo läbbi patto wasto pannema.

**XXVI. Kuida peab uus inimenne
ellama?**

Temma peab õigusse ja puhhastusse sees
Jummala ees iggaweste ellama. Luf. 1, 74. 75.

**XXVII. Mis se on: õigusse ja puhhas-
tusse sees ellama?**

Se on Jesusse armust ja õigussest ükspäinis
abbi otsima, Jummalaga ja waggade inimeste
mele pärrast teggema, ennast mitte teädwa patto-
ga rojastama. Rom. 8, 1. 2. 2 Kor. 7, 1. Ebr.
12, 14-16. Joau. 15, 5.

**XXVIII. Kelle ees peab uus inimenne
nenda ellama?**

Ei mitte ükspäinis silmakirjaks inimeste näh-
hes; waid Jummalaga ees, kes meie süddame
pohja ja mõtted läbbikatsub. 1 Mos. 17. 1.

**XXIX. Kus on se kirjutud, et rüstiminne
sedda feik tähhendab?**

Pühha Paulus ütteleb ommas ramatus Roma-
rahwale kirjutud kuendamis peatükis: Meie
ollenie Kristussega — udes ellus káima.

XXX. Kuida olleme meie Kristussega mahhamaetud?

Et Kristus meie assemel on furnud ja mahhamaetud, sepärrast arwab Jummal sedda keikide kasuks, kes on ristitud ja süddamest uskwad otsego olleksid nemmad isse omma pattude pärrast furnud ja mahhamaetud. 2 Kor. 5, 15.

XXXI. Mikspärrast olleme meie Kristussega mahhamaetud surma sisse?

Et meie iggapäärw pattused himmud süddames peame surretama, ja otsego haura sisse jätma, ja keik risti ja surma hea melega kannatama. Rom. 6, 11=13. Luk. 14, 26. 27.

XXXII. On Kristus haura sisse jäänud?

Ei olle mitte; waid temma on üllesärratud furnust Jäsa au, se on Jummal wäe läbbi.

XXXIII. Mikspärrast on Kristus üllesärratud?

Et meie peame udes ellus káima. Rom. 6, 3. 11.

XXXIV. Mis on uus ello ja waimolik üllestoussminne?

Kuiinnimenne enne omma kúrja himmude järrele on ellanud, ja omma au, kasso ja tahtmist takkanoudnud; agga pärrast Kristusse läbbi hakkab omma ello sees teggema Jummal tahtmisse järrele, ja liggimesse heaks.

XXXV. Kas meie ommaist wäest woime ue ello sees káia?

Ei woi mitte, waid Jäsa au ehk wäe läbi, kes Kristus on üllesärratanud; sepärrast testa wad

ja põlgwad need Jummalala wägge, kes ennast ei arwa woiwad ue ello sees káia. Ewes. 1, 19. 20.

XXXVI. Kas süis sünnib lapsi ristida?

Jah sünnib, otsego wanna seadusse aial lapsõ keski ümberleikati. Ap. Teg. 2, 39. Matt. 19, 14.

XXXVII. Kas lapsed woiwad ka uskuda?

Jah woiwad Jummalala armo ja abbi läbbi, sest nende pärralt õõldakse Jummalala rigi olles wad, agga Jummalala riki ei sa ükski ilma usfota. Matt. 18, 3. 6. Paul. 8, 3.

XXXVIII. Kust teame meie, et Jummalala riik lapsõkeste pärralt on?

Meie Issand Jesus Kristus ütleb: Laske need lapsõkesjed minno jure tulla ja ärge keelge neid mitte, sest nisugguste pärralt on Jummalala riik. Tõest minna ütlen teile: kes ial Jummalala riki wasto ei wõtta kui lapsõke, se ei sa mitte senna sisse. Ja temma wõttis neid süllesse, ja panni káed nende peále, ja õnnistas neid. Mark. 10, 14. 15.

XXXIX. Mis on isfa ja emma kohhus?

Et nemmad omma lapse pärrast Jummalat süddamest peawad palluma, ja omma lapse ristmisse jures ei pea warrud piddama liajomisse, prassimisse ja mu ebba-usfoga.

XL. Mis on wadderitte kohhus?

Et nemmad peawad lapse assemel árrawanduma kurratit, temma teud, asjad ja kõmbed, lapse Jummalat palluma, ja ni paljo, kui nemmad wad, lapse hinge ja ihhõ eest murretsema.

XLI. Mis saggused peawad õiged wad-
derid ollema?

Nemmad peawad isse Zummalat õige usso
lõbbi õiete tundma, kartma, ja temma järrele süd-
damest iggatsema, kurrati tööd ja kumbed ka isse
arrawanduma ehk mahhajatma.

XLII. Mis sest wigga, kui wadderid rum-
malad ja wallatumad pattused on?

Kui wadderid isse rummalad on, ja ligajo-
mist ehk muud pattud armastawad, siis kurrat
irwitab neid, et nemmad julgewad laste asemel
kurrati tööd arrawanduda, ja isse jäwad kur-
rati wõrkude sees.

Wies Peatük.

Pühhas Altari Sakramentist.

I. Mis on Altari Sakrament?

Se on meie Issanda Jesusse Kristusse tõs-
sine ihho ja werri — — seätud.

II. Kuida nimmetakse altari sakrament
weel teist wiisi?

Sedda nimmetakse pühhas kirjjas ka Issanda
õhto-sõmaaiaks, ehk Issanda Jesusse lauaks.

III. Mikspärrast nimmetakse sedda
sakramentiks?

Sepärrast, et se jures on 1) üks nähtaw
assi, 2) üks näggematta assi, ja 3) Jesu
kõik ja tootus.

IV. Mis on nähtaw assi altari sakramentis?

Leib ja wiin.

V. Mis on näggematta assi?

Meie Issanda Jesusse Kristusse ihho ja werri.

VI. Mis on Jummalala kässo sanna?

Kui temma ütleb: wõtke ja söge, se on minno ihho; ioge keik seält seest, se on minno werri.

VII. Mis on tootusse sanna?

Kui Jesus Kristus ütleb: mis teie ja mitme eest ärrawallatakse pattude andeks andmisses.

VIII. Mikspärrast nimmetakse sedda Altari sakramentiks?

Sepärrast, et se altari peäl keigeennamiste wäljajaggatakse.

IX. Mis se on: Jummalala armul, ehk Jummalala sannal kâima?

Se on otse ni paljo, kui Jesusse laua jures kâima.

X. Kes on sedda seâdnud?

Meie Issand Jesus Kristus.

XI. Mil aial?

Sel ôsel, mil tedda ärra-anti.

XII. Kus on se kirjotud?

Nenda kirjotawad pühhad ewangelistid, Matheus, Markus, Lukas ja pühha Paulus.

19. Küssim.

XIII. Kennele on Kristus sedda seädmud?

Temma on sedda feifile risti = rahwale seäd-
nud: agga õiged woõrad sesinnatse laua jures
on ükspäinis tõssised risti innimesed.

**XIV. Kes on üks tõssine risti
innimenne?**

Se on tõssine risti = innimenne, kes Jesusse
Kristusse sisse ussub, kelle sees pühha Waim on,
kes pattude andeks = andmist sanud, ja ka omma
pattuste himmude wasto panneb, ja neid surre-
tab. 2 Kor. 6, 4 = 10.

**XV. Mis on Kristus teinud, kui temma
se sure sõma = aia seadis?**

Temma wõttis leiba, tännas, murdis ja
andis omma Jüngrittele. Sellsammal kom-
bel wõttis temma karrika parrast õhto = sõma-
aega, tännas ja andis omma Jüngrittele.

XVI. Mis ta neile ütles?

Temma ütles: wõtke, söge, se on minno
ihho; joge feif seält seest, sesinnane karrikas on
se uus seädus minno werre sees.

XVII. Mis sa leiwaga ühtlase sööd?

Jesusse tõssist ihho.

XVIII. Mis sa winaga ühtlase jood?

Jesusse tõssist werd.

**XIX. Kas sinna kindlaste ussud, et sa
se õnnistud leiwaga Jesusse ihho, ja se
õnnistud winaga Jesusse werd
saad?**

Jah, minna ussun sedda kindlaste J... se
anna

fanna peäl. Matt. 26, 26. 28. Mark. 14, 22. 24.
Luf. 22, 19. 20. 1 Kor. 10, 16. 11 p. 23. 24. 25. f.

**XX. Mikspärrast on se õhto-sõma
aeg seätud?**

Meie Issand Jesus ütleb: sedda tehke min-
no mällestusseks. Luf. 22, 18.

XXI. Mis peame meie mäletama?

1) Meie Jesusse suurt armo meie wasto,
et temma tahab meie jure tulla, ja meie sees
ellada. Joan. 14, 23. 17 p. 23. f.

2) Temma kibbedat kannatamist ja surma,
missa temma Jummalä kangel wiha ja ras-
ket nuhtlust meie peält ärrakannud. Luf. 22, 44.

3) Temma suurt wägge, et ta meie heaks
patto, surma ja kurrati peäle woimust sanud, et
ta meie woime neid ärrawoita, ja surmast jälle
üllestousta. Kol. 2, 12-15.

**XXII. Mis kasso on meil sest-suggusest
sõmissest ja jõmissest?**

Sedda näitwad meile needsumatsed sannad:
mis teie eest ärra antakse ja ärrawallatakse pat-
tude andeks-andmissesks.

**XXIII. Kennel on pattude andeks
andminne?**

Sellel, kes omma patto hädda diete tunneb,
Jesusse sisse ussub, ja õige usso läbbi patto
wasto panneb. Jerem. 3, 12. 13.

**XXIV. Mis kasso tulleb meile pattude
andeks-andmissesst?**

Kus pattude andeks-andminne on, seal on
ja õnnistus. Luf. 1, 77.

XXV Kuida woib ihholik: sõminne ja jominne nisuggused sured asjad tehha?

Sõminne ja jominne ei te sedda tõeste mitte — — pattude andeks: andminne.

XXVI. Kes saab neist sannust kasso?

Kes need sannad, mis meie Jõsand Jesus isse on õppetanud ja tootanud, süddamest ussub.

XXVII. Eks sest küü ei sa, kui kegi ussub need sannad tõsised ollewad, sest et temma neid katekismusse ramato seest õppib?

Ei sa sest küü, kui kegi neid ja muud Jesusse sanna õppib ja kuleb kui muud juttud, ja ussub neid sepärrast tõsised ollewad, et temma neid ramato seest ehk teiste käest on õppinud; wafenna jure lähhab tarwis, et temma ommas süddames peab tundma Jummalä sanna wägge, kuida se sanna temma süddant ligutab, ja patust puhhastab. Jak. 1, 21. 1 Peetr. 1, 22.

XXVIII. Kes wõttab ausaste sesinnatse sakramenti wasto?

Paastma ja ihho polest — — uskittud süddamed.

XXIX. Mis on se: paastma?

Se on kassinaste ellama sõmisse, jomisse i teige mu asja polest, mis läbbi kurjad hinni kaswawad. Luk. 21, 34.

XXX. Mis on se: ihho polest ennast
walmistama?

Se on, kui kegi ennast pesseb, ja tulleb puhta rietega Jeesusse laua jure.

XXXI. Kas need asjad meid kõlbawaks
tewad Jeesusse laua jure miina?

Ei te need asjad meid mitte kõlbawaks, sest et need on wäljaspidised kombed; agga Jummal watab süddame sisse, mis sugune se on. I Sam. 16, 7. 2 Kor. 13, 5. Laul. 51, 19.

XXXII. Mis sugused käiwad kurjaste
Jeesusse laua jures?

Keif need, kes kaksipiddi mõtlewad ja ei ussu öiete mitte.

XXXIII. Kes mõtleb kaksipiddi?

Kes omma õnnisteggia Jeesusse sanna ja õpetust ei ussu, waid jääb melega holetuma, rummala ja pattuse ello sees ellama.

XXXIV. Ons neil ka sest kahjo?

Tah on. Sest firri ütleb: Kes kõlwato ja joob, se sööb ja joob isse ennesele ust. 1 Kor. 11, 29.

XXXV. Mis sugused käiwad ausaste
ja hästi Jeesusse laua jures?

Need, kes Jeesusse sanna: mis teie eest ärrantakse, süddamest uskwad, kaksipiddiste mõtete to pannerwad, ja omma patto hädda sees on Jeesusse käest towwaste abbi otwad.

XXXVI. Mis on sepärrast õigede ristis-
innimese kõhhus?

Et nemmad peavad isse-enneste peäle kõh-
hut moista. 1 Kor. 11, 31.

XXXVII. Kuida peavad nemmad en-
neste peäle kõhnut moista?

Nemmad peavad omma süddant hästi Jum-
mala sanna järrel läbbikatsuma, ja ennast mitte
senna wasto wabbandama, mis nemmad kuul-
wad Jummalat sanna sees keeldud olla; waid
nemmad peavad keik pattused hirmud,
mõtted, ja muud eksitused hea melega Jumma-
la ette lülestunnistama, ja nende wasto Jeesuse
käest abbi otsima. 1 Kor. 11, 28.

XXXVIII. Mis kasso tulleb sest, kui meie
nenda enneste peäle kõhnut
moistame?

Pühhas kirjas õppetakse: Kui meie isse-en-
neste peäle kõhnut moistame, siis ei moisteta
mitte meie peäle kõhnut. 1 Kor. 11, 31.

XXXIX. Mis on ühhe tõstise Jummalat
lapsi kõhhus, kes hästi Jeesuse laua-
jures käinud?

Temma kõhhus on Jummalat temma
armo anni eest kita ja tännada, omma ello-
pawalt Jeesuse abbiga parrandada, pattude
eest ennast hoida, ja nenda ellada, kui wagga
ristis-innimese kõhhus on. 1 Peetr. 1, 14. 15.
1 Kor. 11, 26.

Katekismusse Ots.

E we-

Taweti Paulo = Kamato Esimmenne Paul.

Wägga önnis on se innimmenne, kes ei läi öäläde nou järrele, egga seisa pattuste te peäl, egga istu pilkjatte järre peäl.

2. Waid kel hea meel on Jehowa kässo = öppetustusest, ja mötleb ta kässo = öppetuse peäle ööd ja päwad.

3. Siis on temma otsego pu, mis wee = sees on te äre istutud, mis omma wilja annab ommal aial, ja kelle lehhed ei puddene, ja keik mis ta wöttab tehha, lähhäb korda.

4. Agga nenda ep olle need kes öäläd, waid nemmad on kui agganad, mis tuul laiale aiab.

5. Sepärrast ei woi öäläd mitte kōhto ees siista, egga pattused öigede kōggodusses.

6. Sest Jehowa tunneb öigede teed, agga blatte te lähhäb hukka.

LXXIII. Paul.

Wawoi laul. Zummal on siiski hea Israelile, neile kes puhtad on süddames.

Agga minno jallad olleksid pea kõrwale läi-
my ammud olleksid ni kōhhe libbistand.

Sest ma faetsesin neid kes hullutasid, kui te rahho = põlwe näggin.

st nemmad ep olle kimpus omma sur-
ud nende rammo seisab terwe.

rad ei olle waewas kui muud waesed
neid ei nuhhetta kui teised in-

1
keed, 1 sūrustus nende limbe-
tab neid kui illusi

7. Sedda näikse nende lihawaist silmist; nemmad tewad ennam pahha, kui innimesse südda woib ärramöttelda.

8. Nemmad nälgivad teisi ja rägiwad liasteggemist kurjast melest; nemmad rägiwad ülle rinna.

9. Nemmad pannewad omma suud taewasse, ja nende keel käib möda maad.

10. Sepärrast pörab nende rahwas seie, ja neile pigistakse rohkeste wet wälja.

11. Ja nemmad ütewad: kuidas peaks Jummal sedda teadma? ja kas se keigekörgem peaks sedda tundma?

12. Wata, need on need dälad, ja neil on waikne asji siin ilmas, ja kaswatawad warrandust.

13. Agga ilmaasjata ollen ma puhhastanud omma süddant, ja ilma süta tõga ommad käpesnud.

14. Ja ollen waewatud olnud iggapäät, mind nomitakse igga hommiko.

15. Kui ma olleksin möttelnud: ma tahhan nenda juttustada kui nemmad; wata siis olleksin ma pettust so laste suggu wasto.

16. Sepärrast noudsin ma sedda ta; agga se olli mo melest waew.

17. Senni kui ma sain Jummalata pika, ja pannin tähhele nende wimist otte.

18. Sinna panned neid tõest libbeid lassed neid langeda sui ärrahär.

19. Kuida härwitakse neid är nemmad sawad oisa, neid hirmo pärrast.

Ujego kaub selle u

sta
tab

Kab, nenda ei panne sinna, Isfand, miiski
nende näggo linnas.

21. Kui mo südda seisis paistetud, ja mind
kihvati omma nerude sees.

22. Süis olin ma totter ja ei moistnud
sedda polegi; ma olin selge lojus sinno ees.

23. Süiski ollen minna ikka so jures; sa pead
mo parremast kääst finni.

24. Omma nouga juhhatad sa mind, ja
wõttad mind wimaks auga wasto.

25. Kes on mulle taewas armsam kui sinna;
kui ma sinno jures ollen, ei himmusta minna
ühtegi siin Ma peäl.

26. Kui mo lihha ärralõppeb ja mo südda
ka, süis olled sa, Jummal, mo süddame ka
ja sinno ossa iggawest.

Sest wata, kes sinnu st kangel ärra on,
wad hukka; sa kautad ärra keik, kes hora
wäsi ä ralahkuvad.

se b

P a l w e

Kui sinna Jummalala sanna
saad õppinud ja kuulnud.

Oh! armas taewane Jäsa, minna
tännan sind, et sinna omma kalli
sanna minno waese hinge heaks olled
annud, ja se läbbi minnule õiget teed
õwvetad; minna wälsim sind süddamest,
anna omma sannale, mis minna müüd
lle; kuulnud ja tähhele pannud, wäg-
ge, et minna se dda järgeste woiksin
les widdada, ja se läbbi päaw päaw
õwvida, o mele pärrast, ja
on.

REB-820

Katchismusse

R 10.782

